Poštarina plaćena u gotovom.

GOD. XVI. OŽUJAK, TRAVANJ 1922. SV. 2.

SVETA

CECILIJA

Sadržaj:

ČLANCI: Strana

P. Hugolin Sattner: Glazbeni razgovori. VI. Povijest opere 33
Juro Tkalčić: † Camille Saint-Saens 35
Niko Kalogjera: Pučko crkveno pjevanje u Splitu 37
O. Jordan Viculin, O. P.: Crkvena glazba u Beču 39
Janko Barlè: † File Sedenić, književnik ugarskih Hrvata 40
Dr. Kamilo Dočkal: Vojtjeh Řihovský 41
Dr. Zorislav Dukat (preveo)*:* Vjersko osjećanje znamenitih glazbenika 42
Milan Pavelić: Sveti himni 43

IZ HRVATSKE GLAZBENE PROŠLOSTI:

Dr. Božidar Širola: Glazba i glazbenici kod Hrvata, Srba i Slovenaca 43

NAŠI DOPISI:

Sotin, Zaostrog, Kostrena sv. Lucija, Bartolovec, Djakovo, Zagreb . . . . 47—50

GLAZBENA LITERATURA . . . . 50—53

RAZNE VIJESTI:

Hrvatska, Srbija, Slovenija, Čeho-Slovačka, Poljska, Njem. Austrija, Njemačka, Švicarska, Italija, Francuska, Engleska, Švedska . . . . 53—64

NEK JE SVAŠTA . . . . 64 i na omotu

VIJESTI CECILIJINA DRUŠTVA . . . . na omotu

GLAZBENI PRILOG:

Zlatko Špoljar: Nebesa Tvorče – Creator Alme 5
S. Lujza Kozinović: Se den 6
Rudolf Taclik: Nebeski kralju — Aeterne rex 8
Dragutin Plut: Strašni sud — Dies irae 8

Inhalt.

P. Hugolin Sattner: Musikalische Gespräche. VI. Geschichte der Oper. S. 33. — *Juro Tkalčić:* † Camille Saint-Saens. S. 35. – *Niko Kalogjera:* Kirchlicher Volksgesang in Split. S. 37. – *O. Jordan Viculin, O. P.:* Kirchenmusik in Wien. S. 39. — *Janko Barlè:* † File Sedenić, Literat der Kroaten in Ungarn. S. 40. – *Dr. Kamilo Dočkal:* Vojtjeh Řihovský. S. 41. – *Dr. Zorislav Dukat:* Glaubensempfinden hervorragender Musiker. S. 42. – *Milan Pavelić:* Kirchliche Hymnen. S. 43. – *Dr. Božidar Širola:* Musik und Musiker bei den Kroaten, Serben und Slovenen. S. 43. – Berichte. S. 47—50. — Musikliteratur. S. 50 - 53. – Verschiedene Nachrichten. S. 53 – 64. — Kleinere Beiträge. S. 64. — Chronik des Cäcilien-Vereines (Auf dem Umschlage). — Musikbeilagen von *Zlatko Špoljar, S. Lujza Kozinović, Rudolf Taclik* und *Dragutin Plut.*

NA UVAŽENJE. Iako je i ovaj broj izašao na potpuna dva arka, opet nam je ponestalo prostora, pa smo nekoje već složene članke, dopise i vijesti morali ostaviti za dojduči broj. Cijenjeni saradnici neka nam to dobrostivo oproste i neka nadalje marljivo saradjuju, da bude list još zanimiviji i raznovrsniji. Ponosimo se, što imamo mnogo uglednih saradnika, a ipak se još nisu oko „Sv. Cecilije" okupili svi, koji bi mogli i znali saradjivati. Očekujemo, da će se i ti javiti, da bude onda „Sv. Cecilija" doista matica i ognjište čitavog našeg glazbenog života i rada.

5. Nebesa Tvorče. — Creator Alme.

Za advent. – Milan Pavelić.

(Mješoviti zbor.)

Andante. **Zlatko Špoljar.**

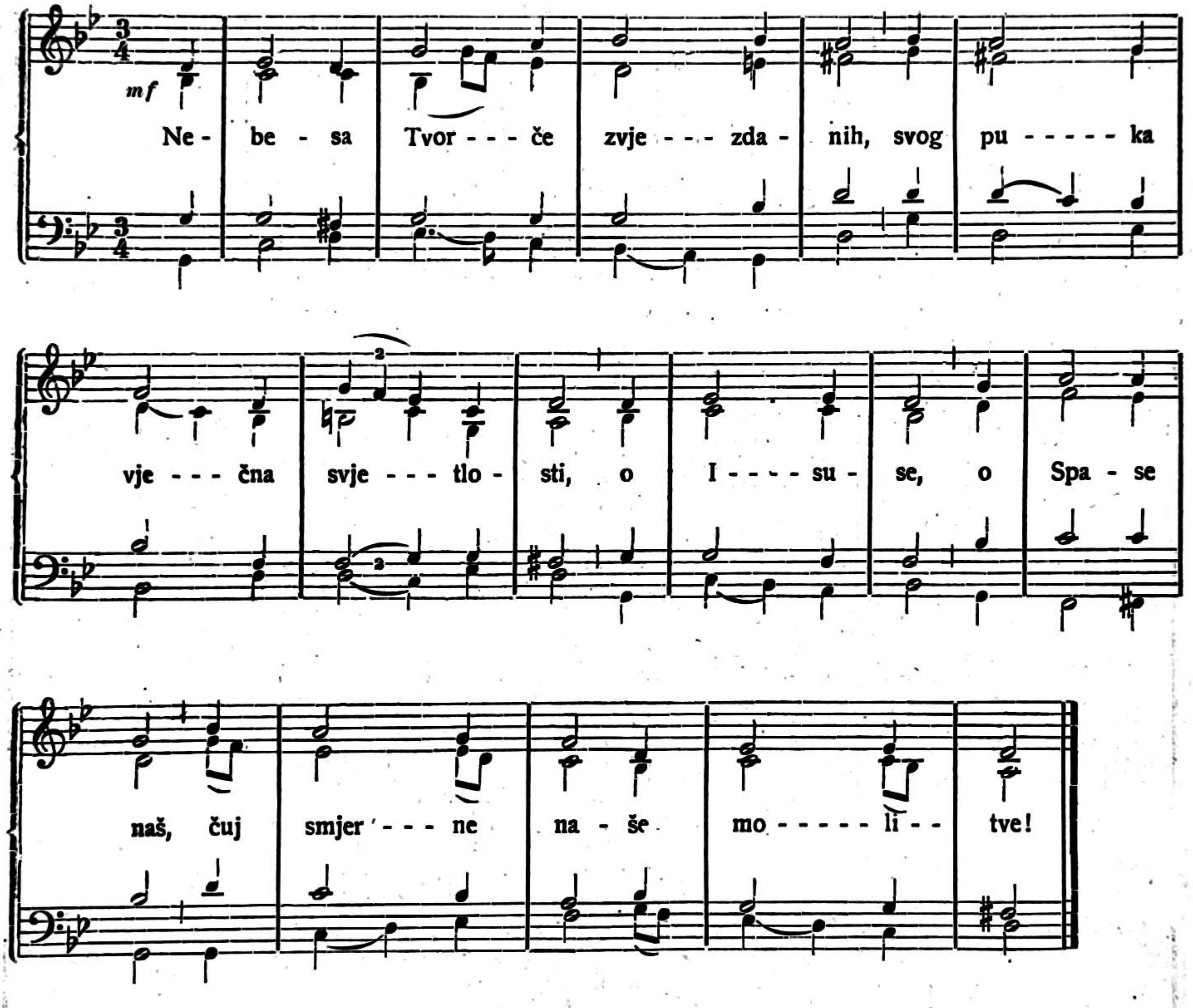

Da svieta ne upropasti
Sotona dušman lukavi,
Ti dirnut žarkom ljubavi
Ljekarijom nam postade.

Općenit grieh da okaješ,
Iziđe na križ nedužan
Iz Djevičina svetišta
Ko bieli žrtven jaganjac.

Gospodar slave višnje si,
I čim ti ime odjeknu,
Svi ŭ nebu i podzemlju
Pokloniše se dršćući.

Čuj molbu našu, Gospode,
Ti Suče suda strašnoga:
Dušmáni ljuti nasrću,
Oružaj puk svoj milošću.

Gospodstvo, slava, država
Nebeskom Ocu sa Sinom
I Tješitelju svetomu
U vječne vieke viekova. Amen.

6. Se den.

Graduale na Uskrs.

S. Lujza Kozinović.

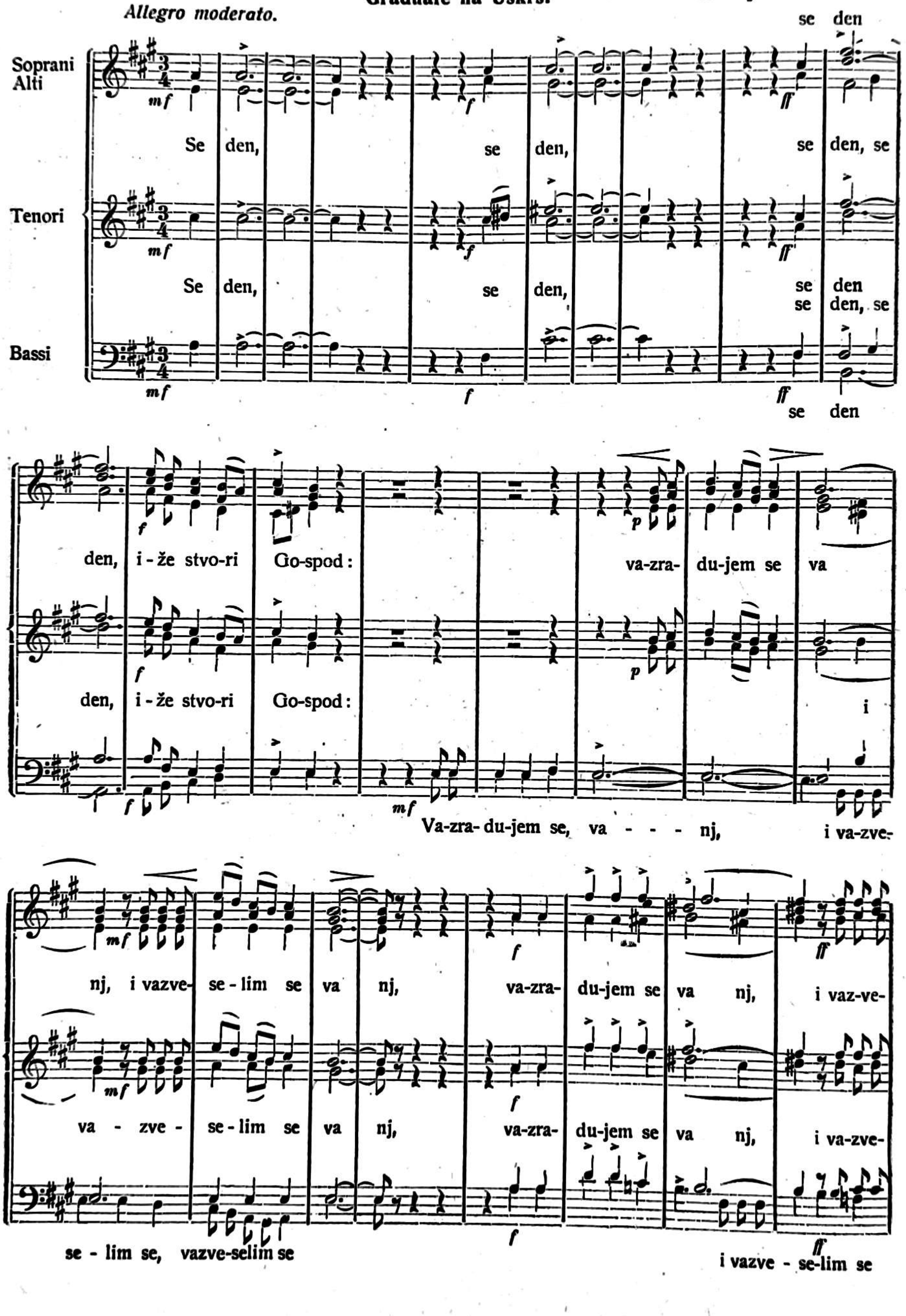

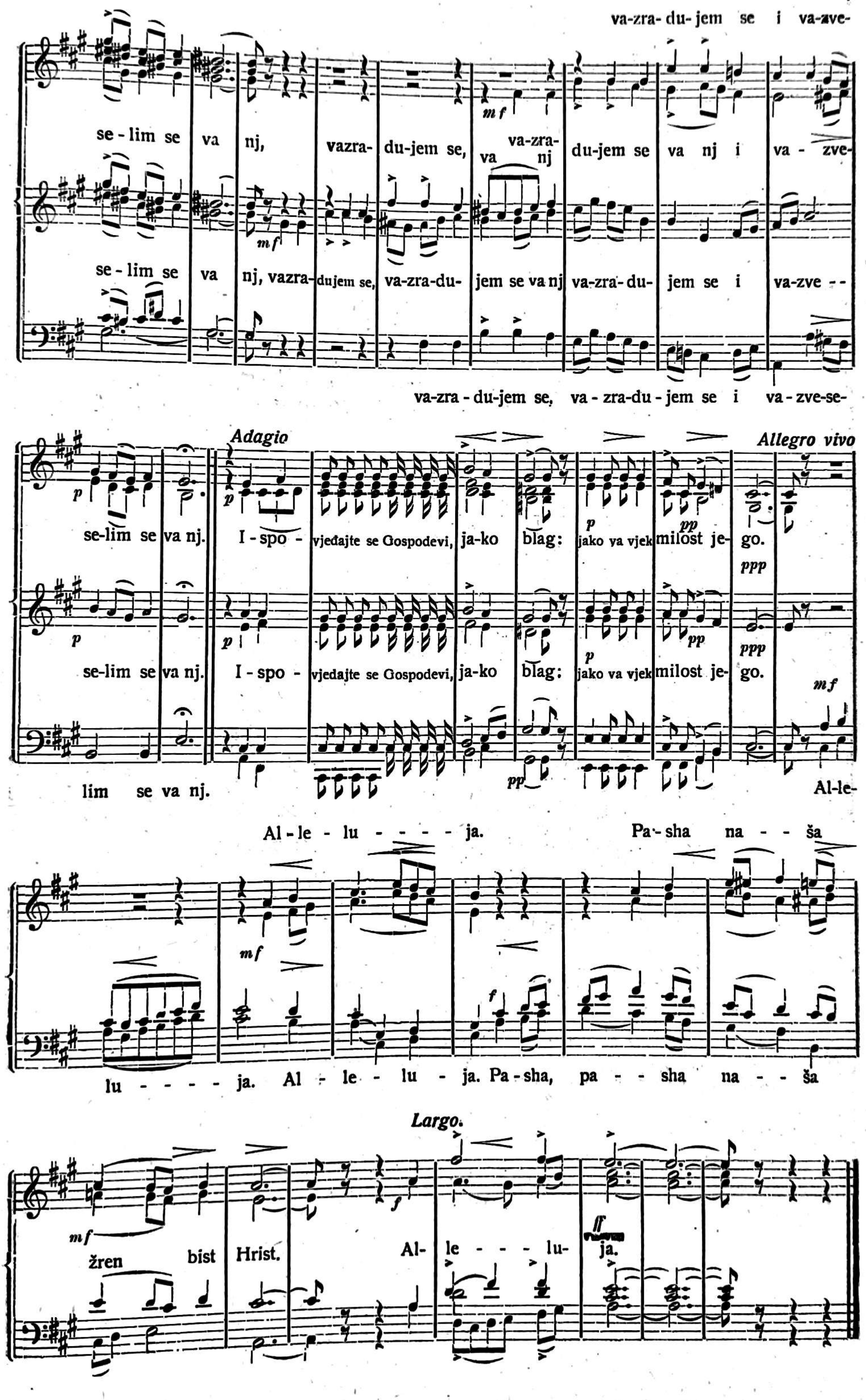
va-zra- du- jem se i va-zve-
se - lim se va nj, vazra- du-jem se, va-zra- va nj du-jem se va nj i va - zve-
se - lim se va nj, vazra- dujem se, va-zra-du- jem se va nj va-zra-du- jem se i va-zve - -
va-zra - du-jem se, va - zra-du - jem se i va - zve-se-
Adagio
Allegro vivo
se-lim se va nj. I - spo - vjeđajte se Gospodevi, ja-ko blag: jako va vjek milost je- go.
se-lim se va nj. I - spo - vjeđajte se Gospodevi, ja-ko blag: jako va vjek milost je- go.
lim se va nj. Al-le-
Al - le - lu - - - - ja. Pa-sha na - - ša
lu - - - - ja. Al - le - lu - ja. Pa-sha, pa - - sha na - - ša
Largo.
žren bist Hrist. Al- le - - - lu- ja.

7. Nebeski kralju. — Aeterne Rex.

Veličanstveno. Jutarnja Uzašašća. — Pr. Milan Pavelić. Rudolf Taclik.

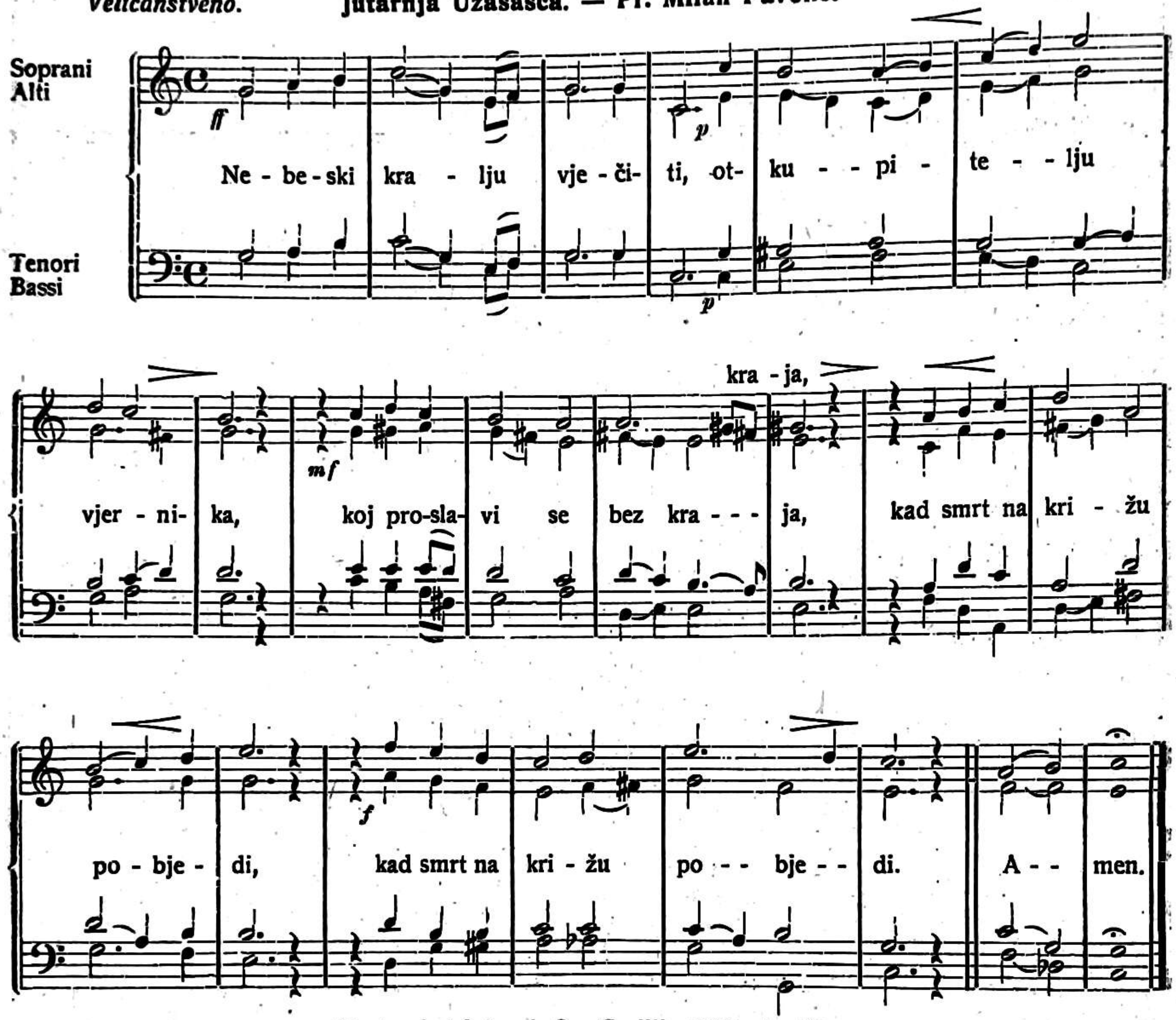

Nastavak teksta gl. Sv. Cecilija 1921. str. 92.

8. Strašni sud — Dies irae.

Polagano. Pr. Milan Pavelić. Dragutin Plut.

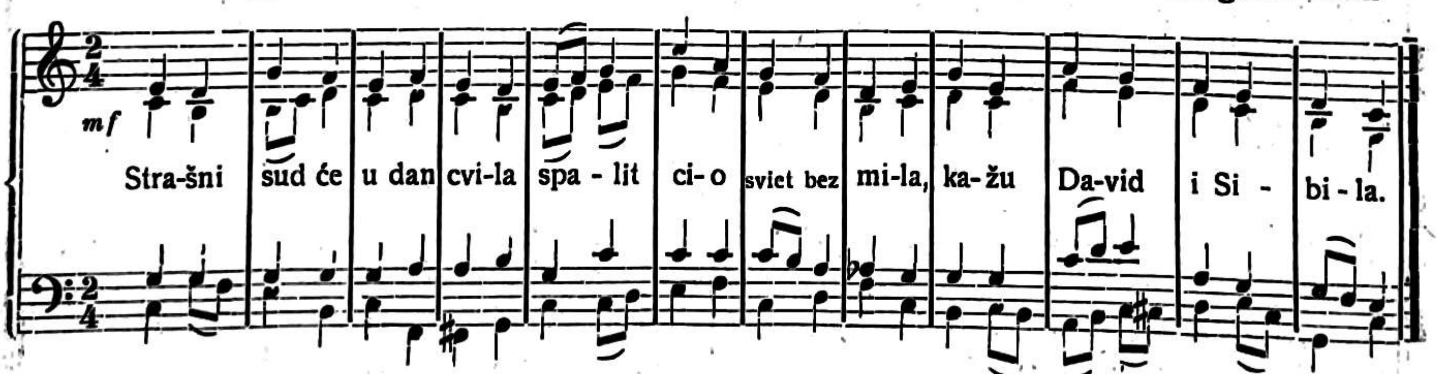

Nastavak teksta gl. Sv. Cecilija 1920. str. 108.

SVETA-CECILIJA

SMOTRA ZA CRKVENU GLAZBU S GLAZBENIM PRILOGOM
GLASILO CECILIJINA DRUŠTVA U ZAGREBU

SV. 2. OŽUJAK, TRAVANJ 1922. GOD. XVI.

Glazbeni razgovori.

P. Hugolin Sattner—Ljubljana.

VI. Povijest opere.

(Nastavlja se.)

Rusija[1]).

Talijanska je opera u 17. i 18. stoljeću zagospodovala čitavim kulturnim svijetom, a doprla je i na daleki istok. I prostrana Rusija pljeskala je talijanskim kapelnicima i primadonama te im punila džepove. Na carskom dvoru izvodile se talijanske opere, pa se sve do 19. vijeka ne može govoriti o ruskoj muzici, izuzevši pučku popijevku i crkveno pjevanje.

Tekar Mihajlo Glinka (1804.—1857.) je prvi pogodio narodnu žicu i počevši od njega našle su ruske pučke melodije, ruska nacijonalna muzika put u operu. Glinka glazbeno se izobrazio kod kuće i u Italiji, no pravi smjer u njegovom glazbenom radu dao mu je S. Dehn u Berlinu, koji mu je izrijekom savjetovao: Pišite rusku glazbu! I ako se još nije mogao posvema osloboditi talijanskog utjecaja, ipak već g. 1836. stupa u javnost sa svojom operom: Žizn za carja, koja je bila u povijesti ruske glazbe dogadjaj umjetnički i narodni. Opera je sjajno uspjela te se u pedeset godina 578 puta izvodila. Osokoljen tim uspjehom, izašao je g. 1842. sa novom svojom operom: Ruslan i Ludmila, što ju je napisao prema Puškinovoj pjesmi, u kojoj je još jače naglasio rusku nacijonalnu muziku te se posve oslobodio talijanskih propisa. To je možda razlog, da je bila ta opera manje oduševljeno primljena, iako u svakom pogledu nadilazi prvu njegovu operu. Tim svojim djelima zavrijedio je Glinka doista, da ga nazovemo ocem i utemeljiteljem ruske muzike.

Po Glinki započeto djelo sretno je nastavio Aleksander S. Dargomyski (1813.—1869.). U svojoj prvoj operi Esmeralda (1839.) oslanja se on još na Rossinia i Aubera, dok je muziku za svoju drugu operu Rusalka (1855.) crpao već iz bogatog izvora ruske pučke popijevke. U svojoj pako trećoj operi: Kameniti gost (1856.) slijedi već reformatorske ideje Wagnerove. Medju ruskim opernim kompozitorima moram da spomenem Aleksandra N. Sjerova (1820.—1871.), za pravo autodidakta, koji je ipak razvio živu glazbenu djelatnost, pače je pokrenuo g. 1867. i prvi ruski muzički časopis, koji se nije uzdržao. Već kao mladić radio je na dvim operama: Mlinarica i Svibanjska noć, no sa svojom operom Juditom je g. 1863. u Petrogradu odlučno uspio. Isto tako je uspjela g. 1866. njegova druga opera: Rogneda, dok treću Dušmanska moć nije dovršio. Iako je sa svojim dvim operama polučio časoviti uspjeh, nije njegov rad mnogo utjecao na razvitak ruske opere.

[1]) Sr. Camille Mauclair: „Povije t evropske muzike“.

Sjeme, što ga je posijao Glinka, našlo je prave uzgajatelje u tako zvanoj skupini petorice, kojoj je bio utemeljitelj i duševni otac Mili Balakirev (1837.—1910.), koji je napisao više simfonijskih pjesmi i raznih drugih skladbi, no na polju opere nije se okušao. Pod njegovim utjecajem i Poljaka Moniuszka, napisao je drugi član te skupine Cezar Kuj (1835.), kompozitor znatnih vokalnih djela, opere: Kavkazki sužanj (1857.) Mandarinov sin (1859.), William Ratcliff (1868.), Angelo (1876.), Saracen (1889.), Matteo Falcone (1908.) i Kapetanova kćerka (1913.). Treći u tom društvu bio je profesor kemije na kirurškoj akademiji Aleksander Borodin (1838. do 1887.), koji je uz popijevke, simfonije, gudalačke kvartete i simfonijske pjesme napisao veliku operu: Knez Igor. Medju prve ruske kompozitore za dugo vremena nesumnjivo se uspio četvrti član te skupine Nikola A. Rimski-Korzakov (1844.—1908.) ne samo kao simfoničar, vanredan intrumentator i dirigenta, već i kao operni kompozitor. Od velikog broja njegovih opera ističem: Pskovitanku (1873.), Snjeguročku (1882.) Sadka (1897.), Mozart i Salieri (1898.), Careva nevjesta (1899.), Saltan (1900.), Vojvoda (1904.), Le coq d'or (1908.). On je savršeno vladao tehnikom, njegova harmonika pokazuje vanrednu originalnost i svježinu, u nacionalnu rusku muziku znao je uplesti do sada u Evropi nepoznate čare dalekog istoka. Kao glazbeniku u društvu petorice ide mu svakako prvo mjesto. Preostaje još zadnji od te petorice, pravi bohem po naravi, životu i sudbini Modest P. Musorgski (1839.—1881.), za kojega kaže Mauclair, da je pojava bez premca u ikojoj drugoj muzičkoj školi na svijetu. Sin malog plemića odabrao je vojničku karijeru, a upoznavši se sa svojim gore napomenutim drugovima, ostavio je g. 1859., kad je bio premješten, vojnički stalež i primio mjesto u računarskom uredu. Prevodio je neuredan život i svršio je u vojničkoj bolnici već u 42. godini svog života.

Kako kaže Mauclair „Musorgskoga je nemoguće uvrstiti u koju školu, nemoguće je oponašati ga, moguće je samo, da kritika njegova rada bude posredna, samac je on, kojega možeš ili obožavati, ili odbaciti. „Njegove dvije drame: Boris Godunov (1874.) i Kovančina (orkestrirao ju Rimski-Korzakov) ne naliče nikakovoj bilo dramskoj bilo lirskoj tvorbi. To su dvije kronike stare Rusije, ispričane u brzom nizanju slika, jednostavnih poput pučkih crtnja. Deklamacija je zasnovana kao neka vrst muzičkoga uobličivanja riječi, a bezgranično promjenjivom gibljivosti glasa. Orkestar izražava pokretanje, atmosferu, no bez uvertira, bez predigra, bez simfonijskih razvoja, bez stilizacije, a kad dialog prestaje, ušuti i on. To je antipod Wagnerskoga sustava, sve je žrtvovano izražaju života, a taj je izražaj veličajno epski u obadvim dramama, kada rulja naroda neprestano unilazi, pjevajući nesravnjive zborove. Tu se Musorgski rasipao svojim genijem, kada je muzikalizirao dušu onog ruskog puka tako jedra, dječinskoga, tajnovitoga, mušičavoga, veseloga usprkos strahovitih patnja, onoga puka, koji je on ljubio i kome će ostati nedosežnim psihološkim opisivačem, jednak u tome Dostojevskom".

I popijevke što ih je Musorgski uglazbio, nešto su posebna, u tome ga nije nijedan dostigao, a kamo li prestigao. Neprisiljeno i srdačno izviru te pjesmice iz njegova dječinjeg srca, pa treba tu napose napomenuti njegove zbirke: Bez sunca, Dječija izbica, Uspavanka Ermuška, Sirota. Možda nije još nitko tako znao, naročito muzički progovoriti dječinjoj duši, kako je umio taj umjetnik sirotan, koji je kraj svog neurednog života ostao ipak dobričina i jedno veliko dijete.

Udruženje ove petorice Bogom obdarenih umjetnika neobična je pojava, kojoj nema slične u povijesti svjetske muzike. Oni su rusku muziku gotovo iz kolijevke podigli na muževne noge, dali joj odredjeno nacijonalno, specijalno rusko obilježje i zadivili kulturnu Europu, koja tu petoricu sve to više uzdiže, čim ih više upoznaje. Prokrčili su put mladoj ruskoj muzici u čitav kulturni svijet.

Možda ne će biti suvišno da na tom mjestu napomenem, koje su karakteristike, koji su znaci ruske narodne muzike. Evo odgovora: 1) ležeći basi, 2) arhaizmi u harmoniji, koji sjećaju na stare crkvene načine, 3) čista molova harmonija, koja svojom dubokom harmonijom vrlo djeluje na srca slušatelja, 4) povećani intervali, težnja za kromatikom, poimence ritmika i melodika, koja se samostalno razvila iz jednoglasne monodije, 5) metri s tri i pet taktova, mjesto četiri, tako da se jedan takt izostavi ili jedan takt umetne. Više se riječima ne da kazati, već samo s primjerima.

Kad govorim o ruskim opernim kompozitorima, ne smijem, da ne spomenem Antuna Rubinsteina (1829. 1894.), koji je mnogo slavljen kao klavirski virtuoz i kao vrlo

plodan skladatelj uopće. I on je kao Glinka učio kod S. Dehna u Berlinu G. 1862. utemeljio je konzervatorij u Petrogradu, kojemu je bio sam prvim ravnateljem. Iako je rodom Rus, njegova djela pokazuju njemačku školu, pa zato i njegove mnogobrojne opere, medju kojima ističem: Demon, Makabejci, Neron, Kalašnikov, Sulamit, Gorjuška nisu doprinesle mnogo razvitku ruske nacijonalne opere. Mnogo važniji je ne samo kao simfoničar i kompozitor svjetskog glasa već i kao operni skladatelj Petar Čajkovski (1840.—1893.), koji je uglazbio deset opera. Medju njima spominjem: Vojvodu (1868.), Opričnik (1870.), Kovač Vakula (1875.), Evgenij Onjegin (1877.), Djevica Orleanska (1881.), Mazeppa (1875.), Pikova dama (1890.).

Rusi, iako rabe moderna orkestralna sredstva, iako su poprimili ova obogaćenja harmonije, modulacije i orkestriranja od Wagnera, u svojim djelima priznavaju arhitektoniku muzikalnu na principu simetrije i proporcijalnosti, pak se glede sloga približavaju ponajviše pariškoj velikoj operi (Mayerbeer), a da ipak dramatičnost muzikalnog izražaja nigdje ne zatajuje, dapače možda i nadmašuje samog Wagnera, jer operira s prvobitnim elementima muzike, te je elementarna i neposredna (Musorgski: Boris Godunov). Čajkovski po svojoj prirodi zapravo kao dramatičar ne zalazi u kompoziciju opere, jer je on skroz na skroz lirik, ali svojim čuvstvom proživljava i najdramatičnije doživljaje ljudske. U koliko libreto pruža silnih dramatskih emocija, Čajkovski ih proživljava i karakteriše elementarnim i potresnim muzikalnim izražajem, koji djeluje potpuno dramatično, dok u isti čas u stilizaciji dominiraju načela muzikalne arhitektonike.

Medju ruskim opernim kompozitorima moram da napomenem i Čeha Eduarda Nápravníka (1839., umro u vrijeme rata), prvog kapelnika petrogradske opere. On se posve porusio te je osim više simfonija i drugih skladbi napisao i četiri opere (Stanovnici Nižnij Novgoroda, Harold, Francesca da Rimini), medju kojima je najpoznatija Dubrovski. Učenik Čajkovskoga Aleksander Tanejev (1850.) napisao je uz razna simfonička djela i operu Amorova osveta. Antun Arensky (1861. do 1906.) istaknuo se kao crkveni skladatelj i simfoničar, a napisao je i opere: San na Volgi i Rafael. Na završetku napominjem i to, da je glasoviti pianista Sergij Rahmaninov (1873.) komponirao uz dvije simfonije i razna orkestralna djela i opere Aleko, Vitez Škrtica i Francesca da Rimini.

A da ne mislim na veliku tragediju, koja je u zadnjim godinama snašla veliku Rusiju i veliki ruski narod, završujem s riječima Mauclaira, da je u zadnje vrijeme Rusija prestala važiti u muzičkoj Europi, jer se u njoj više ne stvaraju djela protkana domaćom slikovitošću, a simfonije, koje silomice komponiraju njihovi kompozitori ne premašuju svojom zanimljivošću bezbrojne slične tvorbe njemačke ili francuske. (Nastavlja se.)

† Camille Saint-Saens.

Juro Tkalčić — Zagreb.

Kamij Sen-Sans umro je u »Hotel de l'Oasis« u Alžiru, 16. decembra 1921. Pošao je tamo, da po običaju sprovede zimu u toplom kraju. Istog jutra još odposlao je svoju korešpondenciju, poslije večere odigrao uobičajenu partiju domina, legao, zaspao — i nije se više probudio. Rodio se u Parizu 9. oktobra 1835., bio je dakle 86 godina star. Ostario je, a da se to nije ni opazilo: do zadnjeg dana bio je svjež i bistar. Još pred tri godine pošao je u Atenu, da tamo nastupi kao klavirni virtuoz i da kao takav ubere lovorike. Išao je tamo valjda i zato, da opet ugleda uspomene na staru Grčku, koju je tako krasno opjevao u nekojim od zadnjih mu opera (Déjanire, Hélène). Prošlog ljeta bilo je otvorenje američkog konzervatorija u Fontainebleau-u i tamo je taj 85-godišnji starac izrekao djacima krasan i poletan govor, da su svi prisutni bili upravo zadivljeni.

Bio je to veliki muzičar, svakako od najvećih francuskih. I ako njegova glazba ne ide, kako se kaže, k srcu, to nas ipak uvijek zapanjuje svojom duhovitošću. Prava je to francuska glazba, koja se odlikuje osebinama te rase: jasnoćom, ukusom, plemenitošću i čistoćom linije. Njegova djela su solidno gradjena: plod nepogrešive tehnike. Kompozicije njegove su elegantne, duhovite, ali nemaju te moći, da slušaoca prenesu u regije uzvišenih misli o neizmjernosti. On posmatra čitav svijet i život sa nekom vedrinom i nikad nije

toliko poeta, da nas uzdigne do oblaka. Prva njegova djela pokazuju nam, da mnogo naginje k slikovitom izražavanju emocija, kao „Danse macabre", gdje čujemo kako se kosturi sudaraju, pa „Rouet d' Omphale" (Omfalin kolovrat), gdje slušamo krasnu melodiju okretaja kolovrata, zatim „Le Déluge" (Potop), gdje orkestar neopisivo imitira, kako kiša pada. (Znamenit je u toj kompoziciji „Prélude" za gusle solo uz pratnju orkestra, kojim komadom je guslač Jacques Thibaud postao glasovit). Ideju za te kompozicije dao mu je, kako sam pripovijeda, Franz Liszt, njegov prijatelj i štovatelj, koji je prvi davao Samsona i Dalilu u Weimaru. Za dobrote, koje mu je izkazivao Liszt, odužio mu se je na lijepi i nesebični način: g. 1873. baštinio je Sen-Sans svotu od nekih sto hiljada franaka, priredio je tri koncerta, na kojim je dao izvadjati samo Lisztove skladbe, i cijelu svotu je potrošio u tu svrhu.

Išao je svojim putom i uglazbio sujete iz historije (Etienne Marcel, Henry VIII. i Les Barbares). Najglavnija njegova djela ipak nisu dramsko-lirska, izuzevši Samsona i Dalilu, koja kompozicija premda je opera, ipak je najbliža oratoriju i svoje vrsti upravo klasično remek-djelo. Držim, da ćemo još dugo rado slušati i diviti se zborovima te opere (iz preludija ili finale trećeg čina), koji se mogu postaviti uz bok onima Händela, Bacha ili Monteverde-a.

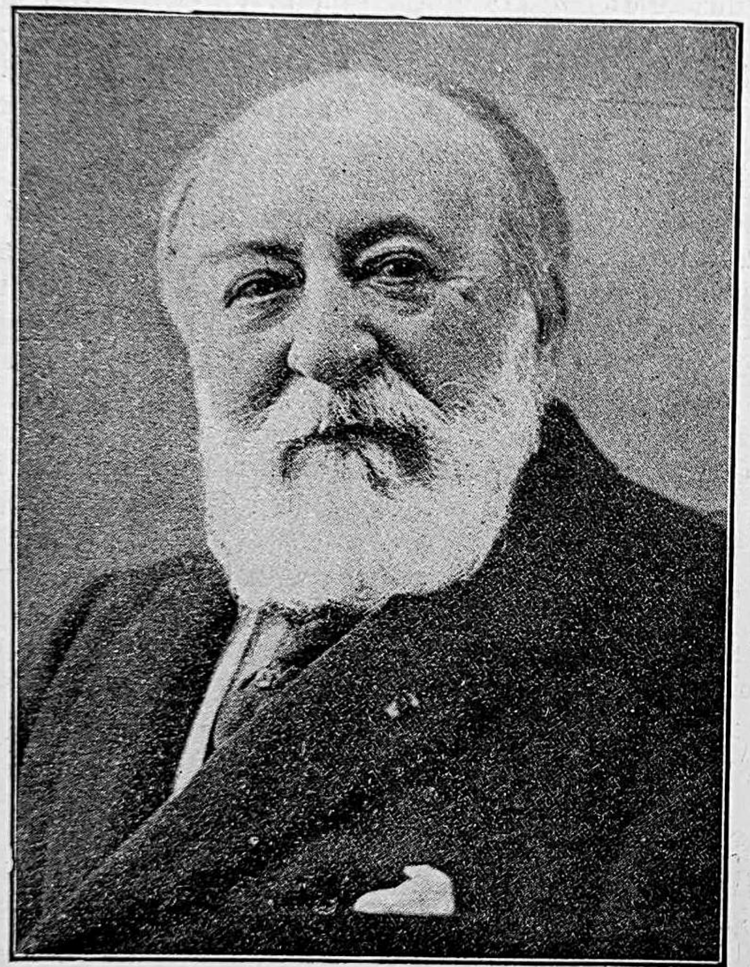

Sen-Sans je „apsolutni" muzičar, vidi se to i u njegovim operama. Njegovao je sve vrsti glazbe i svaku jednakim uspjehom: simfonije, trio, kvartete, kvintete, sonate, koncerte, oratorije, opere i balete. Najznamenitija djela su mu iz komorne glazbe: trio f-dur za gusle, čelo i klavir, klavirni kvartet i kvintet, septuor za gudački kvintet, klavir i trompetu (septuor a vec la trompette). Zatim divna c-mol simfonija s orguljama, pa koncerti za klavir, za gusle i a-mol koncert za čelo, jedna od najboljih njegovih kompozicija. Medju manjim stvarima najglasovitija su mu „Havannaise" i „Rondo capriccioso" za gusle uz pratnju orkestra; mislim, da nema virtuoza, koji ne bi imao te komade na svom repertoaru.

Misli tog majstora ne traže nikakve vanjske efekte, njegove misli su skroz muzičke i kao takove poetičke. „Jasnoća, piše u jednom članku, „to je zdravlje stila". Teško je opisati bolje tog majstora nego što je on sam sebe prikazao kritikujući tendence moderne škole. Modernim kompozitorima bio je otvoreni neprijatelj.

U svom govoru u Fontainebleau-u rekao je medju inim: „da primitivna muzika dopušta samo dva elementa: melodiju i ritam. Glazbena umjetnost počinje od onda, kada se je počelo pisati polifonički. Prvi pokušaji bili su barbarski: pisale se kvarte i kvinte uzastopce, zatim se je htjelo voditi nekoliko samostalnih partija zajedno, što je dovelo do „kakofonije". Poslije toga postavila su se stroga pravila, iz kojih je izašla divna muzika šestnaestog vijeka, doduše muzika neekspresivna i samo pisana znanstvenim kombinacijama. Nakon toga pravila postala su manje stroga, a muzika postaje ekspresivnija i jednostavnija, melodija zamjenjuje znanstvenu muziku. Zabranjeni akordi bješe dozvoljeni, najsmjelije disonance preotimlju maha a najposlije došli smo evo do toga, gdje smo danas. Sada bi htjeli ići još dalje, ali je to nemoguće, jer smo došli do skrajne granice. Ako bi išli dalje, vratili bi se opet tamo, odkuda smo pošli i opet bi zapali u „kakofoniju", a to je nepotrebno. Na širokom muzičkom polju, na kojem se danas krećemo ima dosta prostora za invencije, koje, i ako nisu matematički neizmjerne one su to praktički. Ako želimo šta

nova napisati, ne moramo se zato služiti samo disonancama, kako se to danas čini pod izlikom, da se čovjek priuči na sve. Priučit se možemo na nečistoću, na opačinu, na zločin. Ima ljudi, za koje je kradja ili ubistvo navika. Ima ih koji bi rado sve porušiti, šta jeste i šta je bilo, kao da nisu prošlosti ništa dužni. Ako hoćete, da drvo raste, ne smijete mu podrezati korijenje".

Sen-Sans bio je briljantan virtuoz na klaviru i orguljama, (bio je 20 godina organistom[1] u crkvi „Sainte Madeleine" u Parizu 1858.—1877.), kapelnik, pisac, pjesnik, duhoviti govornik i astronom. U svojim memoarima on se doduše brani, da on astronom nije; nego da se samo nešto malo bavio astronomijom, nu astronom Flammarion – njegov prijesni prijatelj – priča, da je on mnogo s njim radio i da mu je pomagao kod njegovih istraživanja svemira. Kad sam već spomenuo te memoare, pada mi na um njegov prikaz o Paderewskom povodom njihovog sastanka u Ženevi na jednom muzičkom kongresu. Bilo je tu muzičara sa sviju strana svijeta a dakako da je bilo i govornika. Medju tim govornicima uzeo je riječ i veliki poljski virtuoz na klaviru i komponista Ignac Jan Paderewski. Sen Sans posvećuje nekoliko stranica Paderewskom kao govorniku i ne može da mu se dosta nadivi pa svršava: a da znate, ne samo da je gospodin Paderewski govornik prvoga reda, čovjek takov i takov, nego znajte, da je on uz to i vanredan virtuoz na klaviru i komponista.

Osobnih uspomena na tog velikog majstora žalibože nemam, jer nisam imao prilike da se s njim upoznam.

Pučko crkveno pjevanje u Splitu.

Niko Kalogjerà — Split.

(Nastavlja se.)

Nakon ovoga domaćica otvara vrata. Pjevači ulaze, a njihov voditelj skine kapu i svečanim glasom „nazivlje":

„Sade sadili, kuće gradili, sine ženili, kćeri odavali (udavali)!
Bog vas pomoga na sve četiri strane,
Tri vam potoka, iz konobe vrila
Jedan vina, drugi uja, treći svake Božje milosti. Živili!"

Zatim slijedi počašćenje i to veoma obilato, koje bi kadgod potrajalo do kasne noći. Prva napitnica pjevala bi se kuće domaćinu i to ovako:

„Rezica, rezica,
Redom grede čašica,
Ko komu nazivlje,
Da se š njim celije,
U njegovo bilo lice,
Kano bratu rodjenomu.
Od jesen, do jesen,
Svih nas Bože obvesel',
I mene i tebe,
Svu družinu kod tebe.
Da t' je čast, da t' je čast,
Na putu te srića srila,
Na putu te srića srila,
A na domu Bog pomoga.
Živio!

Napjev ove nazdravice glasi:

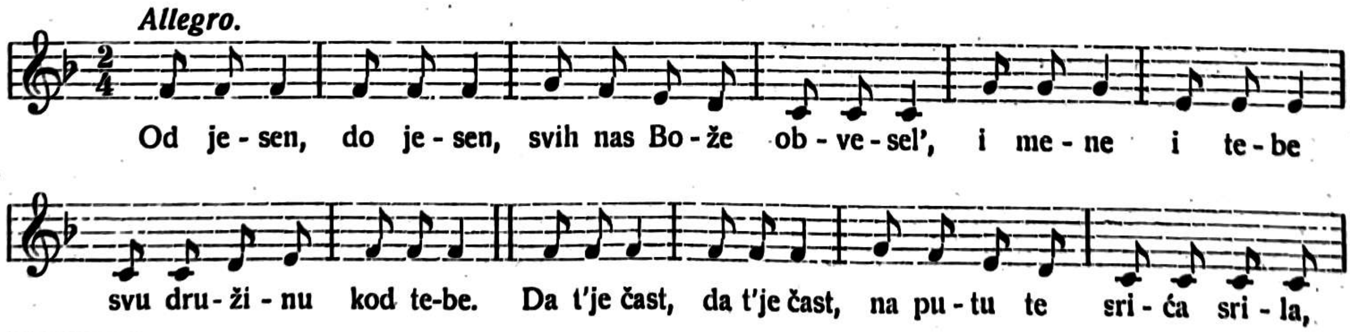

[1] Radio je i na polju crkv. muzike. Napominjem njegovu: Messe solennelle (op. 4. za sola, zbor, orkestar i orgulje g. 1875.), Requiem (op. 54. za sola, zbor i orkestar g. 1878.), Oratorio de Noël (op. 12. za sola, zbor, orkestar, harfu i orgulje), osmeroglasni Tantum ergo s pratnjom orgulja (op. 5.), veliki broj moteta, psalam 18. (op. 42.), psalam 150. (za dvostruki zbor, orkestar i orgulje g. 1908.). Napisao je i više skladbi za orgulje: op. 7. (3 Rhapsodies Brétonnes), op. 9., op. 99. (tri preludija i fuge), op. 101. (Fantaisie), op. 107., op. 119. (tri preludija i fuge) te skladbe za harmonij (op. 1., 8., 13.).

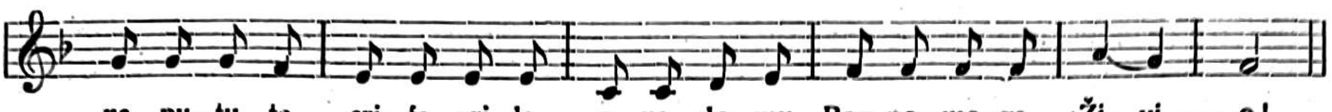

Sada slijede nazdravice svakomu od ostalih:

„Sila muna[1] na kuku
I ogrizla jabuku.
Iz kljuna joj teče med,
Pij kum Ante sad je na tebe red."

Napjeva se ove nazdravice više nitko ne sjeća, samo po kazivanju jednog starca mogao sam ukajditi početak koji glasi:

Allegretto.

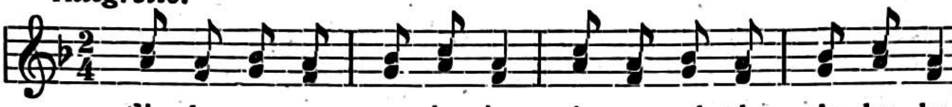

Preko gozbe nazdravlja se još i na ova dva načina:

Allegro.

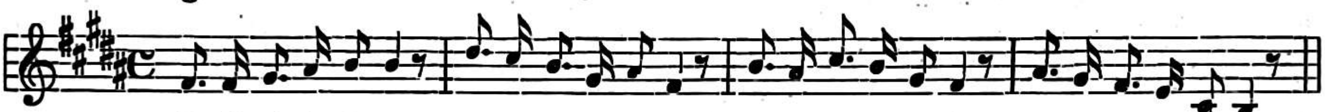

ili:

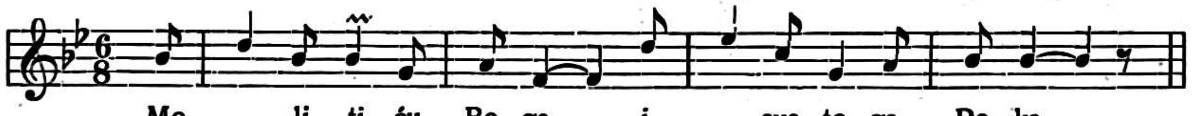

Kad bi svršili gozbu iliti počašćenje, digli bi se na noge i u skupu zapjevali napjevom kolendre:

„Fala tebi na 'vom daru,
Naš čestiti gospodaru,
Koji si se pobrinuja
Nam pivačom dar podati.
Podaj tebi mili Bože,
Da ti nikor zla ne može,
Njanka oni, ki su gori
Srid andjelskih svetih dvori. Živili!

Ovaj zadnji dvostih (Niti oni ki su gori — srid andjelskih svetih dvori) izgleda paradoksan. Kao da svetci mogu učiniti zla! To se jedino može odnosit na pučko vjerovanje u vilenjake ili duhove u zraku, koji ureku čovjeka, a da se prvi stih slaže, nadodali su „Srid andjelskih svetih dvori", pošto se ovakav zadnji stih u veoma mnogo starinskih pjesama često opetuje

— — — — — — gori
Srid andjelskih svetih dvori.

Zadnji dakle ovaj stih potpuno je van veze sa svršetkom.

Kolendraši na Tri Kralja preinače nešto šaljivo kolendru:

Molim Boga ja prez straja,
Došli smo vam na Tri Kraja,
Za 'vu našu trud i muku,
Ne pitamo mi vam tuku,
Radi našeg dobrog teka,
Ne trošite ni prošeka,
A ne dajte nam ni žmula
Mi ne ćemo ni fritula.[2]
Ne dajte nam bakalara,
Da vam kući nije kvara.
A da kvara nije vama,
Ne filajte ni salama.
A da bude još i manje
Mi ne ćemo ni šampanje.
Nismo došli ni za piti
Nego za vas pozdraviti.
Mi vam vele ne pitamo,
Sa malim se kuntentamo.
Jedan pijat[3] suha voća,
Da grizemo do ponoća,
Malo mendul i orijov,
Bili braćo, svi brez grijov,
I nožicu od prašćića
Što j' ostala od Božića.
Otvor' dvore — i oprosti —
Nama meso, vama kosti!

(Svršit će se.)

[1] Ptica. [2] Uštipak. [3] Tanjur.

Crkvena glazba u Beču.

O. Jordan Viculin, O. P. — Beč.

Crkvena glazba, poimence koral njezin najizrazitiji nosilac, ako je pravo shvaćena i dostojno zvedena, jest vrlo uzvišena. No ako njezini tumačitelji ne prodiru u bit njezine veličine s onakvim razumijevanjem, kakvo ona iziskuje, ako se ona kreće u buci i vrevi, poplavljena od svakojakih spojivih i nespojivih struja; ako je ona prepuštena samovoljnom subjektivnom naziranju pojedinaca, onda ona gubi na svojoj ljepoti i ne dolazi do one cijene, koja joj punim pravom pripada.

I ovdje u Beču, u toj inače „muzičkoj metropoli svijeta“, kad se govori o crkveno-glazbenim prilikama, mora se naglasiti, da ima dosta toga, što pokazuje nedostatak pravog estetskog ukusa. Čudno je, da crkvena glazba baš ovdje ne uspijeva onako, kako bi se čovjek nadao u tim vrlo povoljnim glazbenim prilikama, a da ne govorim o onom, što zahtijevaju pozitivni crkveni propisi. Stvar je tim čudnija, što nedaleko tog centruma najbujnijeg muzičkog života — u Klosterneuburgu — postoji posebna škola za crkvenu glazbu, kojoj uz mnoge vrsne učitelje stoje na čelu dva odlična radnika na polju crkvene glazbe i vrsna muzičara Max Springer i Vinzenz Goller. No govoreći općenito, možda je baš jedan od uzroka umjetničke sterilnosti na crkveno glazbenom području bečki kosmopolitički eklektizam najšarenijih muzičkih kontrasta, počevši od veličajnih kompozicija gotovo nedostižive klasične ljepote do najekstremnije šablone operetnih kvaliteta. Sve su moguće struje u najvećoj opreci kultivirane. Doista, u ovoj nagomilanosti neizbrojivih dnevnih produkcija, oprečnih međusobno i idejno i formalno: koja će druga nego nesretna sudbina zapasti crkv. glazbu, koja je po svojoj naravi vična da niče i cvate u mirnom zatišju glazb. sabranosti, strogoj provedbi liturgične jedinstvenosti, beskompromisnom smjeru bitne nepromjenljivosti.

Silazeći pak u detaljnija promatranja daljnih bližih uzroka, radi kojih ovdje uopće crkv. glazba ne kroči naprijed na svim linijama, kako bi mogla i morala, imao bih da spomenem među ostalim i indolentni nehaj odgovornih crkv. faktora za promicanje crkvene glazbe. Opaža se naime manjkavost svijesne dužnosti glazbene izobrazbe, kakvu traže crkvene naredbe od svećenika. K tomu pridolazi i to, da se orguljaši i dirigenti, jer su slabo honorirani, moraju brinuti za svoju svakidašnjicu, što ovdje u Austriji izbija na javu u pogoršanom stanju radi ekonomske i valutne krize. Nevoljna orguljaška plaća jest onaj „lapis offensionis“, radi koga mnogi inače revni glazb. radenici i u našoj domovini ne mogu uza sav idealizam, da dadu, što bi u interesu stvari trebalo da dadu. Doklegod konačno ne bude riješeno pitanje pristojnog orguljaškog honorara, dotle će vazda zapinjati reforma crkv. glazbe. Bilo bi vrijeme, da se i crkveni i državni krugovi maknu na razmišljanje toga pitanja, koje je od opće kulturne važnosti.

Nego sve, što sam gore općenito kazao o crkv. glazbi ovdje u Beču, možda bi trebalo malo iz bližega osvijetliti, jer ne bih htio, da se baš shvati, kao da u Beču nema ama baš nikakvog, ni direktnog ni indirektnog kulta crkvene glazbe i njenih produkcija. To ne. Dapače izvrsna su i pohvalna neka nastojanja, koja crkv. glazbi mogu samo da koriste i utru lijepi put k napretku. Što je rečeno vrijedi kao toliko rečeno, da Beč ne podaje onoliko, koliko bi mogao i morao da podade, ali nije s tim rečeno, da je ovdje zamrlo baš svako promicanje crkv. glazbe. Već spomenuta crkvenoglazbena škola u Klosterneuburgu (odio konservatorija), i ako radi svoje mlađahne dobi nije u svakom pogledu na nivou uzorne savršenosti, ipak postepeno postaje idealnim žarištem, iz kojeg će da vrcaju iskre posvemašnjeg preporoda crkvene glazbe. Njezini nekadašnji frekventanti, koji su izašli iz škole izvrsnih majstora, utiru pohvalno put k općoj zdravijoj reformi, a ima ih već nekoliko rasijanih i po provinciji.

Najviše, u čemu hramlje crkv. glazba u bečkim crkvama, jest izvedba korala. Ono, što sam do sada imao prigode da čujem, izazvalo je u meni utisak, kao da se hoće podati koralu uokvirenu ukočenost i stalnu menzuralnost, na uštrb slobodnog, neprisiljenog i naravnog ritma. Dogodi se kadikad, da na periferijama drukčiji život struji, nego u centrumu. U tomu je klosterneuburška škola ostala dosada bez znatnijih utjecaja na okolinu. Držim, da tomu ne bi bilo tako, kad bi ta glazbena škola bila u samom Beču. Onda ne bi bila samo olakšana kontrola nad crkveno-glazbenim produkcijama sviju forma, nego bi bilo omogućeno, bilo redovito bilo neredovito, pohađanje škole i onima, koji bi bili toga željni, naročito pak oni, koji su bliži svetištu.

To je o crkvenoj bečkoj glazbi u užem smislu. Ako hoćemo da bečkoj crkvenoj glazbi podamo običniji, malo širi opseg, možemo kazati, da je ona sadržana u pojmu umjetnosti bečkih klasika: Haydna, Mozarta, Beethovena; onda Bacha, Händela, Liszta sa Schubertom i njegovim savremenicima i nekojim novijim reprezentantima. No uopće čitava bečka crkvena muzika, izvedena počevši od Burgkapele, do one na najizloženijoj gradskoj periferiji smještene crkve, nosi biljeg i oznaku XVIII. i XIX. stoljeća sa stalnim natruhama baroknog stila. Ovu je činjenicu donekle istaknuo i prof. Fr. Moissl (v. „Wienerkirchenmusik“ u „Musikblätter des Anbruch“, g. 1921., br. 13—14.). To se jasno odrazuje pri službenoj liturgiji, ali možda još više pri vanliturgičnim produkcijama instrumentalno-vokalnih crkvenih koncerata. Gotovo svaka znatnija bečka crkva znade prirediti po koji religiozni koncerat, koji iznosi na repertoare čitava djela duhovne sadržine napomenutih klasika, ili samo njihove izvatke. Odziv je publike vrlo brojan, što znači, da se ovakve produkcije primaju s velikom željnošću.

Imao sam prigode da prisustvujem i izvedbi glasovitog Mozartova „Requiema“, i to prviput u prvostolnici sv. Stjepana, a drugiput bio je izveden kao reprizi i priređen za sastavni dio crkvenog koncerta u karmelitskoj crkvi. Izvedba i tamo i amo besprijekorna. Ali koje li razlike u efektu. Dok je dojam ove produkcije u karmelitskoj crkvi bio neočekivano veličajan, i to možda najviše radi akustičnih dimenzija, to je u stolnoj crkvi pozicija prednjeg kora uvelike nesretna za izvedbe većeg stila, s ogromnim orkestralnim i vokalnim aparatom. K tomu pridolazi, da je gotovo sa sve četiri

strane ogromni vakuum, koji ima nekakvo zaleđe u okolnim stupovima, ali i to pravi veću nepriliku jer dinamička reprodukcija postaje razlomljena i nejasna. No zato su neke druge bečke crkve glede toga vrlo zgodne, jer su im izvodilačke prostorije građene prema principima fizičkih zakona rezonancije, kao dominikanska crkva, u kojoj se najsitniji pp u svim dijelovima crkve razabira baš kao takav, kao također svaki titraj dinamičke gradacije do najsilnijeg ff.

I u većim koncertnim dvoranama, kao u „Musikvereins-Saal", „Grosser Koncert-Saal" i dr. izvode se kadikad kompozicije duhovnog ili bar ozbiljnijeg sadržaja, a veliki udio za izvedbu istih ima t. zv. „Christliche Kunststelle".

Na 25. siječnja imala je da bude izvedba Lisztova oratorija „Legenda o sv. Elizabeti" Tehničke su poteškoće odgodile tu produkciju na 10. veljače. O ovom ponajznatnijem Lisztovom djelu, koje će biti izvedeno od glasovitog bečkog pjevačkog saveza „Dreizehnlinden" uz pratnju velikog orkestra, progovorit ću možda drugiput, kao također o nekim drugim izvedbama.

Na završetku napominjem, da imaju nastojanjem dr. Aleks. Galisa bečki Hrvati svake nedjelje i blagdana službu Božju u crkvi sv. Mihaela. Pozvao sam članove kat. akadem. društva „Jug" i hercegovačke franjevce, koji su ovdje na naukama, da obrazujemo jedan privremeni zbor, da možemo dostojno pred strancima pjevati naše hrv. crkv. popijevke. Oni su se drage volje odazvali, pa imamo pokuse u prizemnoj dvorani našeg samostana (Postgasse 4.), gdje imam i harmonij na raspolaganje. Počeli smo s božićnim i misnim pjesmama (jednoglasno) iz „Hrv. crkv. pjesmarice". Imamo 8 primjeraka „Hrv. korala" i svu silu raznih partitura, što je sve bilo vlasništvo društva sv. Jeronima za hrv. bogoslužje u Beču. Preudesio sam neke uskrsne, marijanske i misne pjesme za 3 gl. muški zbor, pa ćemo nastupiti i višeglasno, iza kako učinimo još par pokusa. Pjevači su se oduševili za crkveno pjevanje, osobito iza kako im se praktično prikazalo, koju uzvišenost ono u sebi krije. To mi je najveća utjeha za uloženo vrijeme i najbolja nagrada za moj trud.

† File Sedenić, književnik ugarskih Hrvata.

Janko Barlè — Zagreb.

Mortuus et morituri nos salutant.

Moram priznati, da me je početkom prošle godine ne malo ražalostilo, kad mi je vraćen broj „Sv. Cecilije", koji je bio naslovljen na Filu Sedenića, učitelja i kantora u Dugom Prestegu, u šopronskoj županiji. Nisam mogao vjerovati, da bi mi list vratio Sedenić, koji mi je dne 25. XI. 1919., kad poslije prevrata nije više mjeseci primio „Sv. C.", pisao: „Sv. C.", ku sam tako z velikim veseljem hotil va ruke si zeti, sad jur već miseca nisam dostal, jako težko ju čekam. Ča bi 'vomu, molim, uzrok mogal biti?" Držao sam, da je list vratila nezvana ruka. Stvar se razjasnila, kad mi je nedavno moj odlični stariji prijatelj, duševni otac ugarskih Hrvata, župnik Mate Merchich (pjesnik Miloradić) u Hrvatskoj Kemlji, s kojim takodjer poslije prevrata nisam dopisivao, saopćio, da je File Sedenić još g. 1920. umro. Ta me se vijest vrlo bolno kosnula, jer sam uvjeren, da je velika šteta za svakog duševnog radnika medju onim našim narodom, koji je sada još više nego prije od nas odijeljen, i koji je osudjen, da propadne. Držim, da sam dužan, da tomu skromnomu i neumornom radniku posvetim nekoliko riječi i sačuvam spomen u našem listu, u kojem je takodjer saradjivao, a podjedno, da neizravno upozorim našu javnost na njegove zemljake, koji kao od nas odsječena grana, ginu, umiru.

File Sedenić — navadjam riječi dragoga prijatelja Miloradića — je rodjen 19. VIII. 1862. u Malom Borištofi (Borisfalva, filija k Velikomu Borištofu ili Szabadbáránd) iz dosta ubogoga stana. Kad sam ja u Velikom Borištofi l. 1878. kapelan bio, je File još med nediljne školare slišio, ondašnji maloborištofski učitelj Rastović ga je u svojoj težkoj bolesti, va koj je navredi i pomrl, na školsku i crikvenu službu priučavao, da mu za nevolju bude namestnik, ter je File počeo bit malim mali „precektr" (praeceptor), naučavao va školi, izpričavao mrtvace, z dvimi ali trimi prstih tuketao po orgulah va crikvi. Ja sam još istoga leta u jeseni premešćen postao simo za administratora, dosta daleko od Borištofa, ter nisam dalje ničesa čuo od File, kako je varoške škole i preparandiju preučio. Mislim da dosta težko i mučno, ne zbog glave i duha, toga je bilo pri njem, nego zbog materijalnoga ubožtva. On je u vsakom pogledi pravi samorodnik bio, marljiv, razborit, gorljiv va lipom trsenju. Okolo l. 1904., kad smo bili počeli izdavati naš: „Kalendar sv. Familije", javio mi se je pismom File, kot učitelj va magjarskom seli Hosszu Pereszteg (Dugi Presteg, sudeć po tom imenu mislim, da je nigda i to selo hrvatska obćina bila) i poslao mi rukopis hrvatski liturgičkog zadržaja, da mu ga pregledam. To sam mu i drage volje ispunio, a on je knjige dao štampat. Imao sam jedan eksemplar, ali ne znam komu sam ga darovao. Hrvatski jezik je File toliko znao, koliko se je doma od majke i drugih naučio. Ja sam mu poslao Maretićevu sridnju gramatiku i nika izdanja Matice hrvatske na štanje, ali jur biše prekasno, on je bio za učnju jur prestar. Mnogo je spiševao po hrvatsku i po magjarsku. Da bi va mladosti više škole bio izučio, rodnoga literata bi va njem bili dobili. Žena mu je bila Ugrica, on va magjarskom seli školnik bio, ter zato mu dica — ne znam koliko ih je živih — ne govoriju hrvatskoga jezika, premda je bio otac dobar Hrvat. I po tieli bio je vrlo zdrav, kremenast, snažan muž, zato sam se veliko začudio, kad mi je mislim l. 1920. došao žalostni glas, da je on preminuo. Evo vidite, tako je s nami ovde: duhovniki i učitelji jesmo po srcu i ćuti, ki već, ki manje, još Hrvati, a po kulturi tudjinci!

Evo iz ovih kratkih riječi ukazuje nam se potpuna slika pok. Sedenića: bio je čovjek željezne ustrajnosti i marljivosti, koji je ljubio knjigu i književni rad. Njegovo je najznatnije djelo: „Naši

pisci i književnost", koje je izdao g. 1912. u Šopronu (Piri és Székely könyvnyomdája). U njem je najprije podao kratak pregled književnosti ugarskih Hrvata u šopronskoj, željeznoj i mošanjskoj županiji, priopćio neke narodne pjesme, pripovijetke i običaje, a onda opisao život i rad devedeset i dvojice tamošnjih književnika počevši od početka XVII. vijeka. To je djelo iziskavalo mnogo truda, to više, jer je imao vrlo malo pomagala, a uza sve nedostatke ipak nam pruža vjernu sliku književnog rada ugarskih Hrvata, koji dakako, promatrajući prilike u kojima oni žive, ne smijemo mjeriti našim mjerilom. Sam kaže u predgovoru: „Trsil sam se iz bogatoga vertljaca naše književnosti, od vsakoga pisca najlepše kitice zibrat ter na pokazanje odkinut. Ova knjiga vse ovo, va venac spleteno, kaže. Drag venac je ovo nam. Znajmo, da je naš mali narod, naše hrvatsko ljudstvo va projdućih nekoliko stov letih i va duhovnom poslu svoju dužnost izpunilo, ar se je trsilo korak držat s uljudjenimi i prosvitljenimi narodi".

G. 1902. prikazao je Sedenić (onda se je pisao Szedenik — a u zadnje vrijeme potpisivao se Sedenić) „našemu slavnomu narodu i hrvatskim školnikom" molitvenik: „Srce Jezuševo, molitve i zdihavanja k presvetomu Srcu Jezuševomu i Svete Ceremonie (Ritualski Peljač) s prigodnimi molitvami i jačkami". Mnoge pjesme u tom molitveniku Sedenić je sam spjevao i uglazbio. Taj molitvenik kao priručna knjiga osobito je dobro poslužio orguljašima, jer sadržaje u drugom dijelu: Svete Ceremonije (str. 230—330) sve ono, što orguljaš kod službe Božje i crkvenog obreda treba. Još prije nego je izašao: „Kerštjansko-katoličanski crikveni jačkar", što su ga g. 1901. u Gjuri, potporom blagopok. zagreb. nadbiskupa dr. Jurja Posilovića izdali učitelji Mihovil Naković i Martin Borenić, imao je Sedenić za tisak spremljenu crkv. pjesmaricu, koju je dobrovoljno napomenutim izdavačima otstupio. G. 1912. izdao je on svoje „Jačke", a mnogo je pjesama ostavio u rukopisu.

Kad sam g. 1918. zamolio Sedenića, da mi napiše nešto o crkv. pjevanju kod ugarskih Hrvata, poslao mi je odmah članak: „Od crikvenoga jačenja ovdje kod nas na Ugri, va šopronjskoj županiji" (Sv. C. 1918. str. 75.), a prošle godine, kad mu već tijelo počivalo u ladnom grobu, a da ja to nisam znao, tiskana je u Glazb. prilogu (br. 2.) njegova marijanska pjesmica: „Kad me brige pritisnu". Uz Gjuru Vejkovića sačuvano je tako i ime Sedenićevo medju našim crkvenim skladateljima.

Nije moglo biti dugo prije njegove smrti, kad mi je Sedenić poslao sedam pjesmica. Dugotrajni rat djelovao je i na tu snažnu, muževnu narav, osobito kad mu je bio sin ranjen („Ranjen leži...", „Zač je nimo moje pero?"). Želi si natrag sreću svoje mladosti („O kad si pomislim na 'ne mlade danke"), osvrće se na svoje neispunjene nade („Vse j' bilo neg. sanja") te kao da sluti skoru smrt, kad pjeva: „K smrti":

Je li češ po mnogo letah
Ali jur sad' ki dan,
Po me dojti, da te sledim,
Nigdar to ne pitam.

Ali kašnje, ali brže
Umrit se ne bojim,
Z onkraj groba, ča će biti
V duhu miran stojim.

Prebolil sam mnoga, mnoga,
Nazlobu nis radil,
Ljubil sam i daril v liru
Pravicu sam jačil.

Sa Sedenićem — svijetla mu spomen — pade u grob i opet jedan od književnih radnika naše ugarske braće. Vrijeme je, zadnje vrijeme, da se sjetimo te udaljene, ostavljene braće, jer: morituri nos salutant!

Vojtjeh Řihovský.

Dr. Kamilo Dočkal — Zagreb.

Prošle godine slavio je Vojtjeh Řihovský pedesetgodišnjicu svoga života. Tom je zgodom napisao Dr. Vladimir Balthazar[1] biografiju ovog zaslužnog crkvenog skladatelja, koji je dobro poznat i našim crkveno-glazbenim krugovima.

Vojtjeh Řihovský rodio se 21. IV. 1871. u Dubu kod Olomuca, gdje mu je otac bio ravnajućim učiteljem i ravnateljem glasovite proštenišne crkve Bl. Djevice Marije. Još kao dječak pomagao je ocu pjevajući u zboru te igrajući gusle i na orgulje.

Svršivši pučku školu u Dubu polazio je realku u Šternberku, a kasnije u Olomucu. Kao realac marljivo je skladao, premda još nije imao dostatnog teoretskog znanja. Iako je otac želio, da mu sin postane inžinirom, ipak je nadvladala ljubav k glazbi, i mladi je Vojtjeh pošao na orguljašku školu u Prag, kojoj je onda bio ravnateljem vrstan pedagog i teoretik Skuhersky. Řihovský je spadao medu najdarovitije njegove učenike. Nakon četirigodišnjeg študija vratio se Řihovský kući te je postao organistom u Dubu, gdje je uz oca marno djelovao i usavršavao se u svojoj struci.

God. 1902. postao je organistom u Chrudimu i profesorom glazbe na žen. učiteljskoj školi. Tu je razvio sve svoje sposobnosti. On je izvrstan organist, glasovirač, guslač, violist, zborovođa, a nada sve komponist.

Od g. 1914. djeluje Řihovský kao ravnatelj kora u crkvi sv. Ludmile u Pragu i kao učitelj glazbe u nadb. gimnaziji u Bubenču. Za vrijeme rata morao je i on poći pod pušku, a kad se sretno vratio,

---

[1] Dr. Vladimir Balthasar: Vojtěch Říhovský.

nastavio je svoje neumorno djelovanje u Pragu. Uz svoju zvaničnu službu on je sada glazbeni savjetnik nakladne tvrtke Mojmira Urbanka, te saurednik glazbenog časopisa „Dalibor“.

Dr. Vladimir Balthazar izbraja u svojoj monografiji sve važnije skladbe Vojtjeha Řihovskoga uz kratku ocjenu. Najpoznatija su mu djela: „Missa Loretta“, „Requiem u D-molu“, „Missa Lauda Sion“, „Missa Jubilaei Solemnis“, „Missa pastoralis Gloria in excelsis“, „Te Deum laudamus“, 6 ofertorija za blagdane Marijanske, „Offertoria dominicalia“, „Cantiones ecclesiasticae“, „Motetta de SS. Sacramento“, 10 pjesama Marijanskih, „Zahrada Marianska“, „Praktički organist“ (100 preludija), 23 pogrebne pjesme, Božićni preludiji, Češke kolede itd.

Od profane vokalne glazbe mogu se spomenuti: 5 ženskih zborova a capella, Moravske narodne pjesme, Slovačke narodne pjesme, „Pučke pjesme iz Chrudimske okolice“.

Brojne su i instrumentalne skladbe njegove kao: 18 glasovirskih skladbi. Album za mladež (klavir), 4 instruktivna guslačka tria, Plesni motivi za gusle i klavir, Album za harmonij.

Vojtjeh Řihovský spada bez sumnje među najodličnije češke skladatelje, a svakako je prvi kao crkveni skladatelj. Njegovo ime poznato je ne samo u Češkoj, nego daleko za granicama. Njegovo se ime smiono može postaviti uz slavna imena Rheinbergera, Griesbachera, Mitterera, Gollera i dr.

Řihovský je umjetnik u pravom smislu te riječi, on je tih, skroman, savjestan. Ne bi nikad dopustio, da mu koja skladba pođe u tisak, a da nije najpomnije bila izrađena. Sve su Řihovskyjeve crkvene skladbe ubrojene u Cecilijanski katalog, što je znak osobite njihove vrijednosti.

Glavna snaga Řihovskoga je baš na polju crkvene glazbe. Kao vrstan moderni glazbenik umio je on stvoriti lijepa djela i u prozanoj muzici, ali mu to nije bilo pravo polje. U crkvenoj glazbi mogao je Řihovský razviti sve svoje lijepe sposobnosti.

Što se mora kod Řihovskoga istaknuti jest to, što se on u skladanju znao prilagoditi čednim sredstvima crkvenih zborova, a da mu skladbe nisu izgubile ni najmanje od svoje umjetničke vrijednosti.

Řihovský je kromatik, ma da se u njegovo vrijeme mnogo tražio povrat k diatonici. On je odvažan kromatik u svetoj glazbi, no njegova djela nisu mekušna, nemaju plačljiv karakter, što ga zamjećujemo u nekih i vrsnih kromatičara.

Premda je glazba Řihovskoga u glavnom homofona, harmonička, imade ona ipak, gdje je to od potrebe ili od koristi i najkompliciranijih kontrapunktističkih mjesta. Njegova se glazba može nazvati „polifona homofonija“.

Vjersko osjećanje znamenitih glazbenika.

(Etude, Lipanj 1921., Philadelphia).

Jesu li prošli dani, kad su glazbenici osjećali zahvalnost prema Stvoritelju za svoj poziv? Haydn je potpisivao svoja djela s pozivom na njihov duhovni izvor. Neki liječnik sa zapada Amerike (A. B. Williams, u Trgovinskom Glasniku, što izlazi u Memphisu) napisao je nekoliko dobrih primjedbi o tome predmetu, koje ćemo svi moći s korišću čitati.

„Većina velikih glazbenika posjedovala je i religioznu stranu u svom životu. Gledajte Haydna: kad mu je ideja prestala teći, kako je pobožno molio! Čitajte Mozartova pisma i pazite na njegovu odanost spram vjere. Händel veli, kad je pisao svoje „On bi prezren i odbačen“ da je prolijevao suze, a kad je pisao zbor Alleluja, da je vidio otvoreno nebo te anđele, gdje stoje oko prijestola Gospodinova. Pomislite na blago, što nam je dano „Mesijom“. Mendelsohnova se čista duša odrazivala u njegovim oratorijima. Pomislite na velikog majstora Beethovena, koji, premda nije tako često govorio o svojim vjerskim osjećajima kao Mozart, sa zadovoljstvom je i s pouzdanjem gledao u susret smrti želeći, da bi izdahnuo na Veliki Petak, u nadi, da će onda sastati svoga dobroga Boga i svoga dragoga Gospodina i Spasitelja na dan njegova uskrsnuća! Ništa ne može biti uzvišenije, nego približiti se Bogu više od ostalih ljudi, te raširiti bogolike trake među ljudima; ali što je to prema najvećem majstoru harmonija, Onom gore.“

Mazzini, mladi talijanski patriot i državnik, veli u svojim savjetima mladim glazbenicima: „Umjetnost, koju vi gojite, sveta je, i vaš život mora da bude svet, ako hoćete da budete njezinim svećenicima. Umjetnost povjerena vašem nastojanju čvrsto je vezana s poviješću civilizacije, te može da postane pravi dah, duša, sveti plamen te civilizacije. Glazba je harmonični glas stvaranja, jeka nevidljivog svijeta, jedna nota božanskoga sklada, kojim će jednom cijela vasiona ozvanjati. Neka Bog požuri dan, kad svi narodi budu govorili tim zajedničkim jezikom, kad budu uvidjeli, da u misli na Boga moraju biti nerazdružive različne vrste ljepote, intelektualne, moralne i duševne“.

Preveo dr. Zorislav Dukat.

Sveti himni.

Milan Pavelić — Zagreb.

Kod gozbe — Ad regias.

(Večernja Bijele Nedjelje).

Kod gozbe Kralja Jagnjeta
U sjajnoj bieloj odjeći
Za Crven-Mora prelazom
Vladaru Kristu pjevajmo.

Božansko mu milosrde
Za piće daje svetu krv,
A ljubav mu ko svećenik
Na oltar tielo polaže.

Okrvavljenih vrata se
Ubilac boji anđeo,
A morska voda dieli se,
U vale tonu dušmani.

Naš Vazam sad je Isukrst,
On Jagnje naše vàzmeno
I čistim ljudskim dušama
Neokaljani časni kruh.

O prava žrvo sä neba,
Ti upokori pakao,
Ti skrši smrtne okove
I vrati vječnu nagradu!

Nadvlada Isus davole
I razvi slavne znakove,
Otključa nebo, povede
Ko sužnja kralja paklenog.

Od smrti zle, o Isuse,
Preporođene izbavi
I budi u sve viekove
Veselje naše uskrsno.

Nek bude slavljen Otac Bog
Sa Sinom, koji uskrsnu
I Tješiteljem Presvetim
U vjekovječne viekove.

Iz hrvatske glazbene prošlosti.

Glazba i glazbenici kod Hrvata, Srba i Slovenaca.

Dr. Božidar Širola — Zagreb.

Od najstarijih vremena do danas naš je narod gajio muziku, ta pjesma i popijevka mu je od kolijevke do groba najmilijom drugaricom. Dokazom je tome nebrojeno muzičko blago, što je sabrano u zbirkama pučke muzike, među kojima još uvijek ima prvo mjesto zbirka prvoga našega muzikologa Franje Ks. Kuhača „Južnoslovjenske narodne popievke“ (Chansons nationales des Slaves du Sud). Zagreb 1878. sv. I.—IV. Kuhač (r. 1834. u. 1911.) je sabrao i izdao štampom (dva sveska ostadoše u rukopisu) velik broj narodnih glazbenih umotvorina (popijevki ljubavnih, pričalica, dječijih, napitnica, plesova, koračnica itd.), ali je uza to proučavao bit pučke muzike, osebine i ljepote njezine. On je tragao za zakonima tvorbe, za osobitostima harmonijskim, melodijskim i ritmijskim, pa je rezultate svojih istraživanja objelodanio u opsežnim raspravama (tiskanim u Radu Jugoslavenske Akademije). Po njegovim istraživanjima, koje ovime u kratko spominjemo, već su na dvoru Atile, kada je ovaj g. 447. boravio u Iliriji, pjevali slavenski pjevači popijevke. Druga bilješka vizantijskog književnika Teofilakta veli, da su oko g. 591. tri Slavena, koji su pošli kao poslanici do avarskoga kana, uhvaćeni po Grcima, iskazali, da se ne običavaju boriti mačem, već da se zabavljaju kitarom (tamburom?) i muzikom. Od današnjih popijevki Srba, Hrvata i Slovenaca zacijelo mnoge su iz poganskoga doba, riječi su njihove, sadržaji njihovih pjesama, a i napjevi prastari. Samo su u tekstu imena poganskih bogova zamijenjena imenima kršćanskih svetaca. U X., pa sve do XIII. vijeka spominju se u ispravama instrumenti: gusle, tambura, svirala, rog, truba itd. Vrli promicatelji narodne muzike bili su slijepci-guslari, naši rapsodi, skaldi i bardi. Pričali su historiju naroda, učili su etiku, religiju, predavali potomstvu naslijeđeno blago, kritizirali, osuđivali i žigosali poroke svakoga, pa bila mu i okrunjena glava. Bili su sve u svemu: povjesničari, propovjednici, novinari, tješitelji i bodritelji svoga naroda, koji ih je vazda susretao doličnim poštovanjem. Još je g. 1780. bila u Irigu, u srijemskoj županiji t. zv. slijepačka akademija, prava škola za pjevanje, za muziku, za predavanje i pratnju, svirku na guslama javorovim, tim vječnim instrumentom naših guslara.

Kuhačev rad nastaviše mnogi. Nije bilo više čovjeka, koji bi bio tako požrtvovan, da prođe širom čitavog područja prostrane naše kraljevine, izuzevši češkog slikara, oduševljenoga Sveslavena, Ludvika Kube, koji je prošao sve slavenske zemlje i krajine i zapisivao pjesmu i popijevku, pa onda izdao svoje zapise u golemom zborniku „Slovanstvo ve svych spěvech“ (nekoliko svezaka ovoga zbornika sadržava popijevke Jugoslavena). Kuba je osim toga izdao oko 1000 napjeva bosanskih i hercegovačkih u Glasniku Sarajevskog Muzeja od g. 1905.—1910. i zapise svoje iz Dalmacije u trećoj i četvrtoj knjizi Zbornika za narodni život i običaje u Jugoslavena. Naša je pučka muzika bila toliko zanimljiva, nova, čudnovata, da ju je proučavao, pa je i on napisao nekoliko rasprava o njoj, a predavao je „Nešto o istarsko-dalmatinskoj pučkoj popijevci“[1] i na kongresu internacijonalnog muzičkog društva u Beču prigodom proslave Haydnove stogodišnjice (1908.).

[1] Gl. Sv. Cecilija 1922. str. 8—10.

Većina je sabirača pučkih popijevaka znatno ograničila svoju djelatnost na uži predio Jugoslavije, pa su time postignuli to, da su iscrpivije upoznali osebine i dali vjerniju, intimniju sliku muzičke tradicije svoga kraja.

Spominjemo imena najznatnijih radenika u tom napornom radu: R. Pavlović (Srpske narodne pesme), I. Bajić (Srpske narodne pesme), K. Stanković (Srpske narodne pesme), Kolarović (Srpske narodne pesme), Đorđević (Srpske narodne melodije, 30 srpskih igara), Mirecki (Muzički prilog Vukovoj pesmarici), Katinelli (Južnoslavjanske pučke pesme), Lžičar (Slavonske i primorske, bačke i srpske popijevke); Hlavač (srpske narodne popijevke), Milanović (srpske narodne igre); Augustinović (slovenske narod. pjesme); Čačković (Venac narodnih glasovah), Lutz (hrvatske narodne popijevke i kola, južnoslovjenske narodne pjesme); P. Konjović (Iz naših krajeva); B. Kačerovski (bosanske i hercegovačke pučke popijevke); V. Žganec (popijevke iz Međimurja); Zl. Špoljar (popijevke iz Podravine); M. Brajša-Rašan (istarske popijevke); A. Dobronić (dalmatinske popijevke u rukopisu); L. Lukić (popijevke slavonske iz brodskog kotara, u rukopisu); Lang (popijevke iz Samobora, štampane u Zborniku za narodni život i običaje); Š. Bosiljevac (bosanske i hercegovačke popijevke); Stanko Vraz, J. Dolžan (Slovenske narod. pesmi, 2. sv. u rukopisu); Oskar Dev (Slovenske narodne pesmi iz Podroža, iz Ziljske doline i Koruške); Marko Bajuk (Slovenske narodne pesmi, Odmevi naših gajev); J. Žirovnik (narodne pesmi, 4. sv.); Fr. Gerbić (Slovenske narodne pesmi, Album slovenskih napevov); M. Hubad, St. Pirnat, Dr. Fr. Kimovec (popijevke iz Prekomurja u rukopisu).

Velik dio neizdanih zbornika slovenskih pučkih popijevki čuva „Glazbena Matica" u Ljubljani, koja će doskora početi s kritičkim izdavanjem sakupljene građe.

Sve su ove zbirke zapravo harmonizacije pučkih popijevki, udezbe za muški ili mješoviti zbor ili za jedno grlo uz klavir. Nastojanje je svih ovih marnih sabirača bilo, da pučkoj popijevci, što su je čuli, zavoljeli i zabilježili u narodu, daju oblik, kako bi i s koncertnog podija mogla djelovat na široko općinstvo, koje je naviklo slušati višeglasje. Ovo su nastojanje potpomagali i drugi muzičari i obrađujući popijevke iz tuđih zapisa, pa je ono preotelo mah ispunjavajući brojne programe naših, priredbi (osobito koncerata pjevačkih društava) u namjeri, da općinstvo i muzičari zavole ove priproste tvorbe čiste duše pučkog pjesnika — pjevača, da na osnovi njihovoj omoguće sazdati zdanje nacijonalne muzike. Zajedno s tim postigoše još jednu svrhu, ne manje važnu, a ta je: sačuvati od zaboravi mnogo blaga narodne muzičke umjetnosti.

Vrijedno je spomenuti, da su najstariji zapisi dviju pučkih melodija iz XVI. vijeka. P. Hektorović u svojoj idili „Ribanje i ribarsko prigovaranje" zapisao je napjeve bugarštice „Kada mi se Radosave vojevoda odiljaše" i popijevke „I kliče djevojka". Knjiga je Hektorovićeva štampana u Veneciji g. 1568., no zapisi su njegovi iz ranijega doba.

S kršćanstvom se raširila u našim krajevima crkvena muzika, o čemu svjedoče stari rukopisni kodeksi sa starim znakovima nota, t. zv. neumama. Manastiri postadoše rasadištima muzike, u hrvatskim krajevima za narodne dinastije naročito manastiri reda benediktinskoga. Kasnije se odlikovali pavlinski i franjevački red. Mnogi stari napjevi pučkih ljubavnih pjesama dobili su poslije tekst duhovne popijevke, kako se to znade naročito iz djela Sveti Evangeliomi, koje je g. 1651. izdao zagrebački biskup Petar Petretić (djelo je tiskano u Gracu). Takovih duhovnih tekstova imade već u prvom tiskanom izdanju „Molitvene knjižice", koja je štampana još za života biskupa P. Domitrovića († 1628.), a sastavio je „jeden Pop iz Réda Jesuitanzkoga" (od druguda saznajemo, da je to bio o. Nikola Krajačević) Neke tekstove Krajačević je uvrstio, jer su već otprije postojali, dok je druge sam načinio s namjerom, da podmetne duhovni tekst pod poznati napjev, da tako istisne pučku popijevku. Krajačević izričito veli primjerice, da se „Zdrava budi Marija" pjeva na notu „Posejal sem bažulek" (ova se popijevka do danas sačuvala u narodu).[2] Mnoge od tih popijevki narod je osobito zavolio možda zbog poznatoga napjeva, a to će biti i uzrokom, da su uvrštene u prvi tiskani zbornik hrvatskih crkvenih popijevki „Cithara octochorda". To je djelo izašlo u tri izdanja: prvo g. 1701. štampano u Beču kod L. Voigta, drugo g. 1723. u Beču kod I. D. Vojgta, a treće u Zagrebu kod A. Reinera g. 1757. Napjeve iz toga starog zbornika kritički je ocijenio Čeh K. Konrad u svojoj raspravi „Hymnologie starocharvatska" a u isto vrijeme je Vjenceslav Novak nekoje od njih ritmizirao i harmonizirao te ih objelodanio pod naslovom: „Starohrvatske crkv. popijevke". Napjevi su, a tako i tekstovi uzeti dijelom iz sredovječne latinske himnologije, a dijelom iz narodne popijevke. Oni prvi ozbiljniji su, nikli su iz umjetne djelatnosti, a ovi drugi su življi, gipkiji, potekli su prirodno, pa zato s velikom svježinom i živošću iz srca skladateljeva. Popijevke u svim izdanjima „Citharae" sabrao je nepoznati autor, a da su postojale već šezdesetak godina prije, svjedoči nam rukopisni zbornik, koji je pod naslovom „Pavlinska pjesmarica iz g. 1644." objelodanio Janko Barlè u „Sv. Ceciliji" g. 1917. U toj pjesmarici imade dvadesetak popijevki, koje se nalaze i u tri izdanja „Citharae". Još je starija hrvatska crkvena pjesmarica iz g. 1635., koju je objelodanio Dr. J. Mantuani u „Sv. Ceciliji" g. 1915. Naslov je njezin „Pisni za naypoglavitiye, najsvetiye i najveselye dni svega godischia sloxene i kakose u Organe s' yednim glasom mogu spivati napravgliene. Po Atanasiv Georgicev. U Becu Iz Pritiskopisa Matea Formike 1635." Porodica Georgiceo (Georgičević, Grgičević), porijetlom je iz Spljeta. Muzika u Georgicea pokazuje utjecaj isusovačke škole. Njegova kompozitorska načela približno su ona ista, što ih je učeni Atanasije Kircher teoretski raspravio u svojoj knjizi „Musurgia universalis". Georgiceo se trudi, da u svojim napjevima pogodi duh narodne muzike.

Isusovci su odmah nakon svoga dolaska u Zagreb (1606.) osnovali gimnaziju i akademiju. Obučavali su uz ostale predmete i muziku. Pod nadzorom svojih učitelja isusovaca su učenici predstave, a glazba svjetovna i crkvena pomno se gajila u njihovim zavodima. I ne samo u samostanu zagrebačkom, već i u samostanima u Požegi i Varaždinu, što zaključujemo po velikom inventaru instrumenata i arkivima, koje su iza dokinuća reda primili Pavlini. Požeški samostan imao je do 40 instru-

[2] Gl. J. Barlè: Crkv. pjesme o. Nikole Krajačevića. „Sv. Cecilija", 1915. str. 2, 25.

menata, 16 fascikula tiskanih i 64 fascikula pisanih nota. G. 1622. slavili su u crkvi sv. Katarine i izvan nje u Zagrebu kanonizaciju sv. Ignacija i sv. Franje Ksav. Kako u Zagrebu nije bilo vrsnih glazbenika, pozvaše tom prilikom „tibicinos" iz Karlovca i „symphoniacos" iz Optuja, a g. 1630. ća iz Cjelovca. Cjelovački glazbenici ostadoše u Zagrebu. Kasnije je u zavodu isusovačkom, u plemićkom konviktu bio veći đački muzički zbor (druga pola XVIII. vij.). Crkva sv. Katarine imala je instrumente za potpun orhestar.

I Franjevci u Bosni mnogo su njegovali crkvenu muziku. Ima starih vijesti o njihovom djelovanju osobito u samostanu u Kralj. Sutjesci. Nalazi se zapisa misnih molitava i popijevki s napjevima. U rukopisu iz g. 1694., što ga je napisao fra Marijan Aljinić, tri su napjeva za Credo.

No nisu samo samostanske škole gajile muziku već i dvorovi plemića. Za grofa Jurja Frankopana (rođ. 1620.) kažu, da je bio vrstan muzičar; odlikovao se „musicorum instrumentorum peritia", kako kaže Ratkaj: uza to je bio vješt slikar i kipar. Barun Franjo Trenk (rođ. 1711.) uredio je za svoju vojsku posebnu mužičku kapelu. On je prvi sa svojim pandurima srtao u boj s muzikom. Sam je za tu kapelu komponirao koračnice. Adam Patačić od Zajezde (rođen u Karlovcu g. 1715), koji je kasnije postao biskupom u Velikom Varadinu, mnogo se bavio muzikom pa je imao po tadašnjem običaju velikaša na svom dvoru mužičku kapelu. Ovoj je neko vrijeme bio na čelu Mihael Haydn, brat slavnoga Josipa Haydna; iza Haydna bio je dirigentom u Patačića Dittersdorf, koji je osnovao u Velikom Varadinu i operno kazalište. Za to je kazalište Patačić sam komponirao operu. Župnik u Martinskoj vesi Mijo Šilobod-Bolšić (rođ. 1725.) napisa raspravu o gregorijanskom pjevanju pod naslovom „Fundamentum Cantus Gregoriani" (1760.). Među muzičarima, koji su komponirali u XVIII. vijeku spominje se i ime Grgura Čevapovića.

Kako se kulturni rad u Dubrovniku razmahao u jeku silnih nastojanja talijanskih u XVI. vijeku, nije čudo, da je u maloj republici sv. Vlaha proključao nov muzički život. Mletački poslanik Soranzo u opisu svoga putovanja na istok g. 1575. kaže, da u Dubrovniku ima mnogo vrsnih muzičara. Među ovima se spominju franjevci Antun Tudrović († 1566.), Emanuel Zlatarić († 1570.), Gavro Temperičić i Fran Gučetić-Paprica († 1658.), dominikanci Benedikt Babić († 1591.), Nikola Gaudencije († 1601.) i Serafin Razzi († 1611.), pa svećenik svjetovnjak Sekundo Brugnoli.

O. Gavro Tamparica (Temperičić) rodio se oko g. 1510. Povjesničari nazivaju o. Gavru i valjanim pjesnikom, no od njegovih pjesama nije se ništa sačuvalo. Gdje se izobrazio u muzici, ne zna se. Naslućujemo, da se on zanimao ne samo crkvenom već i svjetovnom muzikom, jer je bio kapelnikom na dvoru u Beču. Umro je krajem XVI. ili početkom XVII. vijeka.

Sekundo Brugnoli rodio se poslije g. 1528. Porodica Brugnoli doselila se u Dubrovnik g. 1428. iz Italije. Brugnoli se već za mlada zabavljao glazbom. Poodrastao mladić dao se na pomorsku trgovinu. Oženio se, imao je 3 sina i pet kćeri, a kada mu žena umrla, zapopio se i oslobođen tako od briga za život sasvim se posvetio muzici i to crkvenoj. Umro je početkom XVII. vijeka. Povjesničar Crijević izrijekom govori, da je Sekundo ispjevao i komponirao više popijevki i crkvenih himni. Napisao je za svećenike pouku o koralnom pjevanju i uputu o figuralnom pjevanju. Poslije smrti njegove nađoše u ostavini više svezaka napjeva za porabu svećenika pri obavljanju službe Božje. Ima li kakav snošaj između njegove muzike i muzike, o kojoj se govori u opisu svečane večernje u oči sv. Vlaha dne 2. II. 1588., što ga je ostavio Ser. Razzi, a u kojemu se priča, da su psalme i antifone pjevali koralno, a himnus figuralno uz izmjeničnu svirku orgulja i trubalja, frula i rogova?

Glavno stjecište muzičkih nastojanja u Dubrovniku bio je onda samostan Male Braće. U tom je samostanu bilo već u davnini istaknutih orguljaša i vrsnih pjevača. Bogat samostanski arhiv sastavio je o. Vando Kuzmić sakupivši od dubrovačkih obitelji, što se u rukopisu sačuvalo od davnih dubrovačkih muzičara. U arhivu imade koralnih knjiga, što ih je sastavio o. Frano Gučetić, vrsni muzičar, oko g. 1640.

Razvitak nacijonalne muzičke kulture počinje u Zagrebu zajedno s ilirskim preporodom u početku XIX. vijeka. No već u staromu, predilirskomu Zagrebu sve su grane umjetnosti, što ih je ondašnji rafinirani vijek poznavao, „deliciae" našeg višeg društva, dakle plemstva. Plemstvo donijelo je iz velikoga svijeta otmjenu i svestranu kulturu, samo je ta bila duhom tuđinska, pretežno njemačka. Bilo je domaćih dramskih prikazivanja u Zagrebu već u XVII. vijeku (đačke predstave kajkavskih gluma), bilo je „igrokaza" u XVIII., a naročito u XIX. vijeku u sjemeništu i konviktu, ali glavna pozornica u palači grofa Amadeja (današnjem prirodoslovnom muzeju) prikazivala je samo njemački. I to nisu bile samo prigodne predstave aristokratskih krugova, nego su počevši od najtežih godina germanizacije za vlade Josipa II. dolazile u Zagreb, pa i u Varaždin, Ljubljanu, Karlovac i Rijeku putujuće družine. U Zagrebu su gostovale u Amadejevoj palači. Repertoar im je bio na znatnoj visini. Rossinijev Tankred davao se u svibnju 1827. pred rasprodanom kućom. Rossini je prevladavao repertoarom (Talijanka u Alžiru 1827., Kradljiva svraka 1831., Sretna prevara 1833., Mojsija u Egiptu 1833., Vilim Tell 1834.) Prikazivali su Boieldieuovu, Bijelu gospođu 1828. i 1832. Heroldovu Zampu (1834.); najveći uspjeh postigoše Auberovim operama Fra Diavolo i Nijema od Portika (1831.). Već god. 1830. i 1831. prikazivali su Mozartova Don Juana. G. 1835. izvodili su u Zagrebu 9 različitih opera, među ovima C. M. Webera Freischütz, Bellinia „La straniera" i „Normu" i Heroldovu „Mariju ili skrovitu ljubav". Freischütza je dirigirao Zaharija Zellner, tada već kroz 12 godina koralista (orguljaš) stolne crkve i učitelj muzike u Zagrebu. Zampu je dirigirao Dragutin pl. Turany rodom Osječanin. G. 1834. preselilo se kazalište iz Amadejeve palače u novu zgradu, što je podigao zagrebački trgovac Krsto Stanković novcem stečenim na lutriji. No dani apsolutnoga gospodstva tuđinskih ravnatelja na zagrebačkoj pozornici bili su odbrojeni. Baš g. 1835. razmahao se u Zagrebu ilirski pokret. Gaj i njegovi drugovi nastojali su, da u zagrebačkom društvu usade ljubav za narodnu riječ i da prokrče put svojim idejama hrvatskom popijevkom i uopće narodnom glazbom. Gaj je predobio za sebe samoborskog vlastelina Ferdu Wiesnera-Livadića, kapelnika Turanya, pa oni komponiraju prve budnice, što su ih kao i popijevke pučkih improvizatora

Rusana i Runjanina pjevali oduševljeni mladići, studenti kr. akademije znanosti. Gaj je udesio i to, da su njemački direktori dopustili, da se pjevaju te nove budnice za vrijeme pauza u njemačkim glumama. A kada su na njegovu ponuku priredili prvi koncerat, na kojemu je grofica Sidonija Rubido-Erdödy pjevala hrvatskim jezikom, zaredaše ilirski koncerti. Hrvatski glazbeni život pošao je određenom stazom, a g. 1840. prigodom slavlja prve hrvatske predstave u novoj zgradi izvodi se kao pratnja uz Kukuljevićevu dramu domaća kompozicija Ferde Livadića. No njemačke i talijanske operne družine i dalje su dolazile u Hrvatsku, i dalje su izvodile najčuvenija djela savremene a i klasične operne literature pobuđujući tako smisao za mužičku umjetnost makar i djelima tuđinskim, stvarajući time sve preduvjete za to, da se neočekivano naglo rodi prva opera „Ljubav i zloba" Vatroslava Lisinskoga.

Velik udio u tom nastojanju zapada „Glazbeni zavod" u Zagrebu, koji je osnovan g. 1827. Već g. 1826. skupio je zagrebački građanin i trgovac Gjuro Popović oko sebe F. pl. Čačkovića, K. pl. Klobučarića, Karla pl. Štefanija, Jurja Wiesnera pl. Morgensterna i Ivana Padovca. F. Čačković (rođ. 1789.) tada pravnik, postade glasovit umjetnik svirač na fruli, poznat i u tuđini (koncertirao je u Njemačkoj, pa i na bavarskom dvoru). Umro je u Zagrebu g. 1875. Napisao je kompozicije za frulu uz pratnju gitare i drugih glazbala. Juraj Wiesner pl. Morgenstern (rođ. 1783. u Aradu u Ugarskoj) učio je isprva pravo, a uza to i muziku. G. 1825. postade tajnikom grofa Erdeda, a već g. 1826. dođe u Zagreb kao koralist stolne crkve. On postade tu nabrzo učiteljem svih diletanata. Bio je i učiteljem Vatroslava Lisinskoga. Instrumentirao je prvu njegovu operu „Ljubav i zloba". Ivan Eugen Padovec, rođen 1800. u Varaždinu bio je u muzici samouk, naučio je svirati u vijolinu i gitaru. Kad je 1819. došao u Zagreb da uči preparandiju, počeo je podučavati muziku, a time i zasluživati svoj svagdanji kruh. Doskora napusti nauke i posveti se samo muzici. U Zagrebu je organizirao od svojih učenika „Zagrebački sekstet", koji je i javno nastupao. G. 1827. pođe na koncertnu turneju širom domovine, a 1829. dođe u Beč, gdje je našao mnogo učenika, a i nakladnika za svoje kompozicije, pa se tu stalno nastanio. Iz Beča je polazio na mnoge koncertne turneje po Njemačkoj, Češkoj i Poljskoj. G. 1837. vrati se u Varaždin, jer ga stade ostavljati vid. No učiteljske svoje djelatnosti nije napustio, pače je još 1846. koncertirao u Zagrebu. G. 1848. oslijepio je posvema, ali je i dalje komponirao, kazivajući u pero svoje kompozicije. Zadnji je put koncertirao u Varaždinu u travnju 1873. Umro je 4. XI. 1873. Klobučarić i Štefani bili su vrsni pjevači. Ova družba sastajala se, vježbala i producirala se u kući Popovićevoj. Tu namisliše i osnovati muzičko društvo početkom 1827. Društvo se odmah nastanilo u Šuflajevoj kući na Griču, odmah je imalo i svoj orkestar od plaćenih članova i neplaćenih dobrovoljaca. Ravnateljem orkestra učiniše Wiesnera-Morgensterna. Društvo su podupirali biskup Vrhovec i ban grof Gyulay, a najviše kanonik Alagović i K. barun Prandau. Prva društvena pravila, sastavljena njemačkim jezikom, odobrilo je namjesništvo još u svibnju 1827. Ime je društvu bilo „Musikverein in Agram". Već 18. travnja te godine priredilo je društvo svoj prvi javni (besplatni) koncert u dvorani kr. akademije (danas zgrada ženske realne gimnazije). Program koncerta je bio: Uvertira „Don Juan" Mozarta i „Italiana in Algieri" Rossinia, ulomak Beethovenovog septeta, vokalni kvartet i originalna himna u slavu muzike — kompozicija Wiesnera-Morgensterna. Društvo je prema svojim pravilima priređivalo svakoga mjeseca 2 privatne i 2 javne akademije (zabave). Svakom svom članu, kada je umro, društvo je o svom trošku priredilo svečane zadušnice. Prvi ravnatelj društva bio je Karlo barun Prandau. Doskora se (već u prvoj godini svog djelovanja 1827./28.) društvo nastanilo u Dugoj ulici. Orkestar društva svirao je za vrijeme pretstava putujućih družina. Tako u siječnju 1828., kada je kazališna družina Philippova izvodila Boieldieuovu operu „La dame blanche" (komponiranu 1822.). Najveća je briga novoga društva, da osnuje muzičku školu. Na glavnoj skupštini društva 22. XI. 1828. odlučeno je osnovati školu, a statut škole izradio je Wiesner-Morgenstern. Škola je otvorena 16. II. 1829. u zgradi kr. akademije znanosti. Svrha je škole bila, da odgoji diletante, ali i prave muzičare. Zato već statut razlikuje pitomce i učenike. Pitomci se posvećuju muzici, uče besplatno (dnevno 4 sata obuke), i to kroz 3 godine. Učenici su đaci raznih škola, koji se uzgredice bave glazbom, plaćaju školarinu u iznosu od 2 forinta mjesečno, uče 3—4 sata na tjedan, no i za njih traje obuka 3 godine. Prvi učitelji u toj školi bili su Wiesner-Morgenstern i Valent Ježek. Još g. 1829. postade učiteljem guslanja Ivan Kirschhofer, a društveni prepisivač kajda Fr. Pokorni. Glazbeni zavod od svojega početka utrošio je najveći dio svojega rada u organiziranje i podržavanje svoje muzičke škole, pri čemu je često morao apelirati na darežljivost imućnih uglednih ljudi, dok konačno ne dobije potporu zemaljske vlade, a i općine grada Zagreba. No ni druge svrhe svoje (priređivanje koncerata) nije glazbeni zavod zanemario, pa je osim redovnih đačkih produkcija, koje su vazda bile kao neki ispit učenika pred širom javnošću, priređivao svake godine niz koncerata, na programu kojih su vazda bila proslavljena djela velikih stranih majstora. Među ravnateljima muzičke škole ističu se Ivan pl. Zajc, Franjo Dugan i Vjekoslav Rosenberg-Ružić. Muzičku školu, kasnije konzervatorij Hrv. zem. glazbenog zavoda preuzela je škol. god. 1920./21. zemaljska vlada u Zagrebu, pa je već u škol. godini 1921./22. reorganizirala u konzervatorij i muzičku akademiju. Sada upravlja novom ovom školom Franjo Dugan, a njemu uz bok obučavaju odlični muzičari kao J. Tkalčić, V. Huml, U. Fabbri, F. Lhotka, A. Dobronić, C. Ličar, E. Krauth i drugi. Muzička škola Glazbenog Zavoda odlično je vršila svoju dužnost. Odgojila je u dugogodišnjem ustrajnom i zdušnom radu velik broj diletanata, odgojila je dakle općinstvo pažljivo i zahvalno, pristupačno svakom pravom umjetničkom nastojanju. To je mnogoga umjetnika-svirača, koji je iz stranog svijeta došao, očekujući možda da će naići na općinstvo malogradsko u Zagrebu, dočekivalo i slušalo pravim razumijevanjem.

Osim muzičke škole Glazb. zavoda u Zagrebu, osnovane su muzičke škole i u drugim gradovima Hrvatske i Slavonije. Tako u Senju (g. 1842. poticajem grad. fizika dr. Klemenčića i potporom biskupa Ožegovića) u Karlovcu (g. 1844./5. poticanjem kapelnika bivšeg karlov. građanskog kora Otona Hauske), u Petrinji (g. 1843.), u Varaždinu (osnovana po redovnicima već u XVIII. vijeku) i u Osijeku (g. 1878. poticanjem grad. župskog ureda). Nastavlja se.

Naši dopisi

Sotin, dne 29. prosinca 1921.

Na izmaku je godina 1921.! Čovjek zato s njom obračunava i odreduje već sada osnovu za daljnji rad svoj u Novoj godini.

Tijekom g. 1921. bilo je dosta promjena kod nas, što se tiče crkvenog pjevanja i orguljanja. Otkako sam u Sotinu (1914.) pa do Cvjetnice (1921.) neprestano sam orguljao i djevojke vježbao u crkvenom pjevanju za nagradu od godišnjih 100 K, koje sam dizao iz općinske blagajne. G. župnik koliko je mogao i smio, bio je dosta uvidavan, te je nagradu iz crkvene blagajne povisio. No općina nije se sjetila, da mi nagradu primjereno povisi, dok nisam sam zatražio povišicu. Tražio sam godišnjih 1200 K. To im je bilo previše, pa su mi odredili 400 K

S time se nisam zadovoljio, pa sam prestao orguljati. Na Cvjetnicu nije se mogla pjevati Muka Kristova, dok ju je na Veliki Petak pjevala učiteljica M. S. Došao je i crkveni god, koji se slavi u nedjelju po Spasovu, pa se nije još ni toga dana orguljalo, već se pjevalo bez pratnje orgulja. Pjevanje bilo je još uvijek lijepo, jer su djevojke bile dobro uvježbane. A tako se nije orguljalo ni kad je ovdje bila krizma (5. VI.). Tada su me neki ljudi tužili presvj. g. biskupu, no on im odgovorio: Platite, pa će vam se svirati. Od sada je pjevanje bilo uvijek lošije i lošije, dok nije došao izaslanik kotarske oblasti i stvar izravnao tako, da me veže ugovor do konca rujna g. 1922. uz nagradu od godišnjih 1800 K. Tu stvar sam iznio zato, da se vidi, kako još uvijek orguljaško pitanje stoji neriješeno. Još prije d v i j e godine iznio je to pitanje na javu g. Josip Böhm, ravn. učitelj, pa do danas ostade to pitanje po strani. On je još onda p r v i predložio, da se osnuje orguljaška škola za seoske mladiće, ali držim, da će ova donijeti malo ploda. Trebalo bi, da se usporedo rješavaju i drugi važniji prijedlozi! (Vidi »Sv. C.« br. 5 g. 1920.)

Bio sam uvjeren, da će opet doći vrijeme da orguljam, pa sam zato kroz to vrijeme, dok nisam orguljao, marljivo skupljao pjesme, koje hoću da naučim djevojke pjevati, čim se opet prihvatim crkvenog pjevanja i orguljanja. Imamo sada drugu prednjačicu Julijanu Hauptovu, jer prijašnja Marica Đukićeva se udala. Kako je velika čast ovdje biti prednjačicom, to g. župnik izabere takovu djevojku, koja je uzorna, poslušna i imade lijep glas. Valja da je uzorna života, da ostale djevojke drži u stezi i uzornom ponašanju! Sadašnja odlikuje se i tim, što imade najljepši glas među djevojkama. U zadnje vrijeme naučili smo neke pjesme presv. oltarskom sakramentu i to: Našao sam Isusove blage sjene, Ko noć šutiš, Uzmite, jedite, te svake nedjelje kod pjevane sv. mise prije sv. pričesti pjevamo naizmjence: Moj Isuse, ili —Uzmite, jedite, Našao sam, Zdravo tijelo Isusovo i t. d. Već dvije godine pjevamo o presv. sakramentu koralno Pavelićevu: O tolika tajna to je, Bogu Ocu Bogu Sinu. Čudi me, da je još u mnogim župama običaj, da se pjeva: Sakramentu dakle ovomu i Roditelju rodenomu, što je vrlo loš prijevod za Tantum ergo i Genitori, Genitoque. Bolje bi bilo, da se svagdje rabi vrlo lijep Pavelićev prijevod.

Nabavili smo od Cecilijina društva »Hrvatsku pjesmaricu« i neke glazbene priloge »Sv. C.« iz ranijih godišta, te smo dobro opskrbljeni pjesmama, koje ćemo da učimo u novoj godini 1922.

Na posljetku bih stavio jedan prijedlog!

Bilo bi zgodno, kad bi imali sve pjesme iz propisanog Vijenca u notama sa potpisanim tekstom. Tu bi pjesmaricu kupila svaka djevojka pjevačica. Tim bi bilo orguljašu olakšano učenje u pjevanju po sluhu, a samo pjevanje bi bilo notalno uvježbano, što bi bez sumnje bilo ljepše, bolje i ugodnije.

Dragutin Baraković,
ravn. učitelj.

Zaostrog, dne 30. prosinca 1921.

Da se odazovem Vašem pozivu i da izvršim svoju dužnost, šaljem Vam izvještaj o radu na polju crkvenog pjevanja u našem samostanu.

Nedjeljom i na manje svetkovine pjevali smo koralne mise i to br. I., II., III., IV. VIII., IX., X., XI. i XVII Credo; I., III., IV. Za pratnju korala služimo se izdanjima Mathiasa i Horna. Na veće svetkovine izvadali smo ove figuralne mise: P. Hartmann: Missa in F-dur: A. Bosiljevac: Missa primitia; K. Wendl: Missa scholaris; T. Peregrinus; Messe zu Ehren der heil. Sofia.

Crkvene pjesme pjevali smo jednoglasno i dvoglasno ,a služili smo se ovim priručnicima: Novak; »Crkvena pjesmarica«; »Hrv. crkvena pjesmarica« I. i II. izdanje: Prilozi »Sv. C.«.

Izveli smo do sad ove pjesme:

M i s n e; Sa nebesa; Svemožni Bože; Spasitelju: Isuse, Ti slasti: Oče naš (Lučić); Slava Tebi: Svet si Bože: Pred božanstvom. Adventske: Zdravo budi, Marijo; Zdravo Djevice. Božićne; Svim na zemlji; Oj pastiri; Radujte se narodi; Veselje ti navješćujem; Narodi nam se: Oj pastiri, vjerni čuvari. Korizmene; Počinje se: O Isuse, daj da pjevam; Staše plačuć; O grješnici; Tužno jauče (Zajc). Uskrsne; Naš je usto: Kraljice neba, raduj se; Svetotajstvene: Za tobom mi vene duša; Probudi se, dušo moja; Ovdje je sada: Ave Jesu (Taclik): Tamjana se miris vije; Zdravo sveti Sakramente; U slavu svetog Srca (Hladnik);

Do nebesa. Marijanske: O Marijo, zvijezdo mora: Djevo svih djevica: O Marijo, majko mila: O Marijo, slatki su mi časi; Pod okrilje; O pruži mile ruke: Marijo, o mili glas; O najsvetija; Marijo, Ti mila majčice; Marijo, svibnja kraljice: O Djevo blažena (Lučić); Zdravo Djevo (Stahuljak); Marijo, Majko ljubljena (Kolb); Majko naša (harm. Mantuani).

Veći dio spomenutih pjesama naučili smo u Sinju, gdje je prošle škol. godine 1920—21. bilo premješteno ovo naše filozofsko učilište. U Sinju smo našli učitelja pjevanja g. Ivana Ocvirka, kapelnika i ravnatelja kora u crkvi Gospe Sinjske, koji je mnogo vremena i truda uložio oko nas, nastojeći nas oduševiti za pravo, ozbiljno i lijepo crkveno, a napose koralno pjevanje.

U Zaostrogu, istina je, nemamo svoga učitelja kao u Sinju, ali ići ćemo putom, kojim nas je on uputio i nadamo se lijepom napretku.

Fra Ivan Glibota, klerik.

Kostrena sv. Lucija, dne 1. siječnja 1922.

Čitajući u Sv. Ceciliji izvještaje o stanju crkvene glazbe u pojedinim pokrajinama i županama naše domovine potaknuti smo da i mi izvijestimo o crkvenoj glazbi naše male primorske župe sv. Lucije Kostrene. Biskupski sinod obdržavan 3., 4. i 5. VII. 1906. u odsjeku »De cultu catholico« objelodanio je i izdao zaključke i odredbe u pogledu crkvene glazbe ovih dijeceza. Te odredbe i zaključci u potpunom su skladu s normama pape Pija X. u »Motu proprio« od 22. XI. 1903. za crkvenu glazbu u svem katoličkom svijetu valjane, te se smije reći, da su ove sinodske odredbe samo kopija tih normi — . 2. de musica ecclesiastica sadržaje odredbe u pogledu pjevanja, liturgičkog teksta, liturgičkog jezika, crkvenih pjevača, uporabe glazbenih instrumenata. Potpuna opservacija ovih odredaba vodi sigurno k potpunoj obnovi i uspostavi valjane i dostojne glazbe pri katoličkoj liturgiji. Ne treba ni spominjati i isticati, da je posao oko obnavljanja crkvene glazbe i njezine uspostave skopčan sa velikim žrtvama, trudom, samoprijegorom. Tko je radio na tom polju, tomu su dobro poznate sve zapreke i sve teškoće, koje se imadu prebrodit, da se postigne željena svrha. Za vrijeme svjetskog rata bile su uz zvona i srebrozvuke orguljske cijevi skinute i odstranjene, te su danas rijetko koje orgulje u senjskoj biskupiji, koje bi bile potpune i skladne, koje bi bile bez kojeg znatnijeg manjka, kojima ne bi trebalo znatnijeg popravka. — Neugodene i manjkave orgulje su prva zapreka napredku u crkvenoj glazbi. Mi u Kostreni ni prije rata nismo imali valjanih orgulja, ali nakon rekvizicije glavnih orguljskih cijevi prisiljeni smo da nabavimo nove orgulje, primjerene našoj crkvi. Odziv puka za ovaj pothvat je velik, pa se nadamo, da će se doskora u našoj crkvi oglasiti nove orgulje. Sad se služimo orguljama kakve jesu, a za svečanih zgoda zbog zbornog pjevanja i solo pratnje rabimo mali harmonij. — Liturgički jezik naše crkve jest staroslavenski. Kompozicija na staroslaven. jeziku imademo jako malo a i one koje imademo nisu pristupačne svim zborovima. Misa od o. K. Kolba: u čast sv. Andrije traži okretnog orguljaša i uvježbane pjevače, isto ona od Drag. Kuklo, pa i R. Taclika. Mise koralne u latinici od Vajsa nemaju primjerene pratnje. Nedostatak lakih kompozicija sa glagolskim tekstom, to je druga zapreka napredku u crkvenom pjevanju. Mali, miješoviti zbor naše župske crkve otpjevao je prigodom prošlogodišnje sv. potvrde staroslavensku misu od Deschermeiera (Missa in D), koju je o. Kamilo Kolb preudesio za mješoviti zbor i potpisao joj staroslav. tekst. Tu misu pjevamo i u drugim zgodama a željno iščekujemo, kad će i »Sv. C.« štampati koju koralnu ili laku figuralnu staroslav. misu. — Inače ne oskudijevamo na motetima euharističnim, pjesmicama u čast bl. Dj. Marije i svetih, jer nam ih pružaju u obilnoj mjeri novo izašla pjesmarica »Vijenca«, a u najnovije vrijeme »Virgini Matri« u nakladi sestara milosrdnica u Zagrebu. Iz tih pjesmarica otpjevali smo u mješ. zboru: »S rajskih visina« od Špoljara; »Najsvetejša hostija« od H. Sattnera, »Svetotajstvu« u es-duru za 2 gl. i u e-molu za mješ. zbor od Kolba; u adventu »Evo ide čas«; Marijo, prejasna zornice«, a u božićne vrijeme malne sve božićne pjesmice iz Vijenčeve pjesmarice. Izdanjem pjesmarice — partiture i dionica, časne su sestre milosrdnice u velike pomogle crkvenoj glazbi, pošto će sad prestati jedna zapreka glatkom i brzom razvoju crkvene pjesme.

Još smo izvadali u zboru: »Misu za umršeje« od o. A. Hribara; nekoje marijanske pjesmice iz prijašnjih godišta »Sv. C.«: »O Majčice, premila nado« od K. Adamića, Marijo, majko ljubljena« od K. Kolba. Zdravo Marijo« od Novaka, i prigodom dolaska presv. biskupa u našu župu: »Evo svećenik veliki« od Novaka. Litanije lauretanske od Kamila Kolba, Majka naša rajska slavo« od Čurkovića itd.

O. Klarencij Klarić,
upravljatelj župe.

Bartolovec, dne 6. siječnja 1922.

Blagoslov nove župske crkve i novih orgulja u Bartolovcu. Već sam davno nakanio, da štogod i u kratko javim o našem cecilijanskom pokretu, ali sam uvijek to odlagao na bolja vremena, čekajući, da uzmognem iz naše župe još koju važniju zgodu saopćiti uredništvu »Sv. C.«

Takova prilika pružila mi se eto sada. Dne 20. XI. 1921. blagoslovljena je naime naša nova župska crkva, a i nove orgulje, o kojima ću podrobnije niže spomenuti.

Nova župska crkva sagradjena je čvrstom voljom i petnaestgodišnjim neumornim radom župnika vlč. g. Ivana Miškulina uz pomoć župljana, koje je on znao oduševiti za ovu veliku stvar. Možete si zamisliti, koliko je tu bilo samoprijegora, nepokolebive volje i duševne jakosti, dok se u ovo teško i skupo doba mogla sagraditi crkva sa troškom oko 2 i pol milijuna kruna.

Materijal za gradnju pripremao se je kroz više godina, dok se je za samu izvedbu namaknula svota prodajom više jutara crkv. zemlišta. Župljani dali su samo vozne težake. Gradjenje izvedeno je u nevjerojatno kratkom vremenu od 15 IV. pak do 15. XI., daklem za ciglih sedam mjeseci.

Od stare crkve ostao je toranj i svetište. Toranj je ukusno opremljen, a svetište iz XII. vijeka ostalo je sada kao pokrajna kapela.

Crkva je velebna, visoka i prostrana zgrada u slogu renaissance te vrlo akustična. Kor krasan, prostran za 150 pjevača.

Nove orgulje nabavljene su od poznate naše tvrdke M. Heferer u Zagrebu, koja je slučajno imala gotove orgulje naručene prije 3 godine od neke župe u Dalmaciji. Pošto je orguljama cijena znatno poskočila, to ih ova župa nije mogla preuzeti, a nama su došle kao naručene, jer našem novom koru posvema odgovaraju. Sa dopremom i posvemašnjim uredjenjem stoje oko 90.000 K. Sistema su pneumatičnoga, imaju 10 registera, vrlo su skladne, blagozvučne i solidno gradjene.

U manualu su ovi registri: Principal 8' Gamba 8' Salicional 8' Lieblich gedekt 8' Vox celestis 8' Wiener Flöte 4' Regal 4' i Cornett 4 fach. U pedalu: Principal bass 8' Subbas 16'. Osim ovoga imadu 3 spojke za pojačanje i spojke: Piano, Mezzoforte, Forte i Tutti, kao i znak za mjehogažu.

I stare orgulje gradila je ista tvrdka g. 1886. po sistemu: »Schleifladen« sa 8 registara: Principal 4' Octav 4' Quint 2' Copula 4' Flauto dolce 4' i Flöte 4' zatim Octavbass 8' i Subbass 16'. I te su orgulje bile vrlo solidno gradjene i blagozvučne, no stradale su prije reda s razloga, što je stara crkva bila vrlo niska i vlažna. Sada ih je tvrdka preuzela na temeljiti popravak, pak će se onda prodati, te će za koju manju crkvu ili kapelu vrlo dobro poslužiti. Orgulje pako, što su bile u crkvi prije ovih, sagradjene su g. 1818.

Valja sada, da izvijestim o samom pjevanju u našoj župi. Pisac ovih redaka služi ovdje kao ravn. učitelj i organista od g. 1899. Narod pjeva rado, samo je to pjevanje bilo prije vrlo slabo, jer su pjevači vrlo zavlačili. Tako su oni pjevali i svoje narodne pjesme. Vruće sam želio, da to popravim, pa sam sastavio zbor od dvadeset djevojaka, koje sam vježbao u dvoglasnom pjevanju. Pjesme sam uzimao iz »Kantuala« i glazb. priloga »Sv. C.« za svako crkveno doba Repertoar je bio dosta opsežan, pa nije nužno, da ga ovdje nabrajam. Narod nije iz početka to pjevanje baš simpatično primao, jer se protivi svakoj novotariji, nu s vremenom je uvidio, da je to dobro i da kročimo naprijed k boljemu. Ovako smo pjevali 2—3 godine, dok nisam nailazio na sve veće poteškoće medju samim pjevačicama, koje su izostajale od pokusa i pjevanja u crkvi, čim su se udale. Tako su obično izostajale ponajbolje pjevačice a nadošle nove morao sam od početka vježbati. Ovomu zlu doskočio sam po savjetu vlč. g. Mirka Novaka župnika u Kneginjcu i vrloga cecilijanca tako, da sam počeo vježbati sa školskom djecom. Sastavio sam veliki zbor od preko stotinu pjevača iz II., III. i IV. godišta, te ih vježbao u jednoglasnom pjevanju neumorno dnevno po jedan sat. Za nekoliko mjeseci mogao sam s ovim zborom nastupiti u crkvi, jer su pjevali skladno i disciplinirano Svako dijete moralo si je nabaviti molitvenik: »Isus prijatelj malenih« izdanje zbora duh. mladeži. Pjesme, kojih ne ima u molitveniku napisao sam na škol. ploču, a oni su je naučili na pamet Poteškoća je u staroj crkvi bila jedino ta što su pjevači bili smješteni u crkvi, pošto na koru nije bilo mjesta, pa su s početka glasom padali. Danas mogu svi pjevači na kor a organista ih imade oko sebe, pa ih može lahko disciplinirati. Sa škol. djecom prakticiram ovako već preko 10 godina, a uspjeh tomu jest danas taj, da pjeva dvoglasno čitava crkva sve pjesme za svako crkveno doba. Mislim, da je to najbolji uspjeh, što se postignuti može i da je time postignuta cecilijanska ideja.

Glede crkv. skladbi u glazb. prilogu »Sv. C.« moram spomenuti, bilo bez zamjere, da ih imade malo, koje bi se mogle rabiti za djecu i narod, jer su pisane previsoko, za mješ. zbor ili samo za alt i sopran. Djeca i narod mogu bez napora pjevati samo do »d« pa si organista mora pjesmu želi li ju učiti, prenijeti u niži prijemet, a to je neprilično. Zato bi bilo poželino, da se u buduće s time računa, jer držim, da je cecilijanskom pokretu svrha, da pjesma prodre u narod, a ne da pjevaju u crkvi samo odabrani pjevači.

Znade se i ovo, da imade pjesama, koje narod lahko nauči, odmah prigrli i rado pjeva, a za nekoje se ne može nikako oduševiti, ma da su vješto skladane. Tako na pr. vrlo lijepu: Taclikovu pjesmu »Ave Jesu« ovdješnji narod nikako ne će prihvatiti makar da ju sa škol. djecom pjevam već više godina, dočim su iz Hadrovićeve »Hosane« prihvatili odmah pjesmu: »Isuse Tebi živim«, koju pjevaju rado dapače gromko i oduševljeno, Preporučam da se »Sv. C.« obazire i na te okolnosti kod izdavanja crkv. skladbi.

Na dječačkoj gradskoj školi u Varaždinu službuje učitelj g. Lujo Pihler, marni radenik na polju crkv. glazbe, koji je već mnogo crkv. pjesama sam spjevao i lijepo harmonizovao. Ove su pjesme većinom skladane za dječija grla i za narod. Tako je skladao vrlo melodioznu: »Slavensku misu«, koju djeca lako, skladno i oduševljeno pjevaju. Narod iz ove mise vrlo rado pjeva: »Vjerovanje« i »Jaganjče božji«.

Pihler je vrlo skroman radenik pa ne će da ove svoje skladbe dade u javnost, nego smo samo nekoji pojedinci sretni, da se možemo služiti tim njegovim pjesmama.

Zvonimir Hegyi, ravn. učitelj.

Djakovo, dne 20. januara 1922.

Moram Vam saopćiti radosnu vijest, da moraju počevši od prošle godine svi naši bogoslovi učiti svirati, što će im vrlo dobro doći

i mnogo koristiti kod crkv. pjevanja, kad dodju u duhovnu pastvu. Iniciativom sadanjeg ravnatelja Mons. dra Hermana odredio je tako presvijetli naš biskup, komu je crkveno pjevanje i orguljanje vrlo na srcu. Pošto je trebalo popraviti nekoliko harmonija u sjemeništu, pozvan je iz Požege graditelj orgulja Vjenceslav Holub, da to obavi. Dosjetio sam se odmah, da bi bila to najljepša zgoda, da se i orgulje naše stolne crkve, koje nisu bile već više od 12 godina čišćene, očiste, pregledaju i uglase. Potrebu uvidjao je svatko, no kako će se to izvesti, kad je crkv. blagajna prazna. Osokolio sam se i pošao ravno k presvijetlom biskupu, kazao mu, kakovo je stanje orgulja, a on je odmah odgovorio, neka graditelj g. Holub orgulje pregleda, očisti, uglasi i popravi i račun njemu donese. Dok presvijetlomu za taj čin najsmjernije zahvaljujem, podjedno preporučam veleč. svećenstvu g. Holuba kao solidna, vješta i u cijenama umjerena majstora, kojemu se može svaki posao oko gradjenja i popravka orgulja mirne duše povjeriti.

Franjo Starè,
orguljaš i koralista stolne crkve.

Zagreb dne 3. februara 1922.

Župska crkva sv. Blaža. Veleč. g. župnik Vl. Kerdić posvećuje mnogo brige crkv. pjevanju, pa je šteta, da nema većeg interesa u župljana, da ga podupru u toj stvari Crkveni zbor sastavljen je od nekoliko inteligentnih gospoda i gospodica, koje pjevaju dvoglasno kod službe Božje na svetkovine. Organistom je prof. glazbe g. Anđel, koji ima stalnog zamjenika g. Drag. Ralašića. Oni nastoje, da se prošire naše lijepe cecilijanske pjesme, pa dvoglasni zbor pjeva najviše iz »Hrv. crkv. pjesmarice«.

Na samu Novu godinu pjevao je kod svečane mise oratorijski zbor župe sv. Marka razne božićne pjesme u mješ. zboru po harmonizaciji prof. Dugana i prof. Vl. Stahuljaka. Na dan sv. Blaža, zaštitnika župe pjevao je kod svečane mise muški zbor oratorijskog zbora pod ravnanjem zborovodje g. M Stahuljaka V. Novakovu: Staroslavensku misu. I jednom i drugom zgodom istaknuo se dični taj zbor svojim skladnim pjevanjem, uzornom disciplinom i pravim glazb. razumijevanjem.

Ladislav Pleteš.

Glazbena literatura

Glazbeni prilozi Sv. Cecilije. God. 1920. i. 1921. — Uredio prof. Franjo Dugan. Uredništvo »Sv. C.« je napose izdalo glazbene priloge zadnjih dvaju godišta u broširanoj svezci, kojoj je cijena 5 din. Ima još u zalihi glazb. priloge godišta 1916.—1919 Svako godište stoji din. 2.50. Pjevačkim zborovima moći će ti glazbeni prilozi dobro poslužiti, da ne trebaju dionice prepisivati Priopćujemo kritiku uvažena slov. glazbenika dr. Fr. Kimovca, što ju je priopćio o zadnjim dvim godištima naših glazb. priloga u »Crkv. Glazbeniku« (1921. str. 114.): »Med temi 40 skladbami je 15 harmoniziranih, 24 izvirnih. Izvirne bi lahko delili na dva dela: večji del so pesmi, ki so nastale pod vplivom stare ljudske (hrvatske in nemške) pesmi. to so skladbe, ki melodično bolj ali manj srečno arhaizirajo. Voditelj je klasično umerjeni prof. Dugan pred vsem s harmonizacijo starih hrvatskih napevov. pa tudi izvirnimi deli (Barjaci kreču kraljevski). Izmed ostalih je menda Taclik najbolj topel, zlasti »O sunce spasa« si je vredno ogledati. Špoljar je dokaj spreten, pa rad precej hladen. Plut ima eno, da se človek vsaj za hip ob njej pomudi. Dr. Žganec je pa znan kot jako marljiv zbiravec in natančen prirejevalec ljudskih pesmi. Pričujočih (stare božične popijevke iz Medjumurja) smo zelo veseli. so prave dragocenosti vmes. Št. 7. nam je že od drugod znano. To delo je za razvoj hrv. cerkv. glazbe nad vse važno, važno zato, ker ima stike s živim narodnim glazbenim življenjem. Drugi del zastopajo skladbe, ki jih je rodil noveiši glazbeni razvoj. V tej smeri se izmed hrv. skladateljev, zastopanih v »Sv. C.«, giblje hotoma menda samo P. Kolb. dasi se tudi on še vedno nekoliko bori z izrazom, ostali — bi dejal — odklanjajo — ali zavestno ali nezavestno, ali iz notranjega prepričanja in hotenja, ali pod vplivom šole mehkejše noveiše oblike in se izražajo v trpki, elementarni starejši. Harmonički jim ni toliko za gorke barve, kakor za jasne, prozorne harmonije. Na Kolba pa je bržkone — vsaj zdi se tako — močno vplival P. H. Sattner, pa tudi Premrl. Mika nas kaj pravi cerkvenoglazbena javnost k tema smerema, kako ju upošteva. Gre pač za izvirne skladbe; da moramo pristne stare, ki še žive med narodom, izvzeti, ni treba posebej poudarjati. Seveda je stare, po stoletni rabi preizkušene težko doseči. — Stögbauerjev koralni velikonočni ofertorij ne nudi kaj novega. Niti harmonizacija nam ne more veljati kot kdo ve kaj spretna. V tej stroki (koralno spremljanje) se je Springer udejstvoval že prej in bolj umetniški. Na par mestih je spremljanje koralnemu ritmu skoro nevarno. Vendar pa je tudi ta točka dokaz, da se »Sv. C.« poizkuša uveljavati v vseh panogah cerkvene glazbe«.

Donosimo tu kritiku, da saopćimo, kako drugi sude o našem radu i razvoju. Nazori mogu da budu različiti .no svakako je utješljivo da se o našem glazbenom pokretu izvan naše uže domovine govori s priznanjem. Da li je put, što smo ga svijesno odabrali pravi, pokazati će skora budućnost.

Muzički Glasnik. Organ podružine jugo-

slovenskih muzičara u Beogradu. — Otkako su povodom rata zamuknule »G u s l e«, nisu imali Srbi svog muzičkog glasila, pa smo vrlo obradovani, što je beogradska podružnica jugoslavenskih muzičara zaključila u svojoj konferenciji od 26. XI. 1921., da pokrene »Muzički Glasnik«, kojega prvi broj možemo sada da pozdravimo. U uvodnom članku ističe B o g d a n P o p o v i ć potrebu takovog časopisa. Da je bio časopis potreban, u tome se svi slažemo; hvala Bogu, da je počeo izlaziti i da je njegovo izlaženje u teškim tiskarskim prilikama osigurano na godinu dana. Dotle- nadamo se i želimo, steći će časopis toliki broj pretplatnika i prijatelja, da će dalje moći nesmetano izlaziti. Časopis izaći će svaki mjesec na osam velikih stranica. U uvodnom članku raspravljati će dnevna, aktuelna pitanja. U teorijskom članku obradjivati će naučna, muzička i muzičko-estetska te pedagoška pitanja. Zatim će donositi ocjene operskih predstava i koncerata, prikaze knjiga i muzikalija, bilješke o muzičkom životu, glasnik sa sličnim informacijama i t. d. Vrlo je važno, što će svaki broj »M. G.« imati i svoj glazbeni prilog. G. Popović želi, s čime se potpuno slažemo, da bude taj časopis stecište svih dobrih volja, a ne jedan od dva, tri ili više tabora neprijateljskih sila. Ima raznih mišljenja i medju muzičarima, a do istine dolazi se najbolje diskusijom poštenom i nerazdraženom, pa može da ostane »M. G.« časopisom svih struja i interesa u muzičkoj umjetnosti.

Vrlo je aktuelan članak urednika P e t r a I. K r s t i ć a, koji ističe, da bi uz umjetničko odijeljenje kod ministarstva prosvjete poput glavnog prosvjetnog savjeta, trebao da postoji i glavni umjetnički savjet kao savjetodavno tijelo. Predsjednikom tog savjeta bilo bi lice izvan ministarstva prosvjete, a načelnik umjetničkog odijeljenja bio bi potpredsjednikom savjeta. Članovi savjeta, redovni (dva arhitekta, književnika, čuvara muzeja, vajara, slikara, muzičara, člana pozorišne uprave i predstavljača) i vanredni, morali bi biti ne samo iz Beograda, već i iz sviju umjetničkih centara naše države. Glavni umjetnički savjet odlučivao bi o svim onim predmetima, koji dolaze na umjetničko odijeljenje, kao i o onima, koje su pokrenuli članovi savjeta, ako spadaju u umjetnost. Tako bi umjetnička pitanja došla pred pravi forum, pa ne bi njihovo rješenje bilo jednostavno ili lično, već bi moralo da bude objektivno. Bilo bi doista vrlo poželjno, da dodje što prije do ostvarenja takovog savjeta.

U kratkom članku iznosi S t e v a n H. Hristić uslove za r a z v i j a n j e m u z i k e k o d n a s. Glavni uslov, urodjen muzički smisao postoji, no nema prave organizacije. Pisac n. pr. ističe, da bi se u Beogradu mogao sastaviti dobar gudalački kvartet, kakav je bio već prije rata, no mjesto njega došao je trio braće Slatin — Rusa. No ako dodje do domaćeg kvarteta ili tria, bit će odmah u dva primjerka, koji će po svoj prilici biti ogorčeni protivnici. U Beogradu su dvije muzičke škole, a u projektu je jedan konzervatorij sa spremnim nastavnicima, iz kojega će izlaziti stručni muzičari, muzičari pedagozi za srednje škole, instrumentalisti i pjevači. Važno je nadalje pitanje muzičke štamparije i muzičkog izdavača. Nadalje je potrebno, da književnici posvete i više pažnje i ljubavi za libreto; dobar libreto je prva osnova za operu, koja je važno polje rada naših domaćih muzičara.

Radosno pozdravljamo rubriku: »Ogled biografskog rečnika naših muzičara«. Potrebu sakupljanja takove gradje za biograf. rječnik i za povijest muzike, već smo višeput isticali u »Sv. C.«. Bez takovih nužnih predradnja ne ćemo doći ni do jednog, ni do drugog, pa nam je milo, da je i »M. G.« već u prvom svom broju svratio na to svoju pažnju. U kratkim crtama je u ovom broju prikazan život i rad prerano umrla Jovana Ivaniševića. Iza toga slijede kratki izvještaji o operi i koncertima, medju kojima se vrlo pohvalno ističu koncerti »Kola« i »Lisinskoga«. Rubrike: »Prikazi« i »Prilozi« vrlo su pomno obradjene, pa će biti i tu dragocjene gradje za našu povijest muzike. Iza toga slijedi još »Glasnik« i »Bibliografija«. U glazbenom prilogu nalazimo B. J o k s i m o v i ć e v zbor: »Poskočice« i klavirsku skladbu P. I. K r s t i ć a: »Pesma bez riječi«. I ti prilozi bit će vrlo korisni, jer će s jedne strane dobro poslužiti pjevačkim zborovima i onima, koji se zanimaju za našu glazbu, a s druge strane moći će naši muzičari u današnjim teškim prilikama svoje manje glazbene proizvode na najjednostavniji način proširiti medju narod.

»Sv. Cecilija«, koja evo već 16 godina radi na polju ne samo hrvatske crkvene, već i svjetovne glazbe, mora da »Muzički Glasnik« najtoplije pozdravi i da mu zaželi najbolji uspjeh. I ako smo se vazda zanimali za glazbeni život naše braće Srba, ipak smo teško što o tom saznali. Sada, kad imadu oni svoj »M. G.«, upoznati ćemo lako njihov muzički rad i nastojanje, što se sve ne može da sazna iz dnevnih novina. »M. G.« bit će opet jedno pomagalo našem medjusobnom upoznavanju, a u društvu sa svojim mladjim drugom bit ćemo jači oko izgradjivanja naše muzičke kulture i unapredjivanja zajedničkih muzičkih interesa. U uredjivačkom odboru »M G.« su muzičari: B o ž i d a r J o k s i m o v i ć, V l a d i m i r R. Gj o r gj e v i ć, J o v a n Z o r k o, S t e v a n K. H r i s t i ć i K o s t a P. M a n o j l o v i ć, pa nam je njihov dosadanji rad jamstvo, da će »M. G.« uspjeti. Pretplata »M. G.« iznosi godišnje 36 dinara, koju treba slati K o s t i M. V o j k o v i ć u, Beograd, Poenkareova ulica broj 15.

Lira. G. I v a n M l a d i n e c (15. West, 37. Street — New-York City) nam je saopćio, da je pokrenuo glazbeno-dramatski mjesečnik L i r a, kojega prvi broj je imao izaći polovinom januara Jugoslaveni u Americi imaju do 70 pjevačkih društvi, do 20 dramatskih skupina i do 20 orkestralnih i tamburaških zborova. Prosvjetni njihov rad obično je

ograničen na koloniju, u kojoj se nalaze, pa je nužno, da se sva ta društva organizuju i stvore neku središnjicu, koja bi uniformirala i pomagala ta lokalna njihova nastojanja. Pjevačka su društva to već i učinila, pa imaju svoj Savez jugoslavenskih pjevačkih društvi, kojemu je predsjednikom g. Mladinec. Da se što brže i bolje provede ideja udruživanja, nuždan je glazbeno-dramatski list. Moramo i mi ovdje da ne samo pozdravimo već po mogućnosti podupremo taj pothvat, koji će mnogo koristiti ne samo u kulturnom već i nacijonalnom pogledu našoj američkoj braći. Pošto oni nemaju skladatelja, bilo bi vrlo potrebno, da se i naši skladatelji zainteresiraju za tu stvar te im pomognu svojim kompozicijama, jer će Lira imati i glazbeni prilog. U prvo vrijeme dobro bi poslužile osobito laglje skladbe, koje ne će zborovima činiti prevelike poteškoće. Novomu listu želimo mnogo uspjeha i teško očekujemo njegov prvi broj. Izvješćivati ćemo o njem svoje čitatelje te njegovo nastojanje svestrano podupirati.

Dr. Božidar Širola: Pregled povijesti hrvatske muzike. Saznajemo, da je prof. dr. Božidar Širola predao u nakladu »Edition Rirop« svoje novo djelo gornjega naslova. Djelo će prikazati rezultate svih dosadašnjih istraživanja u tom smjeru, a glavna mu je namjena, da u jednu ruku bude priručnik za stručnjaka, kojemu će podati pregled mnogih problema, što se nadaju od sebe kod istraživanja, a u drugu ruku prikaz dosadašnjega rada naših trudbenika muzičkih. Zato je glavna sadržina ovoga djela bibliografsko-biografsko sredjivanje zamašnoga materijala. Ovo će djelo biti prvo svoje vrsti u našoj stručnoj literaturi. Dok to djelo već sada preporučamo i upozorujemo na nj naše čitatelje, s pohvalom ističemo nastojanje g. nakladnika, koji ne žali truda, da ga izda u što dotjeranijem obliku.

Camille Mauclair. Povijest evropske muzike, 1850.—1914., Ljudi, misli njihove i djela, 3. izdanje preveo B Š., Edition Slave, 1921. Cijena 10 din.

Ovo je prvi svezak »Biblioteke Muzike«, koju je pokrenula Edition Slave, da ispuni osjetljivi manjak u našoj literaturi, manjak djela pristupačnih i najširim slojevima, koji se zanimaju pitanjima općenite muzičke kulture. Prevodjenje djela a i izbor njihov povjerila je Edition Slave meni. Nastojao sam, da već prvi svezak bude djelo, koje će u neku ruku programatski prikazati nastojanje naše, pa sam odabrao Mauclairovu Povijest evropske muzike. U tom je djelu Mauclair nastojao prikazati u kratkim obrisima golemu sliku savremene muzičke tvorbe. On počinje svoja razlaganja onim, što danas zovemo modernizmom, pa nastoji da istakne sve glavne teorije i sva glavna umjetnička nastojanja; hoće da uz biografiju ljudi poda i biografiju ideja. Knjigu je svoju namijenio općinstvu, širokom općinstvu, njome hoće da izvrši pravu svrhu svakoga kritičkoga rada, da sije ljubav prema umjetnosti.

Najprije je prikazao njemačku muziku poradi divskoga lika Richarda Wagnera, koji još danas ima toliko snažan utjecaj na muzičku tvorbu, da mu se jedva mogu oteti tek pojedinci i to oni najgenijalniji. Prikazan je iscrpivo život Wagnerov, pa idejni sadržaj njegovih muzičkih drama i njegovih teorijskih djela. Prikazani su njemački službeni muzičari, pa u posebnom članku Brahms i Richard Strauss, koji je najsnažniji predstavnik današnje njemačke moderne muzike. U prikazu francuske muzike ovoga razdoblja osobito je uvjerljivo prikazano otimanje muzičara uplivu Wagnerovom i svijetli lik Cesara Francka, koji je umio govoriti o tradiciji čiste muzike, pa je pisao komorna i simfonijska djela. U takmi čiste muzike i muzike, kojoj služe skladanja zvukova, da se podupre izražaj psihičkih stanja, koja su van dohvata samih zvukova, vidi Mauclair glavni poriv modernih muzičkih nastojanja. Ovaj sukob dvaju oprečnih naziranja prikazan je ovako: ne može se poreći, da čista muzika ima u neku ruku pravo. Svim velikim nekadanjim kompozitorima muzika je bila jedino u bezgraničnom skladanju zvukova, u stapanju arhitekture i matematike, koje se prenose u pojave zvukovne, muzika je samoj sebi bila potrebnom i dostatnom svrhom. Estetski užitak, koji je ona htjela, treba da se pripiše skladanjima boja, koja stvaraju u duši harmonijsko stanje, vedru radost, koju će potvrdivati zadovoljstvo duha, kada su pred njim čiste forme. Muzičar je bio velik, ako je dokazao, da je sposoban stvoriti i oživiti novi ritam, otkriti novi snošaj medju bojama i tonalitetama. Povijest muzike bila je tako povijest postepenoga uzgajanja ljudskoga sluha od buke i krike sve do najtanjih zvučnih nijansa. Čista muzika mora da dušu upućenog slušatelja prenese u nadosjećajne ugodaje. No muzika je ipak zalutala: potkradali se u nju umni i nagonski elementi. Htjela je da postane govorom ljudskih radosti i patnja, da izrazi djelovanje prirode i strasti na čovjeka; otale muzika deskriptivna i dramatična. Usavršiti muziku u tom smislu značilo je prenositi u govor zvukova prizore i misli iz života ljudskoga i u tom sasvim realističkom, sasvim podražajnom smislu očitovala se smionost novotara. Nama jednostavnim slušateljima estetički je sklad izmedu ta dva nastojanja već u samoj činjenici, da nam oboje pruža raznolikih užitaka, da jedno nadopunja drugo.

Uzevši u obzir ovo shvatanje razumljivo, da je Mauclair jednako lijepo opisao djela i Wagnera i Francka, Brahmsa i Mahlera, a osobitom se simpatijom obratio muzikama nacijonalnim, poimence ruskoj i češkoj ističući medu kompozitorima ovih naroda osobito ličnosti Musorgskoga i Smetane. Mauclair je pisao vrlo toplo i o Verdiju, a osobito o Lisztu, pa i o mnogim manje poznatim kompozitorima. U njegovom djelu spominje se od svih jugoslavenskih kompozitora samo jedan, Ivan pl. Zajc i to kao idealni predstavnik bečke operetne muzike starijega doba, pa je sad na mladim

našim kompozitorima, da pregnu ustrajno, kako bi doskora bili učenjaci svjetski dužni, da ispisujući povijest savremenih nastojanja muzičkih, napišu u svojim djelima i članak o jugoslavenskog muzici.

Nadam se pouzdano, da će ovo nastojanje »Edition Slave«[1] i moje poduprijeti i uvažiti ne samo široko općinstvo već i muzičari, a ove će knjige moći zacijelo upotrebiti ne samo učenici srednjih škola. da dopune svoje poznavanje kulturne povijesti već i učenici svih vrsta muzičkih škola kao učevne knjige.

Prof. dr. **Božidar Širola.**

[1] Do sada izašla su u »Biblioteci Muzike« ova djela: 1. sv. Mauclair: Povijest evropske muzike. 2. sv La Mara: Ludwig von Beethoven. 3. sv. La Mara: Chopin.

U štampi su: 4.—6. sv. Dr. H. Riemann: Pregled povijesti muzike I.—III. 7. sv. Vollbach: Moderni orkestar.

Adalbert Řihovský. Missa Loretta« Ad quatuor voces inaequales et organum oblig. Violino I-mo, II-do, Viola, Cello, Basso et 2 Corni non oblig. (Op. 3.). — Vrlo nam je milo, što možemo progovoriti o ranijoj skladbi prvaka sadanjih čeških crkvenih skladatelja, koji si je ne samo u svojoj domovini, nego i u stranom svijetu, pa i kod njemačkih cecilijanaca, stekao priznanje i svestranu pohvalu.

Ta je misa komponirana u bitnosti homofono, prem izradba i vodjenje glasova čini često dojam polifonije. Vrijedno je istaknuti dobro razdijeljenje muzikalnoga teksta kod »Kyrie«, te mnoge ukusne i efektne gradacije n. pr. »Qui tollis« u »Gloria«. Harmonija je svugdje odabrana sa mnogo ukusa i osjećaja, te često čini dojam mekoće, koju smo navikli naći n. pr. kod Rheinbergera. Ima u toj misi više mjesta ,gdje zbor pjeva unisono; takova mjesta su od vrlo dobrog učinka, jer te »unisone« prate i objašnjuju obično interestantne harmonije. Radi svoje melodioznosti i harmonijske preglednosti činit će ta misa zborovima veliko veselje i poradi toga, što je lako izvediva, a rezultat razmjerno ne prevelike muke, što će se utrošit na studiranje, bit će čista muzika, koja divno zvuči. Preporučamo tu misu, koja se dobije kod nakladne knjižare: Mojmír Urbánek u Pragu, našim zborovima najtoplije.

Franjo Dugan.

Adalbert Řihovský: Hymnus: »Te Deum laudamus«. Ad quatuor voces inaequales et organum oblig. — (Op. 4.). I ta kompozicija, ma da nosi oznaku op 4. sadržaje već sve odlike odlična kompozitora, koji se je svojim kasnijim radom uzdigao na zamjernu visinu medju sadanjim crkvenim skladateljima.

Tekstu je u toj kompoziciji dodan na svakom mjestu adekvatan muzikalni izražaj. U glavnom se može reći, da je kompozicija mjestimice impozantna, a uz to neprekidno interesantna i nipošto osobito teška za izvedbu. Osobito dobar učinak čini raspored vokalnoga stavka i masivnih sazvuka, kojima orgulje izmjenično upadaju u vokalni dio. Napose valja istaknuti mnoge modulacije, koje čine kompoziciju zanimljivom, a ipak su posvema muzikalne, pak baš radi toga nimalo ne otešćavaju izvadjanje. Svim našim zborovima, koji u svečanim zgodama žele izvesti efektni »Te Deum« u lijepom i zanimljivom stilu, mi ovu kompoziciju najtoplije preporučamo.

»Te Deum« dobije se kod nakladne knjižare Mojmíra Urbáneka u Pragu, koja je izdala i mnogobrojne kasnije kompozicije A. Řihovskoga. Upozoravajući naše čitatelje na izdanja te knjižare, možemo poimence i druge kompozicije A. Řihovskoga već sada najtoplije preporučiti.

Franjo Dugan.

Razne vijesti

Hrvatska.

† **Angjelko Dobrostal.** Dne 8. I. o. g. umro je u bjelovarskoj bolnici slijepi orguljaš Luka Dobrostal u 37. godini svog života. Rodjen u Ferdinandovcu, poslan je u zavod za slijepce u Zagrebu gdje je bio jedan od najboljih djaka. Uz Branka Štrigu i Nikolu Klepića naučio je i on orguljati te je već u zavodu često svirao kod školskih misa. Bio je vrlo slabe tjelesne konstrukcije, ali vrlo uman, marljiv i pobožan. To ga je i potaklo, da je zamolio veleč. oo. kapucine, da ga prime kao lajika u svoj red, pa je proboravio kao orguljaš jedanaest godina u kapucinskim samostanima u Splitu i Dubrovniku, gdje je svršio svoju glazbenu naobrazbu, proučivši dobro teoriju. Marljivo je obučavao svoj zbor u pjevanju, o čem svjedoče i nekoji dopisi u »Sv. C.«. Uz to bavio se i harmonizacijom raznih pjesama i kompozicijom. Dne 1. V. 1917. piše uredniku »Sv C.«: »Šaljem Vam jednu pjesmu, koju sam čuo pjevati u našoj Podravini već odavna. Ne znam, od kuda je izašla, no vrlo mi se svidja. Kako nisam tu pjesmu čuo od nijednog orguljaša već ju narod sam pjeva, držim, da nije nigdje objelodanjena. Da se ta pjesma u čast Majci Božjoj što više proširi, mislim, da bi bilo dobro, da se objelodani u glazb. prilozima. Harmonizirao sam je, pa Vam je šaljem. Vladao sam se kod toga po nauci raznih harmonizacija našeg osobitog glazbenika g. Dugana, pa držim, da će harmonizacija biti dobra. Osvjedočen sam o tom to više, što sam dao pjesmu pregledati ovdješnjim glazbenicima, koji su izjavili, da je raspored pojedinih dionica na svom mjestu. Ako pjesmu objavite, nemojte spomenuti: slijepac, jer tamošnjim glazbenicima ne bi bilo drago, da se slijepac tu ističe«. Njegova

ljupka, mila pjesmica »Lurdskoj Gospi« objelodanjena je u glazb. prilogu »Sv. C.« g. 1918. str 10., pa je već na mnogim mjestima zamijenila one neukusne pjesme francuskog podrijetla, koje se u nas pjevale u čast lurdskoj Gospi. U kapucinskom samostanu bio je fra Angjelko sretan i zadovoljan. U napomenutom listu piše on uredniku »Sv. C.«, koji mu je bio vjeroučiteljem u zavodu za slijepe: »ja se Vas uvijek spominjem; bilo riječju, bilo pameću. Nema dana, da svoje žarke molitve ne upravljam za Vas pred prijestolje Svevišnjega sjećajući se na ono lijepo i zlatno doba, kad sam crpao od Vas blago milosti Božje. To sam blago ja našao, kud i kamo veće, nego što sam se nadao, naime uzvišeni stališ redovnički, kojega u istinu nisam zaslužio od Boga. To imadem zahvaliti Vam i tu ću zahvalnost i nadalje u svom srcu držati i moliti Boga, da Vas obilato nagradi vremenitim i vječnim dobrima«. Žalibože ova sreća, što ju je slijepi glazbenik našao u mirnom samostanu, nije potrajala. Rat, koji je sa svojim nevoljama, gladom i oskudicom pokucao i na vrata kapucinskoga samostana, učinio je, da je morao fra Angjelko, koji nije bio pravi redovnik, ostaviti to mirno zaklonište — luku svoje sreće i mira. Otišao je u svoje rodjeno selo, da primi ondje orguljašku službu. Nosio je onu svoju već otrcanu kapucinsku haljinu sve dotle, dok je nije iznosio. Još je uvijek gojio nadu, da će opet doći u samostan, no prerana smrt nije dopustila, da se ispuni ta jedina njegova želja. Staza njegova života bila je posuta trnjem i mukama, izgubio je očinji vid, izgubio roditelje, izgubio i sreću samostanskog tihog života; nadamo se, da je sad obilato nagradjen.

Fra Angjelko bio je oduševljen Cecilijanac i radio je i u samostanu i u svom rodjenom selu mnogo, da prodre cecilijanska ideja. Da je ostao u samostanu, bio bi se bez dvojbe još glazbeno razvio. Uživao je u skladbama prof. Fr. Dugana, te mu je uvijek godio, — kako sam reče — »Duganov stil«. Koral je poznavao vrlo dobro. Mnogo puta čula se u našoj crkvi koralna misa, koju je vrlo vješto odsvirao i s nekim patosom sam otpjevao naš slijepi Luka.

Kao slijepac nije imao, tako reći, nigdje užitka, već jedino u glazbi. Zato je i mnogoput kazao, da mnogo radje podnaša ,što je slijep, nego da bi bio gluh i da ne bi htio svoje uho zamijeniti s nikakvim očima.

Rana smrt otela nam je tihog radnika na polju cecilijanske ideje. Patio je mnogo od siromaštva i bolesti, bio je bez oca i majke, pa se Gospodinu svidjelo, da učini kraj njegovim patnjama. U svom rodjenom selu sačuvao si je trajnu spomen.

Have, anima pia!

Adolfo Blaga, župnik.

Lujo Šafranek-Kavić: »Hasanaginica«. Držimo, da će biti našim čitateljima milo, ako im saopćimo, da je naš marni saradnik, skladatelj g. Lujo Šafranek-Kavić početkom ove godine predao upravi zagrebačkog kazališta svoje najnovije djelo, narodnu operu u tri čina: »Hasanaginica«. G. Šafranek-Kavić nije novajlija na glazbenom polju. Nedavno smo opet u Zagrebu čuli njegovu simfoničku ouverturu: Sljeme (napisanu još g. 1905.), što ju je izvodila zagrebačka filharmonija i toplu skladbu »Čežnja«, što ju je izvodio zagrebački kvartet. Veliki uspjeh postigao je on sa svojom većom simfonijskom pjesmom »Soča«, koja se izvodila g. 1918. u Beogradu (dvaput), a zatim u Gracu i Beču (bečki filharmonici pod ravnanjem Feliksa pl. Weingartnera), pa ne sumnjamo, da će uspjeti i sa svojom operom. Libreto udesio je autor istoimene popularne drame dr. Milan Ogrizović. Iako radnja u glavnomu slijedi radnji te drame, ipak su preinake dosta znatne. Time se ne mijenja značaj narodne pjesme, te su narodni zborovi i plesovi upotrebljeni gdje to iziskuje radnja i karakterizacija miljea ,napose u II. činu kod svadbe Hasanaginice s imotskim kadijom. Naročito je naglašen kontrast izmedju dramatičnog I. i III. te lirskog II. čina. Ne sumnjamo, da će se uprava našeg kazališta pobrinuti, da i opet čujemo jedno djelo domaćeg autora iz našeg narodnog života.

Dr. fra Julijan Jelenić: Povijest Hristove Crkve. I. knj. (God. 1—313.). — Vel. 8°, str. XLVIII. 194. Cijena 25 din. Neumorno radini dr Jelenić, poznat po svojim prijašnjim povjesničkim djelima i istraživanjima, prihvatio se velikog posla, da nam napiše crkv. povijest. Već ova prva knjiga svjedoči nam o njegovoj velikoj spremi, a milo nam je, što se obazire i na naše prilike, i što posvećuje pažnju i crkv. umjetnostima, a tako i crkv. glazbi. Djelo najtoplije preporučamo.

Koncertna sezona. Kako je ozbiljno i živahno zagrebački koncertni život u jeseni započeo, tako je i njegov zimski nastajak zadržao ista obilježja. Visoki nivo ove sezone dokazuje nam, da se u nas na polju glazbene umjetnosti mnogo i zdušno radi. Glavna karakteristika ostala je i — nadalje ta, da domaća umjetnost apsolutno dominira i napreduje, iako stanoviti dio publike još nije napustio svoju taktiku ignoriranja i bagatelisanja svega što je domaće i usprkos još uvijek nepromijenjenim, nesnosljivo visokim državnim i gradskim porezima na umjetnost. Još su uvijek naši umjetnici idealiste, kojima je važniji moralni nego materijalni uspjeh te se još uvijek unatoč nerazumijevanja i neuvidjavnosti pozvanih faktora žrtvuju za unapredjenje narodne kulture.

Kao osobiti dogadjaj u kronici zimskih koncerata valja radi njegove vrijednosti za našu muziku istaknuti melodram dra Božidara Širole: Otmica, koji je izveden prigodom XIV. jutarnjeg koncerta u glazbenom zavodu. Prekrasnoj humorističkoj epskoj pjesmi Ise Velikanovića, spjevanoj u najčišćem narodnom duhu, napisao je Širola muziku u istom ovom duhu, naravnu, jedru i jednostavnu, tako da je nastalo savršeno jedinstveno djelo. Razumije se, da su Širolina izražajna

sredstva posve moderna, ali ih on ipak upotrebljava tako, da je njegova glazba lako razumljiva, pristupačna i široj publici. Ovim našim prvim modernim narodnim melodramom doprinjeo je Širola mnogo tome, da se problem melodrama uopće raščisti. Kada je princip Wagnerove »muzičke drame« zavladao opernom kompozicijom, proricali su mnogi estetičari, da može dalnji razvoj u tom smjeru svršiti samo melodramom t. j. da će se opera opet vratiti svomu ishodištu. Unatoč mnogim pokušajima, koji međutim nisu uspjeli, melodram u modernom smislu nije se pokazao sposobnim za život na pozornici. Ipak time nije pokopana sama prastara ideja melodrama. Pokušaji u raznim formama još se uvijek redaju. Poimence u posljednje vrijeme posvećuje se mnogo pažnje ovoj vrsti sjedinjenja poezije sa muzikom, jer se je preživjela »programna muzika«, koja u svojoj biti i nije bila drugo nego neke vrsti melodram, tek su riječi bile nijeme: nismo ih slušali, nego čitali. Širola našao je formu, u kojoj je koncertna izvedba epskoga melodrama moguća, u kojoj šta više melodram može osobito snažno da djeluje. Problem leži u opasnosti, da ili recitiranje smeta slušanju muzike, ili slušanje muzike odvraća pozornost od pjesme, pa se time postizava protivno od onoga, što je auktor htio, da naime glazba pojača dojam riječi. Širola riješio je taj problem u »Otmici« uspjelo Njegova muzika, dok prati recitiranje, prozirna je i tako jednostavna i diskretna, da stvara željeni štimung, a da ne svraća odviše pozornost na sebe. Upravo savršeno uspjelo mu je to u stiliziranoj imitaciji guslara (I. pjevanje), pak u IV., V. i VI. pjevanju. Ali kad muzika treba svoju da kaže, umeće Širola u recitaciju pauze, dok se naprotiv najveći dio recitira bez glazbene pratnje, jer ova ovdje nije bitno potrebna. Širola karakteristično upotrebljava bosanske i srijemske narodne motive i instrumentira ih originalno za gudalački trio i klavir. Izvedba bila je odlična. Recitaciju preuzela je gdja Markovac. Uživali smo u njezinoj uzornoj hrvatskoj deklamaciji, koja već sama za sebe djeluje kao muzika. Najsnažnije djelovala su dramatska i patetična mesta. Ako humoristički momenti nisu došli do potpunog izražaja, uzrok je djelomice u tomu, što je valjalo pjesmu radi prevelikog opsega, na mnogim mjestima skratiti. Gudalački trio gg.: Graf, Arany i Fabbri, koji su nedavno kao članovi zagreb. kvarteta uložili toliko truda na izvedbu Širolina: »Međumurskog kvarteta«, posvetili su se i ovaj put požrtvovnom ljubavi teškoj svojoj zadaći, koju su na najljepši način i izvršili. Klavirski part odigrala je vrlo diskretno gdjica Marsić. Melodram je na publiku vanredno djelovao, vidjelo se to ne samo po burnom povladjivanju već i po pozornosti za čitave izvedbe. Ovo je treći veliki i zasluženi uspjeh našeg mladog kompozitora u ovoj sezoni, kojemu se iskreno radujemo.

Od domaćih noviteta valja nadalje istaknuti djela Žige Hirschlera, koja su izvedena prigodom njegove kompozicione večeri početkom decembra. O tim kompozicijama izrekli smo svoj sud već kad su tiskom izašle u ediciji Kirop. Izvedba potvrdila je naš povoljni utisak: karakteristične, sad sentimentalne, sad groteskne glazbene genre slike radjene su bujnom duhovitošću te razvijenom, ne pretjeranom modernom tehnikom, pa zato postizavaju uvijek željeni uspjeh. Šteta, što nije g. Hirschler tom zgodom dao izvoditi koje veće djelo, kako bi ga mogli upoznati i u široj koncepciji, jer ne vjerujemo, da se njegov izraziti i školovani talenat iscrpljuje u malenim formama. Ciklus pjesama »Japansko proljeće« i »Tri pjesme« pjevala je gdja L. Musatova, dok je klavirske kompozicije »Tri bizareske«, »Pet kaprica« i još nekoliko Allegro- i Lento-stavaka izvodila vanredno nadarena i solidno izobražena pianistica Fina Schapira. Mlada umjetnica priredila je koncem siječnja svoj prvi vlastiti koncerat, kod kojega je muzikalno i tehnički dotjeranom interpretacijom Beethovena, Brahmsa, Regera i dr. polučila iskreni uspjeh. Ustraje li na dosadanjem putu čeka ju lijepa budućnost.

I Ćiril Ličar izvodio je kod svoje prve klavirne večeri 9. I. jednu osobito interesantnu domaću novost: Jugoslavensku suitu op. 3. od Josipa Štolcera. U najmodernijem stilu obradjuje autor narodne, medjumurske motive na posve samostalan, individualni način, on daje svojoj obradbi vlastitu formu, onakovu, kakova proizlazi iz karaktera narodne teme. Djelo je puno duhovite, u momentima upravo genijalne invencioznosti, temperamenta, ritma, boje i života »Modernista« Štolcer još traži svoj put; mi ne sumnjamo da će ga doskora naći. Od ovoga snažnoga talenta očekujemo mnogo za procvat naše narodne glazbene umjetnosti. Štolcer danas nastavlja svoje studije u Pragu, a mora da se bori sa najvećom materijalnom oskudicom. Nadamo se od onih, koji su zvani, da će mu pomoći, dok je vrijeme! — Ćiril Ličar izvodio je osim Štolcera vanredno lijepi, moderni program: Lisztovu obradbu Händelove Sarabande i Chacone iz »Almire«, V. A. Novákove »Pjesme božićne i karnevalske noći«, manje stvari od Smetane, Debussya, Scotta te Lisztov: Scherzo et Marche. Polučio je neobični umjetnički uspjeh. Ličar je bez dvojbe medju svim pianistima, koje smo u posljednje vrijeme čuli, daleko najveći umjetnik: kako po svojoj duši, po dubokoj muzikalnosti, naprednom shvaćanju, tako po savršenoj tehnici. Uspjeh ovoga koncerta bio je tako velik, da je Ličar morao isti program opetovati kod Jutarnjeg koncerta 5. II. Sa ne manjim uspjehom nastupio je umjetnik nadavno i u Beogradu.

Juro Tkalčić iznio je sa drom. H. Mihalovichem kod XIII. Jutarnjeg koncerta nakon savršene izvedbe Rich. Strassove F-dur Sonate i romantične A. Rubinsteinove G-dur Sonate za cello i klavir,

takodjer domaće novosti: »Čežnju« od pisca ovih redaka i P. Konjovićevu »Hajdučku« i »Ples«. Ove se potonje kompozicije odlikuju lijepom narodnom melodijskom linijom i živahnim, iskonskim ritmom. Ako spomenem još svoj simfonijski prvijenac »Sljeme« (komp. 1905.), što ga je izvodila zagreb. filharmonija kod IX. Jutarnjeg koncerta 26. XII. i Rosenberg-Ružićevu III. sonatu za klavir, o kojoj ću još govoriti, nabrojio sam time sve domaće »premijere« u koncertnoj periodi, o kojoj je riječ.

Kod spomenutog koncerta — dirigent g. O. Smodek — čuli smo prvi puta u Zagrebu Glazunovovu prekrasnu Simfoniju br. 4. Es-dur op. 48. (komp. 1894.), djelo puno narodne poezije u otmjenoj, duhovitoj obradbi. Glazunov ubraja se uz Musorgskoga i Rimsky-Korzakova medju najsnažnije talente mladje ruske škole. Osim toga opetovala je filharmonija Smetaninu »Šarku«.

Kod XV. Jutarnjeg koncerta 8. I. izvodila je Filharmonija pod ravnanjem g. Vjek. Rosenberg-Ružića Schubertovu nedovršenu, vječno lijepu H-mol-sinfoniju Čajkovskijevu uvertiru »Romeo i Julija« i sprovadjala je Lisztov fenomenalni Es-dur-koncert za klavir. Kao solista nastupio je poznati slovenski pianista Anton Trost i polučio je svojom muzikalnom, snažnom i tehnički dotjeranom interpretacijom lijepi i zasluženi uspjeh. Isto tako uspio je i kod XVI. Jut. koncerta, u kojem je nastupio sa svojom suprugom, gdjom Claire Trost-Fiedler. Vrsna, inteligentna i zrela pianistica izvodila je Lisztove Varijacije o Bachovoj temi »Weinen, klagen« i C. Saint-Saënsov II. koncert za klavir, kod kojega ju je umjesto orkestra pratio na drugom klaviru g. Trost. Bolje bi bilo djelovalo, da su si umjetnici, — kao lani, — izabrali originalne kompozicije za dva klavira. G. Trost izvodio je prvi puta Vj. Rosenberg-Ružićevu III. sonatu za klavir op. 67. Ovo djelo našeg zaslužnog i marljivog muzičara pisano je elegancijom Chopinske klavirske tehnike, u glavnim idejama i crtama originalno i melodiozno, uvijek logično i interesantno obradjeno. U nekim djelovima oslanja se na narodne motive. Sonata, osobito njezin temperamentni i duhoviti finale, primljena je toplim povladjivanjem. I. V. Novákovu genijalnu Manfred-Baladu interpretirao je g. Trost s umjetničkim shvaćanjem.

Zagrebački kvartet nastupio je 1. I. uz sudjelovanje odlične pianistice, gdje. Antonije Geiger-Eichhorn u Jutarnjem koncertu dotjeranom izvedbom Borodinova drugog gudalačkog kvarteta i Vit. Novákovog klavirnog kvinteta, op. 12. i stekao si ovime novih zasluga. Taj marljivi kvartet jedina je naša stalna korporacija za komornu glazbu te zaslužuje i od strane publike i kritike još više pažnje nego dosele. S interesom očekujemo resultate daljnjega rada gg. Přibila, Grafa, Aranya i Fabbria. VIII. Jut. koncerat bio je posvećen sonati za gusle i oratorijskom solopjevu. Učenica prof. Humla, gdjica Micika Schön svirala je zajedno sa domaćom pianisticom Micikom Büchler: Händelovu, Mozartovu i Debussyevu sonatu, te su obe debitantice pokazale lijepe kvalitete u shvaćanju i tehnici. G. Dragan Andres pjevao je Schubertove i Franzove pjesme te Mendelssohnove i Händelove oratorijske arije sa lijepim i stilski vjernim predavanjem. Dr. Dragan Plamenac, koji već dulje vremena boravi u Parizu da tamo usavrši svoje muzičko-estetske studije, priredio je prigodom svog posljednjeg posjeta u Zagrebu 16. I. »veče francuske moderne muzike za klavir«. Program je obećavao »nekoliko uvodnih riječi«, — a g. Plamenac držao nam je cijelo predavanje u onoj majstorskoj, kratkoj a ipak iscrpljivoj, jezgrovitoj formi, koju smo mi kod njega već od ranijih sličnih priredaba vični. Osobiti je to dar, u dva sata sa »nekoliko riječi« i nekoliko primjera prikazati jezgru, ono bitno o razvitku i tendenciji jedne umjetnosti. G. Plamenac vlada klavirskom tehnikom u umjetničkom smislu, a njegova interpretacija nije naprosto »koncertiranje« — to je muzika kao takova; upoznao nas je sa radnjama Roussela, Magnarda, Milhauda, Honeggera i de Séveraca i sa njihovim nastojanjem, da se oslobode od svih tudjih upliva i da stvore čistu francusku muziku. Napetim interesom slijedili smo riječima i muzici, — i nehotice nam se nametnula misao, da li nije Plamenčev uzorni način uopće onaj poželjni tip modernog koncerta, koji bi morao bar za inteligentnu i muzikalnu publiku nadomjestiti dosadanje stereotipno virtuozno koncertiranje, bez stila i ikakvog dubljeg smisla.

Od domaćih pjevača nastupili su ljubimci naše publike Marko Vušković i Nikola Zec, a samo se po sebi razumije, da su uspjeli, kako su to i zaslužili. Pretstavio nam se i jedan debitant, mladi tenorista g. Marijan Majcen, koji nas je iznenadio svojom već sada fino izradjenom tehnikom, svojom zrelom ozbiljnom muzikalnošću te svojim otmjenim shvaćanjem i predavanjem. Njegov ne prejaki, ali vanredno simpatični glas predobio je ubrzo slušaoce. G. Majcen nastavlja svoju izobrazbu, po svemu nam se čini da je on predestiran, da postane naš koncertni pjevač, ako ga prerano ne privuče čar operne rampe. Posjetio nas je i naš zemljak, koncertni pjevač Steiner i polučio svojim finim predavanjem lijepi uspjeh.

Od stranaca nastupila je — ovaj puta sa ozbiljnim programom Bach, Glazunov, Schumann — talentirana, tehnički i muzikalno odlična pianistica Ružica Frankl. Došao je i baritonista bečke državne opere Hans Duhan, koji je usprkos jake prehlade kod dva rasprodana koncerta postigao vanredni, ali i zasluženi uspjeh. On je po svim svojim kvalitetama vanredni pjevač i jedini strani gost-umjetnik ove sezone, kojega možemo nazvati »klasa«. Duhana kao i mnoge druge soliste pratio je na klaviru prof. E.

Krauth. Ugodna nam je dužnost, da istaknemo ovoga jednako čednoga, koliko zaslužnoga muzičara. Njegova je pratnja vazda solidno proučena, karakteristična, uzorno diskretna, on je stup zagrebačkog koncertnog života — i kao pianista i kao organizator.

Već smo gore imali prilike, da spomenemo posljednje Jutarnje koncerte glazbenoga zavoda — a češće smo već upozorili na veliko značenje ovih popularnih umjetničkih priredaba za naš muzički život. Treba tek da istaknemo, da glavna zasluga za to ide g. prof dra. Artura Schneidera, koji se je sa mnogo požrtvovnosti energije, samozataje i razumijevanja podvrgao teškoj zadaći, da svlada bezbroj zapreka i poteškoća i da organizira te koncerte. Iako ne može uvijek da ide onako, kako si je on stvorio svoj sistematski program, ipak je uspjeh velik: evo veliki broj produktivnih i reproduktivnih domaćih, poznatih i još nepoznatih muzičara dolazi do riječi, a slušamo mnoga i mnoga strana djela, koja nismo poznavali, u pristojnoj formi. G. Schneider neka mirno nastavi započeti rad, napredak ne će izostati, a neka ga ne smeta maljušasto zadirkivanje raznih dušica, koje priznavaju samo svoj vlastiti rad i uspjeh, a svaki tudji uspjeh im je zazoran.

Lujo Šafranek-Kavić.

Musik-Hall Simfonijski i vokalni (zborni) koncerat, koji je bio odredjen za otvorenje nove dvorane u Musik-Hallu, a koji je radi spora izmedu zagrebačke filharmonije i kazališne uprave morao biti odgoden, čuli smo tek 7. II. Time je dvorana predana naknadno svojoj pravoj svrsi ,i ako se je tamo davao već cijeli niz solističkih koncerata. Ovu »pravu svrhu« »Musik-Halla« mi vidimo u tome, da su napokon i u Zagrebu mogući koncerti većeg stila. Prvi sinfonijski koncerat osvjedočio nas je u punoj mjeri, da nova dvorana u svakom pogledu, osobito akustički potpuno odgovara ovoj svrsi. Naša filharmonija zvučila je, — nakon početne nesigurnosti pojedinih muzičara, koju su uzrokovale nove akustične prilike, — što dalje to jedinstvenije i izjednačenije. Mi ne slušamo više, kao u mnogo premalenoj dvorani Glazbenoga zavoda, pojedine instrumente, nego jedino — orkestar kao zvukovnu cjelinu. Analogno vrijedi i za pjevački zbor. Nije dakle čudo, što se je ovaj koncerat pretvorio u pravi triumf za dirigenta, za orkestar, za zbor, za vlasnike i za graditelja Musik-Halla, g. Kauđića, kojemu je rješenje problema akustike tako vanredno uspjelo. Velegradska dvorana sad je dovršena, nedostatci prvih dana su uklonjeni, tako da je i vanjska slika bila vrlo prijatna.

Koncerat otvorila je Zagrebačka filharmonija izvedbom R. Straussove poletne sinfonijske pjesni »Don Juan«. Uslijed spomenute početne nesigurnosti ova kompozicija nije zvučila tako sjajno i neodoljivo, kako smo ju od naše filharmonije nedavno već čuli, medutim muzičari su se brzo priučili na novu akustiku. Kod Čajkovskijeve neobično efektne sinfonijske pjesni »1812« filharmoničari su se već osjećali sigurnima: polučili su uspjeh, kakvoga naša muzička kronika još nikada nije zabilježila. Oduševljena publika nije se naime nakon svršenog koncerta micala sa svoga mjesta i tako je dugo burno povladivala, dok se orkestar nije povratio na ispražnjeni podij, da opetuje čitavo djelo! Repeticija nadmašila je još prvu izvedbu — filharmonija našla se je potpuno u svom novom domu.

»1812« je zapravo prigodna kompozicija, zamišljena za izvedbu pod vedrim nebom. Pisana za osobito jaki, naročitom limenom harmonijom prošireni orkestar, izvedena je ova himna na rusku pobjedu nad Napoleonom prvi puta g. 1880. prigodom posvete crkve Spasitelja u Moskvi pred crkvom, a finale je bio uzveličan gruvanjem topova i zvonjavom zvona. Silni uspjeh prokrčio je tome djelu put u sve velike koncertne dvorane svijeta; uspjela je svagdje ,pa i u Zagrebu, najprije u izvedbi češke, a sad evo i zagrebačke filharmonije. Prozirna, iz poznatih motiva Marseillaise i ruske himne te jedne ruske crkvene pjesme građena tematika, topla melodija u kantileni i osobito efektna instrumentacija biti će uzroci velikome uspjehu ovoga dijela i kod široke publike, i ako su mnoge ostale Čajkovskijeve kompozicije muzikalno vrijednije od »1812«. G. M. Sachs stekao si je kao dirigent ovoga koncerta novih zasluženih lovorika.

Između obih sinfoničkih kompozicija pjevao je vanredno simpatični, svježi mješoviti zbor »Intelektualaca« pod ravnanjem svog talentiranog mladog dirigenta g. Matza zborove od Grečanjinova, Čajkovskoga, Mokranjčevog »Kozara« i kao novost »Kamen«, vrlo zvučno i muzikalno lijepo zamišljeni kor mladog komponiste g. Ouřednika (pisano 1919.) — kod kojega se još jasno osieća utiecaj ruske muzike. »Intelektualci« stupili su u redove naših najboljih zborova, pak se nadamo, da će ustrajati na tako lijepo započetom putu.

Lujo Šafranek-Kavić.

Hrv. pjev. društvo »Kolo«. Kroz mnogo decenija prednjačilo je ovo zaslužno društvo svim našim vokalnim udruženjima u gajenju narodne naše popijevke. »Kolo« prošlo je tradicije Lisinskoga, Zajca, Eisenhutha, Vilhara, Novaka, i u ovim tradicijama ostalo je i onda, kada su se neka mladja društva već priključila modernijoj struji u našoj nacional noj kompoziciji. Ima već više godina otkako je »Kolo« izgubilo umjetničko vodstvo medju pjevačkim društvima, što se ima pripisati osim konzervativizma u programu rada i tomu, što se pomladjivanju pjevačkog zbora nije posvećivalo dovoljno pažnje. Prije dvije godine medjutim promijenila je nova uprava radikalno ovaj smjer, koji je vodio sve daljnjem zaostajanju. Umjetničko vodstvo bi povjereno naprednim, ambicioznim mladim kapelnicima, gg. O. Smodeku i Jozefoviću, a sam pjevački zbor temeljito je regenerisan — na mjesto letargije dolazi in-

tenzivni rad Već u prošloj sezoni mogli smo ustanoviti veliki napredak. Svojim ovogodišnjim koncertom (9. II.) pokazalo je pomladjeno »Kolo«, da trud nije ostao bez uspjeha, jer »Kolo« je opet stupilo u redove naših najboljih pjevačkih zborova, — sad opet može da se takmi za vodstvo, za prvenstvo.

Program ovogodišnjeg koncerta bio je posvećen jugoslavenskoj narodnoj modernoj. Uz harmonizacije Kimovca, Deva, Hatzea, Lučića, Paščana, Lhotke, Krajanskoga i Žganca treba osobito istaknuti Štolcerovu: »Voda zvira« radi skroz individualnog originalnog shvaćanja; ovaj mješoviti zbor osobito je zvučan, interesantan i efektan. »Kolo« svladalo je uzorno velike poteškoće intonacije, ritma i polifonije. Mokranjčevim VII. rukovetom, jedinom starijom kompozicijom programa, postiglo je »Kolo« iskreni uspjeh. I »obradbe« nar. napjeva Konjovića. Grgoševića, Jozefovića i Širole naišle su na razumijevanje sa strane publike. Dobronićev efektni zbor »Čobani i Sojčica« pokazao nam je ponovno. da njegova najjača strana leži u vokalnoj kompoziciji, gdje se melodička invencija može nadomjestiti pučkom kojom melodijom. Dobronić stvorio si je naročitu, tipičnu tehniku za obradbu narodnih popijevaka. na koju su se medjutim i pjevači i slušaoci već priučili.

Jugoslavenska moderna stvorila je u malo godina onaj temelj. na kojem će naša narodna kompozicija moći da se samostalno razvija — slobodnije nego dosele — možda u onom smjeru, kako ga u začecima možemo opaziti kod Štolcera i Širole. »Kolo« pod vodstvom svoga zaslužnoga dirigenta, g. Smodeka. dalo nam je o tome u izvrsnoj izvedbi jasnu sliku. Kod jutarnjeg koncerta 19. II. opetovalo je »Kolo« isti program s jednakim uspjehom. koji ga je pratio već kod prve izvedbe u Zagrebu i na turneji u Ljubljani, Beogradu. Novom Sadu i t. d.

Lujo Šafranek-Kavić.

Odbor za podizanje spomenika Josipu Runjaninu u Novom Sadu izdao je proglas, u kojem poziva na sakupljanje prinosa za podignuće nadgrobnog spomenika kompozitoru »Lijepe naše domovine«. Njegov grob na Uspenskom groblju je zapušten i bez spomenika. Umoljavaju se naročito gradska i općinska zastupstva da votiraju svote za spomenik, a pjevačka društva da priredjuju koncerte u tu svrhu. Lijepu tu zamisao najtoplije preporučamo i molimo da se prinosi u navedenu svrhu šalju na predsjednika odbora g. Veljka Mirosavljevića. protu u Novom Sadu.

Hrv. pjev. društvo »Jeka« u Samoboru priredilo je dne 15. I. koncerat s ovim rasporedom: V. Novak: »Hrv. davorija«; Iv. Padovec: »Moje jutro«; Fr. Vilhar: »Ja te ljubim«; Gj. Eisenhuth: »San«; A. Andjel: »Hrv nar. pjesme«; V. Žganec: »Hrv. nar. popijevke iz Medjumurja«; Iv. Zajc: »Crnogorac Crnogorki«. Koncerat, pod vještim ravnanjem neumornog zborovodje M. Zjalića vrlo je uspio, pjevači (ima ih 50) pjevali su ne samo s razumijevanjem, već i s ljubavi. Može se kazati, da »Jeka« raspolaže sada s vrlo dobrim ne samo muškim. već i mješovitim zborom. Želimo da pjevači i pjevačice ostanu na okupu, da uzmognu za dvije godine dostojno proslaviti pedesetgodišnjicu »Jeke«.

Hrvatsko pjev. i glazb. društvo »Kuhač« u Osijeku održalo je 15. I 1922. svoju XXVII. godišnju glavnu skupštinu, na kojoj je izabran novi upravni odbor. koji se konstituirao ovako: predsjednik Lujo Vice. ravnatelj Franjo Höger, tajnik Andrija Grković, blagajnik Tomislav Rauk. odbornici: Dragutin Gürtl, Rudolf Capić. Milan Pichler. Zdravko Dlustuš, Dragutin Škuljević, Josip Savić, Antun Orel, Mišo Weiss, Rudolf Kiralji. Društvo broji 24 utemeljitelja, 244 podupirajućih i 35 izvršujućih članova.

Hrv. pjev. društvo »Zrinjski« u Osijeku imalo je 29. I. svoju 25. glavnu skupštinu. Društvo je razvilo prošle godine zamjernu djelatnost, imalo je 70 pokusa, priredilo uspjeli koncerat i sudjelovalo na nekim pjev. slavama. Društvo broji 50 izvršujućih članova. Nedavno izgubilo je društvo svog mnogogodišnjeg predsjednika Ljuboje Dlustuša i svoga bivšeg predsjednika i dobročinca prelata Josipa Horvata. Per acclamationem biran je novi odbor i to: A. Plein predsjednikom. Antolković potpredsjednikom, tajnicima N. Klem i dr. I. Kovač, I. Metzing blagajnikom, poslovodjima Tkalčević i Kovačević, arkivarom I. Petrović, barjaktarom I. Pinter, a odbornicima: L. Kozmar, I. Šeper, T. Knopp. R. Borenić, I. Podmetnik, H .Sirovatka, S. Kandjera. B. Badjun, dr. I. Cepelić, Č. Plavšić i Vl. Aksman. Zborovodja društva je i nadalje kazališni kapelnik Lav Fritz.

Srbija.

† Dr. Tihomir Ostojić. sveuč. profesor u Skoplju i član srpske kr. akademije. umro je u Beču 18 X. 1921. Rodjen 5. VI. 1865. u Semiklušu u Banatu. svršio je srednje škole u Novom Sadu. a filozofiju u Pešti i u Beču. Već u gimnaziji zanimao se za muziku. koju je učio od prof. I. Grčića. a došavši u Peštu, položio je prijamni ispit na muzičkoj akademiji. no nije se u nju upisao. jer nije mogao plaćati školarine. Ipak se privatno sam lijepo glazbeno izobrazio, pa je kasnije radio ne samo na naučenjačkom već i na glazb. polju. Od njegovih tiskanih skladbi spominjemo; Staro karlovačko pjenie za mješ. zbor (1887.), Srpsko novosadsko kolo za klavir (1891.)) Srpski zvuci, nar. pjesme i igre za klavir (1891.), Pravoslavno crkv. pjenie po starom karlovačkom načinu za mješ. zbor (1902.). Nekoliko skladbi ostavio je i u rukopisu. U svom znanstvenom radu posvetio je pažnju i glazb. pitanjima. Spominjemo njegove članke: Obredne pesme u Potisju. Pravoslavno srp. crkv. pjenie po starom karlovačkom načinu, Negujmo crkvenu pesmu, Predlog o izdavanju zbornika

srp. četveroglasnih pesama. Časna mu spomen!

Po »Muz. Glasniku«.

Naše muzičke prilike. Pod tim naslovom govori u 2. br. »M. Gl.« Božidar Joksimović o razvitku nacijonalne muzike kod Srba i o njezinim budućim zadaćama. Spominje baštinu Turaka, orijentalnu muziku, koju su naročito njegovali cigani i koja je iščezla sa nestankom Turaka, a njezinim nestanjem pomalo se uskrisivala prava narodna muzika, koja se uzdržala u srpskim selima, u narodu. Na žalost nije ga bilo, koji bi tu muziku prikupio, procjenio i prebrao. I rad Josifa Šlezingera, koji je g. 1829. prešao Srbiju i trudio se da radi u duhu srpske narodne muzike, nije imao velikog uspjeha, jer on kao stranac nije poznavao narodnu dušu, nije znao, gdje je vrelo narodnih popijevaka, koje je bilježio po gradovima, dok mu je selo bilo nepoznato. Više i mnogo bolje radio je na tom polju Kornelije Stanković (1831.—1865.) i učinio bi sigurno mnogo, da nije rano legao u grob. Njegovi sljedbenici Davorin Jenko, Josif Marinković i Stevan Mokranjac pošli su pravim putom i uradili su mnogo za narodnu umjetničku muziku, iako ne toliko, da bi srpska umjetnička muzika pokazala svoju individualnost. Narodno muzičko blago još nije bilo pokupljeno iz svih strana naroda, pa je zato njihov rad bio uzak i djelomičan. Valja zato, da se današnji muzičari ozbiljno prihvate posla. Najprije treba da prikupe sve narodno muzičko blago u srpskom narodu, a onda moraju ga proučiti, shvatiti i njime se inspirirati za umjetničko stvaranje. Učine li to, imati će pod rukom svu muzičku gradju i sve muzičke elemente za umjetničko stvaranje svijų vrsta muzičke umjetnosti, pa i onih najglavnijih: opera i simfonija. Tako i samo tako moći će stvoriti svoju veliku muzičku umjetnost.

Muzička škola u Beogradu osnovana je g. 1899. po beogradskom pjevačkom društvu, a inicijativom pok. St. Mokranjca, koji je njom upravljao sve do g. 1914. Škola se najprije uz neznatnu pomoć beograd. pjev. društva uzdržavala školarinom, tekar g. 1905. dobila je prviput državnu potporu od 1200 din. U prvoj škol. godini 1899.—1900. bio je upisan 41 učenik. Predavali se ovi predmeti: klavir, violina, solo-pjevanje i teorija. Škola se za svake godine postepeno razvijala, angažovala je nove nastavnike, priredjivala učeničke produkcije, obrazovala nastavnike za srednje škole i slala svoje učenike na dalinje nauke u inozemstvo. S malim izuzetkom, mladja generacija srpskih muzičara dobila je u toj školi najglavnije osnove muzičkog obrazovanja. Sada upravlja tom školom ravnatelj Jovan Zorko. Broj upisanih učenika u ovoj škol. godini je 810. U njoj rade 24 nastavnika, koji predavaju ove predmete: cielokupnu muzičku teoriju, orkestar, solo-pjevanje, klavir, violinu, violu, čelo, kontrabas, flautu, obou, klarinet, fagot, rog, trombon. Ima nade, što je i posve opravdano, da će se ta škola u najskorije vrijeme pretvoriti u državnu školu — konzervatorium — predajući državi sav svoj inventar.

»M Gl.«

Muzička škola »Stanković«, osnovana je g. 1911. prema statutima pjev. družine »Stanković« u njezinom domu. (Ulica Miloša Velikog br. 1.) U školi radi 15 nastavnika, a ravnateljem joj je Hinko Maržinec. Ove škol. godine polazi školu 630 učenika.

»M. Gl.«

O koncertu Ćirila Ličara u Beogradu 17. I. piše »M. Gl.«: Pijanistu, koji je tačke svoga raznovrsnog programa izvodio jasnom tehnikom i s umetničkim izvodačkim manirima, pozdravila je burno, na žalost vrlo malobrojna publika. Njegov muzički način u izvodenju čeških kompozicija pokazuje ozbiljnost i duboko razumijevanje u stilu tih dela. Isto tako u izvodenju Betovena i Šopena postigao je nesumljiv uspeh svojom temperamentnom i bravurnom tehnikom. Na izazivanje, kome nije bilo kraja, dodao je pijanista još nekoliko tačaka, i kako Suk tako i Šopen primljeni su sa najvećim entuzijazmom, naročito od beogradske muzičke mladeži, koja je sačinjavala glavni deo prisutnih slušalaca.

O koncertu Zlatka Balokovića u Beogradu 2. I. piše »M. Gl.« medju ostalim: G. Baloković je treći put u našoj sredini. I ovoga puta on je ostavio nepodeljeni utisak prvoklasnog umetnika. Neobično velika i kristalno čista tehnika, sa lepom i širokom kantilenom, osvajala je slušaoce sa svakom novom piesom, koju je izvodio.

Slovenija.

Potporno društvo organistov u Ljubljani zamolilo je biskup. ordinarijat, da odredi;

1. kako bi se župski uredi kod popunjenja orguljaških mjesta morali obratiti na to društvo, a ne službu privatno na svoju ruku, popuniti.

2. neka bi se za orguljaše namještali, ako se ikako dade, samo ispitani orguljaši.

3. neka bi se za upražnjena orguljaška mjesta raspisao natjecaj u »Cerkv. Glazbeniku« a svaka promiena neka bi se saopćila društvu organista ili uredništvu »Cerkv. Glazbenika«.

Biskupski je ordinarijat toj opravdanoj molbi orguljaša udovoljio.

Prinosi za orguljašku školu. Kako je poznato uzdržaje Cecilijino društvo u Ljubljani već mnogo godina orguljašku školu. Prema zaključku konferencije dekana od g. 1915. morale su i župske crkve u ljubljanskoj biskupiji poduprati tu školu, pa je na taj način sabrano g. 1918. 5992 K, g. 1919. 3760 K, g. 1920. 3692 K, a g 1921. 5919 K. Unatoč državnoj potpori imala je škola zadnje tri godine deficit od preko 10.000 K. Zato je biskupski ordinarijat odredio, da moraju župske crkve počevši od g. 1922. doprinositi godišnje za tu školu po 1 din. za svakih 100 duša u župi, no najveći prinos ne smije nadmašiti svotu od 100 din. Ovi prinosi moraju se odmah poslati biskupskom ordinarijatu, pa će biti izdašna pripomoć potrebnoj toj školi u teškim sadašnjim vremenima.

Orguljaško pitanje u lavantinskoj biskupiji. Biskupski ordinarijat u Mariboru naložio je župskim uredima da urede dohotke orguljaša prema mjesnim prilikama i da se pobrinu, da će imati orguljaši potrebno za život.

Čeho-Slovačka.

Praško pjev. društvo »Smetana«, jedno od najstarijih i najboljih u Češkoj, koncertirati će, kako smo već javili, u ožujku po Jugoslaviji. Na svojoj turneji priredit će koncerte u Mariboru, Ljubljani, Zagrebu, Osijeku, Beogradu, Novom Sadu, Subotici, Vukovaru, Sarajevu, Mostaru, Dubrovniku, Splitu, Sušaku i Karlovcu.

Glazba u čehoslovačkom državnom proračunu za g. 1922. Za potporu i uzdržavanje glazbe predviđene su u češkoslovačkom državnom proračunu ove stavke: Drž. konzervatorij u Pragu 1,945.334 Kč., drž. konzervatorij u Brnu 680.633 Kč. Subvencija njemačkoj glazb. akademiji u Pragu 300.000 Kč., subvencija za škole u Češkoj, Moravskoj i Šleskoj 230.000 Kč. Subvencija glazb. škole u Bratislavi 200.000 Kč., za ostale škole u Slovačkoj 100.000 Kč — Potpore skladateljima i glazb. piscima 85.000 Kč., potpora pjev. društvu moravskih učitelja 20.000 Kč., društvu slovačkih umjetnika 5000 Kč., potpora učenicima glazbenih škola 10.000 Kč., subvencija Češkoj Filharmoniji 300.000 Kč., za izdavanje glazbenih djela 60.000 Kč. za čuvanje glazbenih spomenika 10.000 Kč., potpora za potpuno izdanje Smetaninih djela 45.000 Kč., potpora za izdanje starih čeških glazbenih djela i spomenika 5000 Kč.

Svi izdaci za glazbu iznose 4,268.949 Kč., za 711.611 Kč. više nego g. 1921.

Bibliografski katalog. Državni čehoslovački bibliografski zavod kod sveučilišne knjižnice u Pragu kani od siječnja 1922. redovito izdavati »Bibliografski katalog«. Katalog ima izlaziti svaki tjedan jedamput izuzev praznike, a bilježit će sve publikacije, što su u češkoslov. republici onaj tjedan izdane bile u češkom, bilo u kojem drugom jeziku. Svake pol godine izdat će se registar imena i djela, što će olakšati traženje. Pretplata iznosi 18 Kč. za 10 svezaka, a šalje se na adresu: »Češkoslov. ustav bibliograficky, Praha I. Klementinum ili na šek. konto br. 11.346.

»Hudební Almanach«, glazbeni almanak čehoslov. republike za g. 1922. G. I. Redaktor dr. J a n B r a n b e r g e r. Naklada Jana Hoffmanna udove u Pragu. Glazbeni almanak obuhvaća sve, što se tiče glazbe i glazbenog života u češkoj republici. Uz nekoliko informativnih članaka dra. Axmanna »O današnjem stanju češke glazbe«, O. Šoureka o Jos. Suku, B. Tvrdy-a o Vit. Novaku, dra. Koliseka »O sadanjem stanju slovačke glazbe«, dra. E. Steinhardta »O podjelbi glazbenog rada u Češkoslovačkoj«, dra. J. Branbergera »O glazbenom školstvu u Češkoslovačkoj« imade almanak opsežni i vrlo pomno sastavljen dio statistički. Tu se nalazi ponajprije popis svih čeških skladatelja, koji su rođeni iza 1800. u Češkoslovačkoj. Taj je veliki posao učinio dr. Jar. Krupka. Nadalje se u almanaku nalazi popis čeških glazbenih časopisa, pregled kazališnih repertoira i pregled koncertnih i opernih novosti u češkoslov. republici. Almanak imade i pregled glazbenih čeških publikacija i u tuđini. Uz to se tu nalazi i bogati adresar i glazbena statistika, kao popis ureda i komisija, glazbenih zavoda.

Poljska.

U Poznanju priredio je dne 19. XII. 1921. u velikoj sveučilišnoj dvorani glasoviti poljski organista M i e c z i s l a v S u r z y n j s k i vrlo uspjeli koncerat na orguljama. Za vrijeme rata potucao se je taj glasoviti organista i profesor varšavskog konzeratorija po velikoj Rusiji kroz cijelih sedam godina, dok je konačno tu svoju martirologiju dovršio materijalnom i moralnom pobjedom.

Na programu bio je Händelov koncerat za orgulje, te Bachova fuga, toccata i sonata. Rheinbergerova »Vizija« prikazana je s efektnim registrima, a tako i Nowowiejskijeva »Kolenda«. Šteta što su orgulje u toj velikoj auli takove, da nije mogao odlični umjetnik pokazati sve svoje vrline. Kod koncerta sudjelovao je i katedralni kor pod ravnanjem veleč. G i e b u r o w s k o g a. Kor se je odlikovao preciznim izvadjanjem. Osim kompozicija od Palestrina, Corsi, Roselli i Croce izvodile se i dvije poljske kompozicije od Z i e l e n s k i e g a i od D i o m e d e s a C a t o n a sa muškim zborom. Te su se vrlo svidjele, te su bile bolje primljene od Bosletove skladbe, kojom je koncerat završio. Mnogobrojna publika je burno povladjivala koli Szurzynjskome tako i Gieburowskome.

Dne 21. XII. izvodila se prvi put u poljskom jeziku u Poznanju Wagnerova opera »Walküre«, koja je lijepo uspjela, makar da se ne može tražiti od mlade opere ono što se sve treba za izvodjenje Walküre, koja iziskuje najbolje pjevače svijeta i ogromni orkestar. Taj bi se u Poznanju morao podvostručiti što žalibože nije moguće. Osim toga iziskuje predstava Walküre toliko vremena za priredbu i studiranje solista, da je to teško izvesti savršeno drugdje nego baš u specijalnom Wagnerovom kazalištu. Operni direktor D o l z y c k i i svi solisti učinili su što su samo mogli, da je opera uspjela, te su dapače i Wagnerovi entuziaste s izvedbom bili zadovoljni. Inscenacija je takodjer vrlo uspjela, a napose se mora naglasiti, da je cijela opera izvedena u sve tančine sa skroz poljskim personalom, jednako kod solista, tako i u orkestru i koru. **Dr. Fr. Bučar.**

Poljska glazba u inozemstvu. Prošle jeseni priredio je glasoviti poljski glazbenik H. O p i e n j s k i nekoliko koncerata i konferencija o poljskoj narodnoj glazbi u Veveju u Švicarskoj i u Mülhausenu u Alzaciji. Na koncertima sudjelovali su osim g. Opienjskoga i gospodica L i d i j a B a r b l a n, profesorica pjevanja u državnoj glazbenoj akademiji u Poznanju i poznati tenor g. M a l a w s k i. O

koncertima su izašle vrlo laskave recenzije u tamošnjim njemačkim i francuskim novinama, Uopće se svi čude, da se tako malo znade o tim narodnim melodijama, kojih je glazbena esencija upravo prvoklasna. U bogatim narodnim poljskim pjesmama imade toliko originalnosti i bogatstva harmonije, veselja, n. pr. u krakovjaku i mazurki, te kašubskim pjesmama, da se to ne može prispodobiti s monotonim alzačkim pjesmama. Kritičari tuže se, kako je malo na zapadu poznato o poljskoj narodnoj glazbi, koja se osobito ističe u Gornjoj Šleskoj. U »Journal d' Alsace« piše Gerald, profesor muzikologije na sveučilištu u Strassburgu, da je tim koncertom zapadnim narodima otkrivena prekrasna muzična literatura istočnog slavenskog naroda. Iz tih narodnih pjesama čita se prava duša naroda. Savršena harmonizacija Opienjskoga i Kamienskoga pomogle su do vanrednog uspjeha. Gospojica Barblan pjevala je umjetnički francuskim i poljskim jezikom, a g. Opienjski dodavao je na konferenciji i etnografska tumačenja o materijalu u narodnim pjesmama.

Dr. Fr. Bučar.

Njem. Austrija.

Hrv. korali u Beču. U vrijeme rata prestala je služba Božja za Hrvate u Beču, a prijašnju hrv. crkvu (Stiftskirche u Mariahilfstrasse) zauzeli su Slovaci Dr. Aleksander Gahs, svećenik zagreb. dieceze, koji se nalazi na naukama u Beču, zauzeo se opet za tu stvar, pa počevši od nove godine služi svake nedjelje i blagdana i drži kratku propovijed za Hrvate u 11 sati u crkvi sv. Mihaela (preko puta od Augustineuma). Kod sv. mise orgulja dominikanac o. Jordan Viculin iz Dalmacije, koji se nalazi u Beču na glazb. naukama, a pjevaju pjesme iz Vjenčeve: Hrv. crkv. pjesmarice hercegovački franjevci i hrv. kat. djaci iz akadem. društva »Jug«.

Dvadeset i pete godišnjice smrti Antuna Brucknera (umro 11. X. 1896.) sjetili su se svi njem. glazbeni listovi te su nekoji od njih uspomeni tog odličnog majstora, kojega vrijednost sve više raste, posvetili čitav broj. Grad Beč priredio mu je u svojoj viječnici spomenslavu. Na kući u Belvederu, u kojoj je majstor umro, uzidana je spomen-ploča s njegovim reliefom. U samostanu u St. Florianu našlo se uz njegove skice i osnove više do sada nepoznatih Bruckenerovih kompozicija iz njegovih mladjih godina. Prigodom njegove spomen slave u St. Florianu su nekoje od tih izvedene, tako: kantata »Auf Brüder«, muški zbor, »Das Lied vom deutschen Vaterland«, duhovna pjesma »Entsagen« za zbor, sopran-solo i orgulje te kompozicija 22. psalma za miešoviti zbor i klavir. Poznati istraživač Brucknerovih djela Franz Gräflinger iz Linza izdati će njegove listove u nakladi Gustava Bossea u Regensburgu.

Na crkvenoj glazbenoj školi u Klosterneuburgu preuzeo je mjesto ravnatelja poznati dr. Andreas Weissenbäck Njegova je zasluga, da je u samostanu otvoren internat za one, koji tu školu polaze. Dosadanji ravnatelj Vinzenz Goller napustio je to mjesto, da može dovršiti veća svoja glazbena djela. On ostaje i nadalje kao profesor na toj školi, a preuzeti će i upravu instituta »Cäcilia« za gradnju orgulja.

Pronadene tri simfonije J. Haydna. U biblioteci knezova Wallensteina našao je arhivar Dr Diemand tri dosad nepoznate simfonije J. Haydna. Haydn ih je po svoj prilici sastavio po nalogu kneza Ernesta von Oettingen-Wallenstein i izveo u listopadu 1789. prvi put u Wallensteinu.

O. S.

Njemačka.

† **Artur Nikitsch**, dirigenta svjetskog glasa, umro je dne 23. I. u Leipzigu od španjolske groznice. On se rodio 12. X. 1855 u Lebeny Sz. Miklos u Slovačkoj. G. 1874. svršio je bečki konzervatorij i stupio kao guslač u dvorski orkestar G. 1878. postao je drugim kapelnikom kod gradskog kazališta u Leipzigu, gdje se tako istaknuo, da je već g. 1882. postao prvim kapelnikom. G. 1889. naslijedio je Gerika kao dirigenta simfoničkih koncerata u Bostonu, a odanle pošao je g. 1893. za ravnatelja opere u Peštu G. 1895. vratio se u Leipzig kao kapelnik u »Gewandhausu«. Uz to je sa sjajnim uspjehom kao gost dirigirao koncerte u Berlinu, Hamburgu, Petrogradu i t. d. te poduzimao s berlinskim filharmoničkim orkestrom koncertna putovanja po svim većim evropskim gradovima. Od g. 1902.—1907. bio je ravnatelj konzervatorija u Leipzigu i ravnatelj gradskog kazališta. Kao kompozitor nije mnogo pisao, pa su poznate od njega samo fantazija za orkestar, jedna simfonija, kantata, gudalački kvartet i sonata za violinu. Nikitsch bio je jaka umjetnička narav, koji je svojim solidnim radom stekao svagdje zasluženo priznanje.

Zavod za crkvenu glazbu u Leipzigu. Nedavno je u Leipzigu osnovan zavod za crkvenu glazbu kao dio tamošnjeg konzervatorija Ravnateljem zavoda imenovan je profesor Karlo Straube, poznat virtuoz na orguljama i čuveni strukovnjak u crkvenoj glazbi. Velik dio troškova za taj zavod nosi sam grad, koji je dao besplatno zgradu tome zavodu i novaca u svoti 165.000 Mk.

Švicarska.

† **Hans Huber.** U decembru prošle godine umro je jedan od najznatnijih švicarskih kompozitora Hans Huber. Rodio se 28. VI. 1852. u Schönewerdu kod Oltena te je od g. 1870.—1874. učio na konzervatoriju u Leipzigu. Kao učitelj djelovao je na glazbenoj školi u Bazelu. Njegov kompozitorski rad je vrlo opsežan Napisao je 7 sinfonija, 2 serenade, 4 koncerta za klavir, 9 sonata za violinu, 4 za čelo i mnogo raznih orkestralnih skladbi. Njegove su opere: Weltfrühling (1894.), Kudrun (1896.), Simplicius (1912.) i Frutta di mare (1914.). Uz oratorij: Weissagung und Erfüllung (1913.) napisao je mnogo djela za soli, zbor i orkestar te razne muške i ženske zborove. Spominjem

i devet njegovih srpskih i rumunjskih pučkih popijevki za mješoviti zbor. Huber bio je jak muzički talenat, kojemu su bili uzorima Schumann i Brahms. Iako se opaža u njegovim djelima i utjecaj Wagnera i Liszta, ipak je sačuvao svoje osebine, koje mu zajamčuju odlično mjesto medju novijim njemačkim glazbenicima.

Italija.

† Angelo de Santi. Dne 29. I. umro je u Rimu u visokoj starosti generalni predsjednik »Assoziatione Italiana Santa Cecilia« i ravnatelj više škole za crkvenu glazbu o. Angelo de Santi. Njegov rad oko preporoda crkvene glazbe u Italiji u cecilijanskom pravcu je vrlo znamenit, pa vrlo žalimo, što je rat s Italijom zapriječio, da nismo mogli biti u užem saobraćaju s tim velikim Cecilijancem. Cecilijanski pokret ne samo u Njemačkoj, već i u drugim zemljama, pozorno je pratio, pa nam je dne 20. III. 1915. pisao: Iz »Bollettino Ceciliano« Vi ćete razabrati, što se tiče našega pokreta za vrijeme prošle godine. Nije sve, jer nije moguće sve iznijeti, no dosta je, da se dobije pojma o važnijim stvarima. Da bi se sličan pokret i u Hrvatskoj izveo, čini mi se, da bi valjalo hrv. Cecilijino društvo postaviti na temelj konstitucije »Multum ad movendos« Pija IX. od 17. XII. 1870., kako je to učinjeno u Njemačkoj i u nas, pak bi trebalo osnivati župske i dijecezanske sekcije u svim hrv. zemljama. Prva organizacija bit će bez sumnje vrlo teška, jer valja naći u svakoj biskupiji delegata, koji bi bili sposobni ustrojiti diecezanske sekcije. Potrebno je imati ne samo velik broj osvjedočenih pristaša, nego i dobro poučenih organista. Potrebno je često na raznim mjestima obdržavati javna raspravljanja i dobre glazbene izvedbe, koje neka služe za primjer. Sve to nije moguće učiniti u kratko vrijeme, nego malo po malo s mnogo strpljivosti i ustrajnosti. Mogli bi mnogo preuzeti od Njemačke, a takodjer od Kranjske, gdje je po mom mnijenju cijela stvar na dobrom putu.

Posebne poteškoće vladat će možda glede gregorijanskog pjevanja zbog nestašice dobrih organista. No tome bi se dalo doskočiti, ako bi se po kojega mladoga svećenika poslalo na papinsku školu u Rim, koja je medjunarodna, a gdje bi se oni obučavali u gregorijanskom pjevanju, u orguljanju te u crkv. skladaniu. Ako bi svaka hrv dieceza poslala po jednog učenika, nakon kratkoga vremena bi imali lijep broj dobrih glazbenika. Ovo su općenite misli, koje bi možda mogle stvari koristiti.

Angelo de Santi vrlo se zanimao za naše glasilo, koje smo slali na njegovu školu, na to je nadošao rat, koji je na žalost prekinuo naše veze. No i ovo njegovo pismo dokazuje, kako se on zanimao za cecilijansko gibanje u opće te je zavrijedio, da mu sačuvamo trajnu spomen. Pokoj njegovoj plemenitoj duši!

Novi oratorij. Za proslavu sedamstogodišnjice smrti sv. Dominika napisao je franjevac O. Pacini oratorij »Transitus Divi Dominici« na riječi dominikanca O. Marinia. Prva je izvedba bila dne 19. IX 1921. u Bologni u crkvi sv. Jakova pod ravnanjem M. Aloisia.

O. S.

Za talijansko glazbeno kazalište. Permanentna komisija za glazbenu i dramatsku umjetnost predala je talijanskom ministarstvu nastave referat o uporabi glavnice, osigurane na temelju zakona od 23. I. 1921. za unapredenje dramatskog i lirskog kazališta.

Glede svote od 140.000 lira namijenjene operi odlučeno je dopitati po 50.000 lira dvim kazališnim poduzećima, koja će po sudu te komisije izvoditi dvije najbolje još ne izvodene opere živućih talijanskih manje poznatih skladatelja, kojima će operama biti osigurano dostojno predstavljanje kroz g. 1922. na kojem priznatom talijanskom kazalištu. Po 10.000 lira doznačit će se dvim skladateljima tih izabranih opera na račun troškova za glazbeni materijal Ostatak od 20.000 lira ostavljen je za nepredvidjene slučajeve. Kazališna uprava koja se misli natjecati, mora svojoj molbi priložiti orkestralnu partituru dotične opere.

Ova će plemenita nakana bez sumnje mnogo koristiti. Glazbena će izdavalačka poduzeća praviti manje poteškoće mladjim glazbenicima, jer uspjeh ovih, biti će i njihov. I glazbenici će se osokoliti nadom, da će im djela doći na vidielo barem za pokus. Kazališna će poduzeća posegnuti za novim repertoirom, jer je ovaj zakon glavno njima u prilog.

O. Sokol.

Glasovita operna premiera u Bologni. Početkom prosinca 1921. bila je prvi puta u Bologni u »Teatro Communale« izvedena nova opera odličnog talijanskog skladatelja Franciska Alfana »La legenda di Sakuntala«. Autor pripada mladoj generaciji talijanskih skladatelja, koji svršiše svoje nauke u Njemakoj, te koji znadoše svoj originalni bogati romanski temperamentski dar spojiti sa strogom školom njemačkog glazbenog umijeća. Alfan je uopće imao prve uspjehe u Njemačkoj, gdje je tvrtka Bote i Bock izdavala njegove skladbe, a breslavsko kazalište izvelo njegovu operu »An der Quelle von Ensschir«. U Bremenu se s uspjehom izvela njegova g-dur simfonija, a u Berlinu komična opera »Uskrsnuće«. U Milanu u kazalištu »Scala« izvedeno je njegovo glazbeno dramatičko djelo »L'Ombra di don Giovanni«. Posljednjih godina radio je na legendi, koja je izvedena u Bologni.

Francuska.

† Dom. Rafael Andoyer. Prošle godine 14. X. umro je nakon dugotrajne i teške bolesti priznati stručni pisac na polju gregorijanskog pjevanja Andoyer. Rodio se je g. 1858. u Parizu, a g. 1879. stupio je u red Benediktinaca te je od tog doba veoma marljivo radio na obnovi gregor. pjevanja naime

na tom da se točno ustanovi, kakovo je bilo greg. pjevanje, te da se upozna njegov stil Radio je zajedno s Dom Pothierom i s Dom Guerangerom, koji su radili oko restauracije greg. knjiga, tako je suradjivao kod izdavanja »Antifonara«. Pisao je o brevijaru sv. Denisa i o greg. pjevanju u mnogim glazb. časopisima. Mnogo je radio na »Kyrialu« vatik. izdanja, kao i na drugim vatik. izdanjima i tu je mogao dobro upotrijebiti svoje teoretsko znanje. Na 1. kongresu u Strassburgu 1905. govorio je o principu gregor. metode. Napisao je cijeli niz članaka kao Toni Communes u vatik. izdanju, o oficiju za pokojne, rimsko predgregor. pjevanje, stara liturgija u Beneventu i t. d.

On nije bio samo pisac i teoretičar, nego je svoje principe i praktično provadjao kao učitelj greg. pjevanja. Glas je imao vrlo jak i opsežan, pjevao je sigurno, te je taj glas sačuvao do zadnjih godina svoga života.

Rado je pisao pod pseudonimom R. Scribe.

Engleska.

Cesar Thomson. U zadnjem broju spomenuli ste koncerat, što ga je priredio u Londonu glasoviti virtuoz na guslama Cesar Thomson, pa držim, da će čitatelje »Sv. C.« zanimati, ako progovorim par riječi o tom odličnom majstoru. Rodio se 17. III. 1857. u Liègeu. Svršio je nauke na konzervatoriju u svom rodjenom gradu, a zatim studirao kod Henrika Vieuxtempsa, Henrika Wieniawskia i Vilima Masona. Kao mladić proputovao je Italiju i Španiju, te u centrima Europe pobudio senzaciju à la Paganini. G. 1873. fungirao je kao solista u orkestru baruna Derviesa u Luganu te g. 1879. stupio u Bilse-orkestar u Berlinu. Njegov neobični uspjeh na »musical festivalu« u Bruxellesu donio mu je visoka odlikovanja sa strane kralja, koji ga je god. 1883. imenovao vodjom majstorske škole u Liègeu. Tekar od sada pošao je na svoje triumfalne tourneje, kojim je proslavio svoje ime. On zapanjuje svojom enormnom tehnikom, napose sa svojim »tours de force«. Uza sve to, on je više guslač za odgojena, kultivirana slušaoca ,nego za masu; to je i razlog, da nije bio nikada popularan. Sam kaže, da su dani virtuoza odbrojeni. Sva inteligencija, energija i genius modernog komponiste posvećeni su orkestru, pa će taj pomalo istisnuti virtuoza.

G. 1798. ostavio je Thomson Liège te se preselio u Bruxelles, gdje djeluje do danas kao profesor na konzervatoriju. Ondje je složio i gudalački kvartet (Thomson, Laoureux, Vanhout, Jacobs) Njegove mnogobrojne kompozicije sastoje od transkripcija starih talijanskih majstora ,fantazije na skandinavske melodije, transkripcije Dvořakovih slavenskih plesova, Chopinovih mazurki i t. d. Vrlo su važne i njegove originalne kompozicije: »Passacaglia« i »Rapsodija zingareska«, u kojima kroči posve novim stilom i idejama u violinskoj glazbi.

Miroslav Shlik.

Jan Kubelik, koji je priredio ove sezone u Engleskoj više koncerata, svirao je dne 12. XII. 1921. ovdje u Southamptonu te zaista vrlo uspio. Pisala kritika što mu drago, on je još uvijek veliki majstor i muzičar. Poslije koncerta imao sam prilike, da dulje vremena s njim razgovaram. Bio je osobito ljubazan i susretljiv.

Miroslav Shlik.

Švedska.

Dobrotom gospodje Karin Jensen, supruge poznatog našeg švedskog prijatelja i slaviste netom umrlog dr. Alfreda Jensena dobio sam od njegove kćerke Ane, koja je upravo svršila stockholmski konzervatorij, najnoviji broj jedinog švedskog muzičkog lista »Musiktidning«. Taj je list na dulje vremena prestao izlaziti poradi prevelike skupoće u štampi, koja se pojavila i u neutralnoj Švedskoj za rata i nakon rata. To je br. 14—15. XXII. godišta stručnog glasila za švedsku glazbu, koje izlazi u Stockholmu pod redakcijom musikdirektora A. O. Assara i to svaki tjedan. Taj je časopis ujedno službeni organ društva švedskih organista i muzikalne akademije, te donosi stručne članke o socijalnom položaju tamošnjih crkvenih orguljaša. Akademija glazbe imade svoju veliku posebnu biblioteku, kojom se mogu služiti svi njezini članovi.

Medju raznim vijestima čitamo, da je cijela muzična ostavština glasovite pjevačice Adeline Patti, koja je bila udata za švedskog grofa Rolfa Cederströma poklonjena nakon njegove smrti muzikalnoj akademiji U toj ostavštini nalazile su se razne operne uloge Pattice, kako ih je ona sebi primijenila za pjevanje i skraćivala. Nalaze se tu dedikacije sa vlastoručnim potpisima Aubera, Meyerbeera, Verdija i Gounoda. Osim toga poklonjeno je i odijelo, u kojem je Pattica pjevala u Faustu kao Margareta, te po jedna toaleta, u kojoj je pjevala Luciu i Carmen.

Interesantan je članak o švedskim koncertima u Pragu i Beču, koji su se obdržavali ove jeseni pod pokroviteljstvom švedskog ministra u Beču g. Ewerlöva. Bečki filharmonički orkestar izvodio je pod ravnanjem Šveda Nilsa Grevilliusa, a uz sudjelovanje švedskih solista Valborga Mallandera i Georga Maikela »Simphonie tragique« od Berwalda, simfoniju br. 4 od Alfvena u c-molu i overtiru 1812. od Čajkovskoga. Uspjeh koncerta, kojemu su pribivali zastupnici vlade i strani diplomate bio je vanredan, te je publika osobito aklamovala Grevilliusa i Alfvena. Predsjednik bečke filharmonije predao je Grevilliusu srebrenu plaketu na uspomenu nezaboravnog koncerta, te ga je zamolio, da što prije dodje i opetuje svoj program.

Nekoliko dana poslije dirigirao je Grevillius jedan takav koncerat i u Pragu u tamošnjoj filharmoniji, gdje je takodjer vrlo uspio. U Pragu se je davala Atterbergova druga simfonija i Alfvenova treća, ponajboljih švedskih modernih muzičara.

Još zanimljiviji je članak o koncertnoj turneji praških učitelja po Švedskoj. Dirigent kora prof. Spilka izjavio je, da se Česi vrlo zanimaju za švedsku glazbu, pa da se na češkim koncertima nalaze i imena švedskih komponista Alfvena, Stenhammara i Peterson-Bergera. Od novijih komponista osobito je Spilka zavolio Natanaela Berga i Liljeforsa, koje će prikazati svojoj češkoj publici. Jednako je uzeo sobom i pjesme i romanse od Rangströma, Järnefelda, Gustava Nordvista i razne komade za glasovir od Lenarta Lundberga i Adolfa Wiklunda. Ujedno se on pobrinuo, da se mnoge češke i slovačke pjesme, što su ih pjevali u Stockholmu, izdadu u Švedskoj, te je našao za to nakladnika Abrahama Lundquista u Stockholmu. Profesor Spilka je istaknuo, kako su bili pjevači iz Stockholma susretljivi spram svojih čeških drugova i kako je bila kritika ne samo vrlo povoljna, nego i dobra te pravedna. Ma da je njegov zbor proputovao Englesku, Njemačku .Francusku i Švicarsku itd. gotovo cijeli naš kontinenat, no nigdje nije bio tako lijepo primljen kao u Švedskoj. Prof. Spilka je obećao, da će naskoro opet doći u Stockholm, pa će tada pjevati u Skansenu, u prirodnom švedskom parku i narodnom muzeju pod otvorenim nebom. Zbor čeških učitelja može izvoditi i najteže kompozicije, na pr. od Janačeka »70.000«, jer je svaki član zbora muzikalno izobražen ,a zato treba najmanje dvije godine, da može u zboru sudjelovati. Napomenuo je, kako je zbor praških učitelja, koji već 12 godina priredjuje koncerte po Europi, dobio prvu nagradu na medjunarodnoj pjevačkoj utakmici u Parizu, gdje su sudjelovali engleski, francuski, belgijanski ,holandijski i amerikanski zborovi. God. 1919. pozvan je bio zbor u London na veliku čehoslovačku narodnu svečanost, gdje ga je kritika najljepše ocijenila.

U Stockholmu saznali su Česi u zadnji čas, da će netko od kraljevske kuće prisustvovati njihovom koncertu. Prof. Spilka sazvao je svoje pjevače za sedam sati .t. j. jedan sat prije koncerta. Preveli su u brzo na češki švedsku himnu, u brzo je naučili te je već u 8 sati pjevali pred publikom. Pjevanje je bilo vrlo dobro, samo tempo nije najbolje odgovarao, kako se kasnije uvjerili. Učiteljski kor dao je jedan koncerat i u velikoj Engelbrektscrkvi, a na programu bio je na općeniti zahtjev Janačekov »70.000« Hegarov »Totenvolk«, te Brahmsove, Sibeliusove, Smetanine i Alfvenove skladbe. I drugi švedski gradovi zamolili su Čehe, da dodju k njima i priređe koncerte, no tome se nije moglo udovoljiti, jer su bili već unaprijed odredjeni koncerti u Kristianiji i Kopenhagenu. Posvuda su bile ulaznice već unaprijed rasprodane, a danski kralj je zatražio, da se u Kopenhagenu prvi koncerat održi u kraljevskom dvoru. Drugi se izvodio u velikoj dvorani magistrata, u kojoj stane do 3000 osoba. Na taj način će se u Švedskoj popularizovati češka glazba, a u Češkoj švedska, koja je takodjer na najboljem glasu. Poglavito švedski akademski pjevački zbor je medju prvima u Europi, a svakako prvak medju akademskim pjevačkim zborovima. Taj je takodjer proputovao već cijelu Europu i postigao prve nagrade kód pjevanja akademskih zborova.

Češki pak učiteljski pjevački zbor sprema se doskora na turneju u Ameriku, gdje će bez dvojbe ubrati lovorike jednako kao i na kontinentu. **Dr. F Bučar.**

... Nek je svašta ...

Novo otkriće o Paganiniju. Poznati strukovnjak u guslačkom umijeću Siegfried Eberhardt izdao je nedavno kod Fürstnera u Berlinu knjigu »Paganinis Geigehaltung«, koja je pobudila opći i živi interes u krugu violinista.

Eberhardt je više godina proučavao slike Paganinijeve, što su do nas doprle te zaključio, da je Paganini držao violin na ramenu. Na ovaj način guslač može potpuno vladati sa glazbalom, a to je od veoma velike važnosti za tehničku stranu, jer su onda isključeni dosadašnji skoro neizbježivi pokretaji glazbala. K tomu se otvaraju nove mogućnosti za sjegurnost i jakost tehnike luka. Ujedno se povećava zvučnost glazbala, pošto postaju suvišni razni rupčići, jastučići itd., što su se podstavljali, da violin bolje i sjegurnije počiva, a koji su više manje škodili zvučnosti istog. **O. Sokol.**

Mascagni-eva nova opera. »Il piccolo Marat«, njegova trinaesta kompozicija za kazalište, polučila je pravi triumf prigodom premijere. Skladatelj je sam nadzirao probe i inscenaciju i sam dirigirao na predstavi, na koncu koje su mu bile priredjene prave ovacije.

Busonieve dvije kratke opere »Turandot« i »Arlecchino« prikazivane su prvi puta u Berlinu, te primljene s velikim slavljem i entuzijazmom

SV. CECILIJA« izlazi svaka dva mjeseca, a stoji na godinu 13 din., za škole i djake 10 din. Članci, dopisi i pretplata šalju se na Janka Barlè-a, ravnatelja nadbiskupske pisarne u Zagrebu, a glazbeni prilozi na ravnatelja Franju Dugana u Zagrebu (Kaptol br. 19.).

IZDAJE: **»CECILIJINO DRUŠTVO«** U ZAGREBU. — UREDNIK LISTA: **JANKO BARLÈ**. — UREDNIK GLAZBENOG PRILOGA: **FRANJO DUGAN**. — TISAK **»NADBISKUPSKE TISKARE«** U ZAGREBU.

Novi gudalački glazbeni instrumenti. Sadanji gudalački instrumenti ustalili su se u posljednja 3 stoljeća, tako te ih niko nije kušao mijenjati. Ipak je koncem g. 1921. u Parizu učinjen jedan zanimljiv pokus s novim gudalačkim instrumentima.

Sada imademo 4 gudalačka nastroja: gusle, violu, čelo i kontrabas. Ti se instrumenti razlikuju jačinom i bojom glasa, kao i veličinom tako te tvore četiri izrazita tipa, što skupa sačinjavaju jedan glazbeni pribor.

Među ta četiri nastroja dade se umetnuti više drugih, koji se približuju višemu ili nižemo od naša 4 tipa, pa s njima mogu činiti jedan novi pribor. Kako piše prof. Grepl u češkom »Daliboru«, u Parizu je svijetu pokazan novi gudalački pribor.

Novi pariški pribor brojio bi 10 glazbala, zvan »Dixtuor«. Pojedini instrumenti zovu se razno prema visni glasa.

Prvi i najmanji instrumenat je »Suprasoprano« (»Sursoprano«). Svojim oblikom ne razlikuje se mnogo od gusala, samo je manji, a ugođuje se za kvartu više od gusala. Instrumenat se odlikuje neobičnom jasnoćom, čistoćom i lahkoćom visokih tonova, koji guslačima inače zadaju teškoće, a ne zvuče tako lijepo.

Drugi instrumenat je »Soprano«. To su dosadanje klasičke gusle (violino) sa 4 strune.

Treći instrumenat zove se »Mezzo-Soprano«. Ne razlikuje se mnogo od gusala. Tek je nešto veći. Ugođuje se isto kao i gusle, dobiva novu boju glasa, veću zvučnost.

Četvrti je instrumenat dosadanja »Viola«, koju Francuzi zovu »Alto«.

Između viole i čela umetnuti su neki novi nastroji, da ispune veliki jaz, koji postoji između ta dva instrumenta. Već su stari kušali ispuniti tu prazninu, pa su izmišljali nova glazbala. Takova je t. zv. Ritterova viola, pa viola da Gamba, t. j. viola, koja se radi veličine nije držala pod bradom nego na nozi. Takav je i pariški novi instrumenat, veći od naše viole, i to peti u priboru zvan »Contralto« (ili »Haute-Contre«). Taj ne leži ravno na koljenu, nego počiva na dugoj kovnoj nozi oprt o pod. Sličan je Ritterovoj violi. Boja glasa mu je kao u viole, samo je zvučnost i jačina veća.

Šesti instrumenat je »Tenor«. Taj je sličan violi, samo je nešto jači, a ugođuje se za kvartu niže nego viola.

Sedmi instrumenat zove se »Bariton«. I taj je sličan violi, a ugođuje se za oktavu niže od viole, dakle je već u objamu čela. Po zvuku je jako sličan čelu. Zvuk »Baritona« je veoma jasan, ugodan, slađi od violinčela. To je između svih novih instrumenata jedini doista podesan instrumenat za solo igranje.

Osmi instrumenat je dosadanje čelo ili violincello »Basso«.

Između čela i kontrabasa umetnut je novi instrumenat sa 5 žica zvan »Subbasso« (»Sous-basse«). Taj se ugađa za kvartu niže nego čelo, dakle za dvije oktave niže nego gusle, a ističe se snagom i puninom glasa. I to je vrlo sretan obret! Donji glasovi »Subbasa« naliče pedalima orgulja, pa se u priboru vrlo zanimljivo ističu.

Deseti je instrumenat dosadanji »Contrabasso«.

Kako se može vidjeti iz ovog opisa, nemaju svi ti instrumenti jednaku važnost i nisu među sobom individualno jednakopravni. Suprasoprano je vrlo zgodan za melodiju u velikim visinama. Contralto je zgodan za solo. Najuspjeliji je Bariton. To je eminentno solo-instrumenat, dok je »Subbas« u orkestralnoj pratnji dobro došao nadopunjak.

Budućnost će pokazati, koliko će nastroja ovog zanimljivog pribora preživjeti svoju dobu. Mnogo stoji do toga, da odličniji skladatelji pišu skladbe bud za cijeli novi pribor (gudalački orkestar) ili za pojedine nastroje.

Zanimljive ove instrumente izradio je guslarski majstor Léo Sir iz grada Marmanda na Garonni u južnoj Francuskoj. Prvi put su bili upotrebljeni u Parizu na koncertu 3. XII. 1921. u dvorani Touche (Boulevard de Strassbourg) i to: i svi zajedno samostalno i s klavirom, te u komornim kombinacijama na pr. u koncertu (Suprasoprano, Violon, Mezzosoprano, Alto, Contralto), te konačno kao solo instrumenti s klavirskom pratnjom (»Suprasoprano«, Subbasso).

Dr. K. D.

Muzički savez japanski osnovan je u svrhu, da ispituje tekuće glazbene probleme, da pripomogne glazbenike, da razvije glazbeni ukus, i da popravi uredbe i ustanove, koje se odnose na glazbu.

U New-Yorku obdržavan je prvi Radio-koncert, izvorno priređen za ranjene vojnike i mornare, no kojega je slušalo 50.000 »outsidera«, budući da su sve radio-stanice unutar više tisuća milja bile pozvane, da se stave u spoj.

Muzički stroj za pisanje sačinjen je po Rev. T. Waltonu, iz Engleske. Mekanički su problemi u njega navodno riješeni, ali za prvo vrijeme moći će konkurirati piscu rukom samo čitljivošću, ali brzinom nikako.

Jedanaest tisuća pjevača nastupilo je u najvećem koru, što se igda čuo u Udruženim Državama, koji je pjevao na izložbi u Chicagu mjeseca kolovoza prošle godine.

Camille Mauclair tvrdi u svojoj knjizi Watteau, da je umjetnost Chopinova posljedica afekcije pluća. On veli: »Mozart, Schubert i Chopin, našli su u isto vrijeme, kad su otkrili smrt, tajnu divne, bolne i jedinstvene poezije.«

Etude, kolovoz 1921., Philadelphia.

Iz Cecilijnog društva

»Muzički Glasnik« o »Sv. Ceciliji«. U svojem drugom broju preporučilo je sl. uredništvo »M. Gl.« naše glasilo ovim toplim riječima: »... Koliko nam je milo što na ovome mestu možemo obratiti pažnju na ovaj naš, u svakom pogledu odlični, muzički časopis, toliko nam je žao što nam prostor ne dopušta da kažemo što više o njemu, već se moramo zadovoljiti samo time što ćemo reći da je »Sv C.« odlično uređen muzički časopis i ima mnogo rubrika: članci (u prvom broju za ovu godinu ima ih osam), iz historije muzike (dva članka), dopisi, pregled muzičke literature, razne vesti i tako dalje. Uz časopis idu i muzički prilozi (u 1. br. četiri). Sve su rubrike pune vrlo različite i vrlo odabrane sadržine .... Mi »Sv. C.« najtoplije preporučujemo svojim čitaocima«. — Bratskom časopisu na ovim pohvalnim riječima usrdna hvala!

A. Pilepićev članak; »Jedno sakriveno blago« (Sv. C 1922. str. 16), u kojem je upozorio na rijetke glazbene instrumente, što ih je stolnoj crkvi u Krku ostavio svećenik Nikola Udina, priopćio je g. urednik F i l i p L o e w u bečkom dnevniku: »Neue Freie Presse« (2. I. 1922. br. 20.598) pod naslovom; D e r M u s i k a l i e n s c h a t z a u f d e r I n s e l V e g l i a«. Članak pobudio je u bečkim muzikalnim krugovima veliki interes.

Darovi za Sv. Ceciliju. Da ovaj broj izlazi opet na čitava dva arka, moramo zahvaliti našim plemenitim prijateljima, koji su nam i opet pripomogli znatnim novčanim darovima. Vrli hrvatski župnici u Americi poklonili su: v. g. **I. A. Stipanović** u Youngstownu 450 din., a v. g. **Leon Medić** u Lackawani 300 din. V. g. **Stjepan Kramar**, vjeroučitelj u Zagrebu darovao je 100 din., a v. g. **Ivan Novoselec**, u ž. u Crncu 87 din. Nadalje su doprinesli v. g. **P. Mihinić** ž. u Pitomači 37 din., a po 27 din.: bl. g. **Rudolf Lukinić**, tvorničar u Karlovcu te v. gg. župnici: **A. Stepinac** u Kravarskom, **A. Špoljar** u V. Trojstvu i **M. Hok** u Cirkveni. Po 25 din primili smo od bl. g. **Vj. Holuba**, graditelja orgulja u Požegi i od v. gg. župnika: **Iv. Malačenca** u Dubravi i **Fr. Vedriša** u N. Rači. Bl. g. **Rudolf Pilko**, žup. školski nadzornik poklonio je din. 15.50, a v. g. župnik u Postiri **Don J Dorotić** 15 din. uz opasku: »Ne sustanite već smjelo naprijed.« Po 17 din. su nam poslali dekan u Gjurgjevcu v. g. **N. Medvedec** i ž. u Kalniku veleuč. g. dr. **J. Cenkić**. Od jedne plemenite gospodje primili smo 12.50 din. Po 12 din. darovali su blagopok. **Stj. Turković** u Djakovu, bl. g. **Janko Holjac** u Zagrebu, pogl. g. **Drag. Drganc**, kot. predstojnik u Karlovcu, pogl. g. **G. Kuković**, ravn. kupališta i dobara u Var. Toplicama, bl. g. **Zvon. Stilinović** knjigovodja u Karlovcu, velem g. **dr Emanuel Maršik**, polit. šef u Bratislavi, bl. g. ravn. učitelji **L. Dolenec** u Hlebinama i **L. Lukić** u Slav. Klakaru, veleuč. g. **dr. I. Palčić**, bisk. tajnik u Krku, v. gg. dekani **M. Jakopović** u Medjuriću, **Fr. Stefan** u Sv Petru Čvrstecu, **Iv. Habijan** u Ludini, zatim vel. gg. župnici: **A. Jakopanec** u Čadjavici, **A. Fischer** u Sv Gjurgju, **J. Tomac** u Križu, **Stj. Pavunić** u Vrbovcu, **Stj. Huzek** u Krašiću, **Fra Rade Kulijer** u G. Vakufu, **J. Akšamović** u Samarici, **Stj. Topolčić** u Kutjevu, **Iv. Klasta** u Jakšiću, **Iv. Fuček** u Bisagu, nadalje prefekt u Požegi **Fr. Leskovar**, kapelani **Iv. Somek** u Granešini, **A. Ivezić** u Feričancima, **K. Mikerić**, aktuar u Zagrebu te župske crkve u Selcima i Krašiću V. g. **Fra M. Kozinović**, ž. u Vakufu poklonio je 9.50 din., a po 7.50 din. v. gg. **I. Matijević**, ž. u Bebrini i **Ig. Keretić**, kap. u D. Stubici. Po 7 din. su doprinesli: bl. g. major **Bogomir pl. Burgstaller**, veleuč g. **Iv. Valjato**, prof. na Sušaku, vel. gg. župnici: **J. pl. Kunović** u Kaptolu, **Vj. Zadravec** u V. Toplicama, **Iv. Gojsilović** u Žepču, **Fr. Matošić** u Čučerju. **Stj. Kolak** u Bregima posav., v. g. **E. Kornfeind**, katek. u Zagrebu, veleuč. g. **dr. A Slamić**, nadb. tajnik u Zagrebu, v. gg. kapelani **M. Klarić** u Maču i **M. pl. Hranilović** u V. Gorici te župske crkve u **Cvitoviću i Našicama**. Po 5 din. su nam poslali v. gg. župnici: **I. Čukli** u Lipicama, **Sl. Fišter** u Kalinovcu, **C. Paunović** u Solini i **J. Jušić** u Stupniku Po 4.50 din. su darovali bl. g. **Jakov Gotovac**, kompozitor u Splitu i v. g. **Fra Ml. Momčilović**, ž. u Osovi. Po 4 din. su nam namijenili: bl. g. **F. Fröhlich**, r. učitelj u Bizovcu i v. gg. župnici: **K. Sattler** u V. Grdjevcu, **Fr. Brdarić** u Ivancu, **L. Rusan** u Remetama i **A. Busija** u N. Čičama. Po 2.50 din. su nam poslali v. g. **Stj. Cerovac**, ž. u Začretju, v. g. **Sl. Štih**, kap. u Selima zagor. i sl. pjev. društvo **»Matija Gubec«** u D. Stubici. Po 2 din. su darovali: pr. g. **dr. Gj. Arnold**, kr. sv. prof. u Zagrebu, bl. g. **Iv. Jakovčić**, činovnik u Kraljevici, vel. g. **Stj. Djaković**, prof u Vinkovcima, bl. gdjica **Lj. Mazek**, učit. u Erdeviku, bl. g. **Fr. Stare**, orguljaš u Djakovu, vel. gg. **M Dogša** u Zagrebu, **V. Cajnko** u Varaždinu, **o. T. Horvat** u Karlovcu, **K. I. Iskra** u Draškovcu, **Milan Crnek** u Beogradu, **I. Nemec** u Kamenskom, **Iv. Kauzlarić** u Prezidu, **Stj. Mikulček** u Kravarskom, **J Lah** u Krap Toplicama, **M. Benković** u Gjurgjevcu, **P. Gjipalo** u N. Rači, **I. Šimecki** u Brdovcu, **Iv. Šabarić** u Kutjevu, te župske crkve u **Lonji, Vratišincu, Krapju i Matičeviću. G. Tomo Vukić**, orguljaš u Šišljaviću poslao nam je 1 din. Neka plemeniti darovatelji izvole oprostiti, što radi pomanjkanja prostora nismo mogli njihova imena i zvanje točnije navesti, a pojedno neka prime našu usrdnu hvalu. Kad bismo mogli u svakom broju navesti toliko darovatelja, onda bismo mogli svakiput izdati list na dva arka. Žalibože ovo je bila novogodišnja žetva, pa se bojimo, da ćemo od sada samo pabirčiti. Možda se ipak varamo, jer podupiratelji »Sv. Cecilije« nisu još izumrli.